

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΟΥΡΚΙΩΤΗ

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

(ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟΝ ΚΩΔΙΚΑ)

(ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ)

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΑΡΓΥΡΗΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ
ΑΘΗΝΑΙ 1951

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τήν κάτωθι ὑπογραφήν

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ*

(ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟΝ ΚΩΔΙΚΑ)

Γενικαί παρατηρήσεις. Τὸ Ο.Δ. περιέχεται εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον τοῦ ΑΚ (1346 - 1710), προϋποθέτον, διὰ τὴν εὐχερῆ αὐτοῦ κατανόησιν, τὴν γνώσιν τῶν τριῶν προηγουμένων βιβλίων. Καλεῖται δὲ **Οἰκογενειακὸν Δίκαιον** τὸ μέρος τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου ὅπερ πραγματεύεται περὶ τῶν οἰκογενειακῶν δικαιωμάτων· τὰ δικαιώματα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἀναγνώρισιν ὑπὸ τοῦ Δικαίου σχέσεων ἀπορρευουσῶν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς οἰκογενείας (δηλ. τοῦ συνόλου τῶν διὰ τοῦ γάμου καὶ τῆς συγγενείας συνδεομένων προσώπων) καὶ ἥτις οἰκογένεια σκοπεῖ τὴν πλήρωσιν τῆς ἀτελοῦς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου (γάμος, παιδοποιία, διατροφή κλπ.). Αἱ ὑπὸ τοῦ δικαίου ρυθμιζόμεναι σχέσεις αὗται, δηλ. τὰ οἰκογενειακὰ δικαιώματα, εἶναι φύσεως διττῆς, δηλ. ἢ καθαρῶς προσωπικὰ δικαιώματα (προσωπικαὶ σχέσεις συζύγων, γονέων καὶ τέκνων) ἢ περιουσιακὰ οἰκογενειακὰ δικαιώματα (προίξ, διατροφή κλπ.), ἐφ' ὧν ἐφαρμόζονται διατάξεις ἐνοχικοῦ καὶ ἐμπραγμάτου δικαίου. Ἀλλὰ προσωπικὰ δικαιώματα εἶναι, ὡς γνωστόν, καὶ τὰ ἐνοχικὰ δικαιώματα· περὶ τῆς διαφορᾶς ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν οἰκογενειακῶν καὶ τῶν ἐνοχικῶν δικαιωμάτων ἐγένετο λόγος ἐν τῷ Ἐνοχικῷ Δικαίῳ (§ 52 II)· τονίζομεν καὶ ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς ἤρηται ἐκ τῆς βουλήσεως τῶν μερῶν, τὸ ἀντικείμενον τῆς οἰκογενειακῆς σχέσεως εἶναι κατ' ἀνάγκην ὀρισμένον καὶ δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βουλήσεως τῶν μερῶν (jus cogens), ἢ ἐνοχῆ εἶναι πρόσκαιρος σχέσις, ἐνῶ ἡ οἰκογενειακὴ σχέσις εἶναι διαρκῆς· αἱ οἰκογενειακαὶ σχέσεις καθιστῶσιν, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν, ὅλως προσωπικόν τὸν ἐν αὐταῖς ὑπάρχοντα δεσμόν καὶ εἶναι ἀμεταβίβαστοι.

Ἡ οἰκογένεια, δημιουργουμένη, ὡς εἶπομεν, διὰ τοῦ γάμου καὶ τῆς συγγενείας, δὲν εἶναι κατασκευασμα τοῦ Νόμου, δὲν εἶναι, κυρίως εἰπεῖν, ἐννομος σχέσις, ἀλλὰ πρωτίστως ἠθικὴ σχέσις, ἀπὸ τέλεσμα ἠθικῆς καὶ φυσικῆς καταστάσεως, αὐτῷ δὲ συντεταγμένη εἰσέρχεται εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Δικαίου καὶ ὑποβάλλεται εἰς τὸ

* Συνομογραφίαι: ΟΔ=Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, ΑΚ=Ἀστικός Κώδιξ, ΕΑΚ=Ἑλληνικὸς Ἀστικός Κώδιξ, Εἰσ. Ν.=Εἰσαγωγικός Νόμος τοῦ ΑΚ, ΡΔ=Ρωμαϊκὸν Δίκαιον. Ἀριθμοὶ ἀνευ ἑτέρου σημειώματος δηλοῦσι ἀρθρα τοῦ ΑΚ.

κῶρος τοῦ Νομοθέτου προστατευομένη χάριν τῆς πολιτείας (τῆς ὁποίας ὄμως προὔπηρξε καὶ τῆς ἀπέτελεσε τὸν πρόδρομον). Καὶ περὶ μὲν τοῦ γάμου γενήσεται λόγος κατωτ. ἐν Κεφ. Α', περὶ δὲ τῆς συγγενείας παρατηρητέα τὰ ἑξῆς :

Περὶ τῆς συγγενείας πραγματεύονται τὰ ἄρθρα 1463 καὶ 1464 Α.Κ. Ἡ συγγένεια διακρίνεται εἰς τὴν ἐξ αἵματος καὶ τὴν ἐξ ἀγχισταείας (συγγένειαν) ἢ πρώτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς γεννήσεως, ἢ δευτέρα ἐπὶ τοῦ γάμου ('). Ἡ ἐξ αἵματος συγγένεια διακρίνεται εἰς κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἢ συγγένειαν μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων (καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ σχέση δύο προσώπων ὧν τὸ ἓν κατάγεται ἐκ τοῦ ἄλλου) καὶ συγγένειαν ἐκ πλαγίου (καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ σχέση δύο προσώπων καταγομένων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρίτου προσώπου, π.χ. ἀδελφῶν). Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν συγγένειαν ἰσχύει ὁ κανὼν (1463) tot gradus quot generationes, τόσοι βαθμοὶ ὄσαι καὶ γεννήσεις, δηλ. ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας ὀρίζεται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῶν ἐμφιλοχωρουσῶν γεννήσεων ('). Τὰ ἐξώγαμον τέκνον, δηλ. τὸ μὴ γνήσιον τοιοῦτον, δὲν θεω-

1. *Συγγένεια, ὁμογνίων θεῶν κοινωνία*. Πλάτωνος Νόμοι Ε.—Παρά τοῖς ἀρχαιότεροις λαοῖς, εἰδικώτερον παρὰ τοῖς Ἄραιοις, ἡ συγγένεια ἐδημιουργεῖτο ἐκ τῆς κοινότητος τῶν ἱερῶν συγγενείας ἦσαν οἱ ἔχοντες τὰ αὐτὰ ἱερά, τὴν αὐτὴν ἐστίαν. Ἡ συγγένεια ἠκολούθει τὴν ἀρρενογονίαν, ὁ υἱὸς καὶ οἱ κατιόντες αὐτοῦ δὲν εἶχον συγγενείαν τινα πρὸς τὴν νομφευομένην ἀδελφὴν τῶν, ἥτις νομφευθεῖσα ἔλυε τοὺς συγγενικοὺς δεσμούς μετὰ τοῦ πατρικοῦ οἴκου εἰσερχομένη εἰς τὰ ἱερά τοῦ συζύγου, πρὸς τὴν οικογένειαν τοῦ ὁποίου καθίστατο συγγενής.

2. Πρβλ. καὶ Ἄρμ. 4, 7, 1... «ἡ συγγένεια διαιρεῖται εἰς τρία εἰς ἀνιόντας καὶ κατιόντας καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου. Καὶ ἀνιόντες μὲν εἰσὶν οἱ ἡμᾶς γεγεννηκότες ὅποιοι πατήρ, μήτηρ, πάππος καὶ μᾶμμη καὶ οἱ τούτων ἀνώτεροι. Κατιόντες δὲ οἱ ἐξ ἡμῶν γεννώμενοι, οἷον υἱὸς, θυγάτηρ, ἔγγονος, ἐγγόνη καὶ οἱ τούτων κατώτεροι. Ἐκ πλαγίου δὲ οἱ μήτε ἡμᾶς γεγεννηκότες, μήτε ἐξ ἡμῶν γεννώμενοι, τῆς δὲ αὐτῆς γονῆς καὶ ρίζης κεκοινωνηκότες, οἷον ἀδελφός, ἀδελφή, θεῖος, θεία, ἀνεψιός, ἀνεψία, ἐξαδελφός, ἐξαδελφή, καὶ οἱ ἐκ τούτων καταγομένοι». Καὶ Ἄρμ. 4, 7, 4... «ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου, ὡς εἴρηται, δεῖ ἀνιέναι ἐπὶ τὸ τῆς συγγενείας αἴτιον πρόσωπον τὰς γεννήσεις ἀριθμοῦντα καὶ πάλιν κατιέναι ψηφίζοντα τὰς γεννήσεις μέχρις οὗ ἔλθωσιν εἰς τὸ πρόσωπον περὶ οὗ ἡ ζήτησις. Εἰ γὰρ τις σὲ ἐρωτήσῃ, ὁ ἀδελφός πόστου ἐστὶ βαθμοῦ; λέγε δευτέρου' ἀνέρχου πρὸς τὸν πατέρα, ἰδοὺ μία γέννησις, ἀπὸ τοῦ πατρός πρὸς σὲ ἓνα βαθμὸν ἀπέτελεσ' εἶτα ἐπειδὴ εὐρὴς τὸ αἴτιον τῆς γεννήσεως πρόσωπον κάτελλε πρὸς τὸν ἀδελφὸν προστιθείς ἐνταῦθα δευτέραν γέννησιν ἰδοὺ δύο γεννήσεις, δύο βαθμοὺς ἀπέτελεσαν' οὐκοῦν καλῶς εἴρηται ὡς ὁ ἀδελφός δευτέρου βαθμοῦ ἐστὶ. Πάλιν ἐάν τις σὲ ἐρωτήσῃ, ὁ θεῖος πόστου ἐστὶ βαθμοῦ; λέγε τρίτου' ἀνάγκη γὰρ σὲ ἀνιέναι ἐπὶ τὸν σὸν πατέρα καὶ λέγειν ἐμὲ ἐγέννησεν ὁ πατήρ, τὸν πατέρα ὁ πάππος, ἰδοὺ δύο γεννήσεις' ὁ αὐτός πάππος τὸν ἐμὸν θεῖον, ἰδοὺ τρεῖς γεννήσεις τρεῖς βαθμοὺς ἀπέτελεσαν' ὥστε τρίτου μοῖ ἐστὶ βαθμοῦ ὁ θεῖος. Ὅμοι' καὶ ἐπὶ τῶν ἐξῆς τῶ αὐτῶ κατιόντων εὐχερὲς τοῦτο' οἷον ὁ υἱὸς μου πόστου μοῖ ἐστὶ βαθμοῦ; ἐγὼ ἔτεκον, ἰδοὺ μία γέννησις, ἓνα βαθμὸν ἀπέτελεσαν' οὐκοῦν πρώτου μοῖ ἐστὶ βαθμοῦ. Ὁ ἔγγονος πόστου; ἐγὼ ἐγέννησα τὸν υἱὸν καὶ ὁ υἱὸς τὸν ἔγγονον, ἰδοὺ δύο γεννήσεις δύο βαθμοὺς ἀπέτελεσαν' οὐκοῦν ὁ ἔγγονος δευτέρου ἐστὶ βαθμοῦ' τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ προεγγόνου ἐφεξῆς καὶ ἀπεγγόνου. Ὅμοιως καὶ ἐπὶ τῶν ἀνιόντων' ὁ πατήρ πόστου ἐστὶ βαθμοῦ; ἐμὲ ἐγέννησεν ὁ πατήρ' ἰδοὺ

ρείται ως συγγενές εξ αίματος (πρώτου βαθμού) προς τόν δι' αναγνωρίσεως πατέρα αὐτοῦ, δπωςδήποτε τῆς αναγνωρίσεως γινομένης (1463 § 2, 1532 ἐπ.) (πρβλ. καί κατ. σελ. 12). Ἐπί τῆς ἐκ πλάγιου συγγενείας καί εἰδικώτερον ἐπί τῶν ἀδελφῶν, ὀνομάζομεν ἀμφι-θαλαεῖς τοὺς καταγομένους ἐκ κοινῶν γεννητέρων, ἐτ ε ρ ο θ α λ εῖ ς δὲ τοὺς μὴ ὄντας τοιοῦτους (ὀμοπάτριοι, ὀμομήτριοι).

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ συγγενείας εἰρημένων προσθετέα τὰ ἐξῆς: Κηδεστία ἢ ἀ γ χ ι σ τ εῖ α (1464) ἢ διγένεια (κοινῶς συμπεθερία) καλεῖται ἡ δι' ἑνὸς γάμου ἔνωσις δύο γενῶν· ὁ γάμος δηλ. δημιουργεῖ δεσμόν οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἐρχομένων εἰς γάμου κοινῶν, ἀλλ' ἔτι καὶ συγγένειαν (ἐξ ἀγχιστείας) ἐκάστου τῶν συζύγων καί τῶν συγγενῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἄλλου, ἕκαστος δηλ. τῶν ἐξ αίματος συγγενῶν ἑκατέρου τῶν συζύγων εἶναι κατὰ τὴν αὐτὴν γραμμὴν καί βαθμὸν ἐξ ἀγχιστείας συγγενῆς πρὸς τὸν ἄλλον, τῆς συγγενείας ταύτης ἐξακολουθοῦσης καί μετὰ τὴν λύσιν ἢ ἀκύρωσιν τοῦ γάμου, ἐξ οὗ παρήχθη, καί ἐπαγοῦσης νομικά ἀποτελέσματα: (κώλυμα γάμου, κατωτ. σελ. 11)· ὥστε ἕκαστος σύζυγος (π. χ. Α) εἶναι κηδεστῆς πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἄλλου (Β) καθ' ἣν γραμμὴν καί βαθμὸν ὁ τελευταῖος οὗτος (Β) εἶναι πρὸς αὐτοὺς ἐξ αίματος συγγενῆς (πρὸς τὸν πενθερόν μου εἶμαι κηδεστῆς πρώτου βαθμοῦ, πρὸς τὸν γυναικάδελφόν μου εἶμαι δευτέρου βαθμοῦ κλπ.). Οἱ σύζυγοι πρὸς ἀλλήλους δὲν ἀποτελοῦσι βαθμὸν συγγενείας (συνεπῶς δὲν ἀριθμοῦνται πρὸς εὑρεσιν τῆς περαιτέρω συγγενείας), διότι *unius personae figuram habent*. Τέλος τ ρ ι γ ἐ ν εῖ α καλεῖται ἡ διὰ δύο γάμων ἔνωσις τριῶν γενῶν (ὁ πατριὸς καί ἡ σύζυγος τοῦ προγονοῦ εἶναι κηδεσταί ἐκ τριγενείας εἰς πρῶτον βαθμόν).

Ἡ ἐπιτροπεία, περὶ ἧς ὁ ΑΚ πραγματεύεται εἰς τὰ τελευταῖα κεφάλαια τοῦ τετάρτου βιβλίου (ἀρθρ. 1589 ἐπ.), κυρίως εἰπεῖν, δὲν ἀποτελεῖ οἰκογενειακὴν σχέσιν, ἀλλὰ ἀναπλήρωμα οἰκογενειακῆς σχέσεως, ἀναπληροῦσα τὴν ἐλλειπούσαν πατρικὴν ἐξουσίαν καί περιληφθεῖσα εἰς τὸ Οἰκογενειακὸν Δίκαιον λόγῳ τῆς ὁμοιότητός της πρὸς ἐκείνην.

μία γέννησις ἕνα βαθμὸν ἀπέτελεσεν· ὥστε οὖν πρώτου μοῦ ἐστὶ βαθμοῦ· ὁ πάππος πόστου: ἐμὲ ἐγέννησεν ὁ πατήρ, τὸν πατέρα ὁ πάππος, ἴδου δύο γέννησις δύο βαθμοὺς ἀπέτελεσαν· ἐστὶν οὖν ὁ πάππος δευτέρου βαθμοῦ. Τὸ αὐτὸ καί ἐπὶ μητρὸς καί μάμμης καί πάντων τῶν ἀνιόντων ὀφρῆνων καί θηλειῶν.

(ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΜΝΗΣΤΕΙΑ)

1. Ὁρισμός καὶ σύναψις τοῦ γάμου. Κωλύματα τούτου (1350—1366). Ἐν τῷ ΑΚ δὲν ἀναγράφεται ὁρισμός τοῦ γάμου (ὡς π.χ. τῆς μνηστείας, 1346), ἀφιέμενος εἰς τὴν ἐπιστήμην· ἐν τῷ Ρ. Δ. καὶ δὴ ἐν Δ. 23.2.1. Βασ. 28.4 I, ὁ Μοδεστίνος ὠριζε τὸν γάμον ὡς «άνδρος καὶ γυναικός συνάψειαν καὶ συγκλήρωσιν τοῦ βίου παντός, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνίαν» θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὸν γάμον ὡς τὴν ὑπὸ τοῦ Δικαίου ἀναγνωριζομένην σύνοδον ἀνδρός καὶ γυναικός πρὸς πλήρη καὶ διὰ παντός κοινωνίαν φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου⁽¹⁾. Ὁ γάμος εἶναι σύμβασις οὐχὶ ἐναχικῆ ἀλλ' οἰκογενειακῆ, ἀλλὰ καὶ σχέσις διεπομένη ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς⁽²⁾· ἐν τῷ γάμῳ συμπράττουσι δύο ἔξουσοιαι, ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἐκκλησία⁽³⁾· ἡ πολιτεία θεωρεῖ τὸν γάμον ὡς συνάλλαγμα, ἡ ἐκκλησία ὡς μυστήριον (χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι ἐξηκριβωμένον πότε ἡ ἐκκλησία κατέταξε τὸν γάμον μεταξὺ τῶν μυστηρίων). Τὴν παλλακείαν (concubinatus) δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε ἀνέχε-

1. Τοῦναντίον παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις λαοῖς ὁ γάμος ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς ἐξυπηρέτησιν ὀλικῶν συμφερόντων ἢ «δάμαρ» δὲν ἦτο ἡ κοινωνὸς τῆς εὐτυχίας ἢ τῶν ἀτυχιῶν τοῦ συζύγου, δὲν ἦτο ἡ Gaja τοῦ Gajus, ἀλλὰ ἡ τεκνοποιὸς δι' ἧς θὰ διηγωνίζετο τὸ γένος διὰ «νομίμου» (καὶ οὐχὶ ἀπλῶς «φυσικοῦ») τέκνου· ἂν μὴ ἐτεκνοποιεῖ, ἐξεδιώκετο ἐπὶ ἀγονίᾳ. Ἡ τεκνοποιία λοιπὸν ἀπέτελε τὸν σκοπὸν τοῦ γάμου. Σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ ἠθικὸν στοιχεῖον ἐπεκράτησε, ἡ ἀγονία δὲν ἐπῆγετο λύσιν ἐν γάμῳ. Πρβλ. καὶ κατωτέρω ἐν τῷ κειμένῳ, καὶ κατωτ. σσμ., σελ. 7 σσμ. 1.

2. Ἀφ' ἑτέρου δὲν ὑπάρχει, μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον, παρ' ἡμῖν ὑποχρέωσις πρὸς σύναψιν (μνηστείας καὶ) γάμου· φορολογία ἀγαμίας, ἧτις ἐπεβλήθη ἀλλαχοῦ, δὲν εἰσεκόμασεν εἰσέτι παρ' ἡμῖν. Τοῦναντίον ἐν Πλουτάρχῳ Λυκούργ. 15 μαρτυρεῖται ἡ «γραφὴ ἀγαμίου» κατὰ τῶν ἀγάμων, ἡ ὁποῖα ὁμοῦ μὲ τὴν «γραφὴν ὀφθαγμίου» καὶ τὴν «γραφὴν κακογαμίου» (εἰσηγουμένην κατὰ τῶν ἀναξίαν ἑαυτοῖς γυναῖκα λαμβανόντων) σκοπὸν εἶχον νὰ προσγάγωσι τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας, ἐνδιαφερομένης διὰ γενναίους καὶ ὀγιεῖς στρατιώτας· ἡ ἀτομικὴ εὐδαιμονία καὶ τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα ἐτίθεντο εἰς δευτέραν μοῖραν. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων (Νόμοι Δ/721 καὶ ς/773) νομίζει—φεῦ!—ὅτι ὁ μὴ νυμφευόμενος μέχρι τοῦ 35 ἔτους πρέπει νὰ ζημιώται «χρήμασί τε καὶ ἀτιμίᾳ»· «τὸν γὰρ τῆ πόλει δεῖ συμφέροντα μνηστεύειν γάμον ἕκαστον, αὐ τὸν ἡδίστον αὐτῷ».

3. Ὁ L e h n a n (Familienrecht, 1948 σελ. 9) ἰδιαίτερος καὶ εὐγλωττως τονίζει τὸ ἐνδιαφέρον ὅπερ αἱ δύο αὐταὶ μεγάλαι δυνάμεις—Πολιτεία καὶ Ἐκκλησία—δεικνύουσιν ἀναφορικῶς πρὸς τὸν γάμον, καὶ τοὺς λόγους τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου.

ται τὸ σύγχρονον δίκαιον (') καὶ μόνον προστατεύει τὰ ἐξώγαμα τέκνα. Ὁ Χριστιανισμὸς, ἐπὶ νέων ἠθικῶν βάσεων ἀνυψώσας τὸν γάμον (Ματθαίου ΙΘ. 4, Μάρκου Ι. 6), κατεδίωξε τὴν παλλακείαν θεωρήσας ταύτην ὡς πορνείαν καὶ ἀπειλήσας ἀφορισμούς· ὁ Λέων ὁ Σοφὸς διὰ τῆς Νεαρᾶς 91 ἀπηγόρευσε τὴν παλλακείαν ὀρίσας ὅτι «μεταξὺ ἀγαμίας καὶ γάμου οὐκ ἔστιν ἀκατηγόρητον τὸ γινόμενον» (')· ὁ Ποινικὸς Νόμος (ἄρθρ. 658) ἐκόλαζεν ἄλλοτε τὴν παράνομον συνοίκησιν ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὁ δὲ ΑΚ μίαν ἔνωσιν ἀναγνωρίζει, τὸν γάμον, καὶ δὴ τὴν μονογαμίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σύναψιν τοῦ γάμου παρατηρητέα τὰ ἐξῆς: Ὁ ΑΚ (1367) ἐμμένων εἰς τὰς πρᾶσταγὰς τοῦ τέως κρατοῦντος Δικαίου (Νεαρὰ 89 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ) ἀπῆτησε τὴν ἱερολογίαν ὡς στοιχεῖον τοῦ γάμου τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, γινομένην ὑπὸ ἱερέως τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ὀρίσας ὅτι ἄνευ τοιαύτης ἱερολογίας γάμος δὲν ὀφίσταται (εἶναι ἀνυπόστατος) ('). Ἐκτός ὅμως τοῦ προαπαιτουμένου τούτου διὰ τὴν ἔγκυρον τοῦ γάμου σύναψιν ἀπαιτεῖται (1351) ὁ μελλόνυμφος νὰ μὴ ᾖ ἀνίκανος πρὸς τὸ δικαιοπρακεῖν καὶ νὰ συντρέχωσι τὰ γνωστὰ προαπαιτούμενα πάσης δικαιοπραξίας (βούλησις, δόλωσις, συμφωνία βουλήσεως καὶ δηλώσεως) (πρβλ. καὶ κατωτ. ὑπ' ἀριθ. III) ('), εἰδικώτερον δὲ ἀπαιτεῖται ὅπως οἱ μελλόνυμφοι: α) ἔχωσιν ὠρίμασιν ἡλικίαν, δηλ. ὁ μὲν ἀνὴρ ἔχη συμπληρωμένον τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἡ δὲ γυνή τὸ 14 (1350) (ἀντὶ τοῦ 14 καὶ 12 ὡς

1. Παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνους ἡ «παλλακή» ἀπετέλει μίαν μέσην κατάστασιν μεταξὺ νομίμου γυναικός καὶ ἑταίρας ὁ Δημοσθένης (κατὰ Νεαίρας 1386) μᾶς πληροφορεῖ σχετικῶς: «τὰς μὲν γὰρ ἑταίρας ἡδονῆς ἔνεκ' ἔχομεν' τὰς δὲ παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώματος' τὰς δὲ γυναικὰς τοῦ παιδοποιεῖσθαι γνησίως καὶ τῶν ἔνδον φύλακα πιστὴν ἔχειν»· ὁ ἐπ' αὐτοφῶρῳ καταλαμβανόμενος εἰς γαμικὴν κοινωνίαν μετὰ παλλακῆς ἄλλου ἐπιτρέπετο νὰ φανευθῆ παρ' αὐτοῦ ὡς εἰ ἦτο μοιχὸς νομίμου συζύγου (Λυσίας, ὑπὲρ Ἐρατοσθένους φόνου)· ἡ ὕπαρξις προικὸς φαίνεται ὅτι ἦτο τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῆς συζύγου ἀπὸ τῆς παλλακῆς. (Περὶ τῆς παλλακείας παρὰ Ῥωμαίους ὄρα τὰ συγγράμματα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου). Ὅπως δὴποτε τὸ γεγονός· ὅτι διὰ τινὰς ἐξ αὐτῶν (ὡς διὰ τὴν Βρισηίδα, τὴν Κασσάνδραν, τὴν Σκλήραιναιον τοῦ Κωνσταντινίου τοῦ Μονομάχου κλπ. τόσα κακὰ ἐπεσφωρῶθησαν, δεικνύει τὴν σημασίαν ἣτις ἀπεδίδετο εἰς αὐτάς. Κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς ἴδια χρόνους ἡ παλλακεία καθ' ἑλλην τὴν Ἑλλάδα ἦτο συνηθεστάτη, τὰ δὲ γεννώμενα τέκνα ἦσαν ἐλεύθεροι ὄντοί. Μὴ νομισθῆ βέ ὅτι παλλακαὶ καθίσταντο τὰ τυχόντα γύναια· μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρονται ὀνόματα ὡς τῆς Λακαίνης (εἰς ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἀφιέρωσαν χαλκοῦν ἀγαλμα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν), τῆς Θεωρίδος, τῆς Ἀσπασίας, τῆς περικαλλοῦς Παγκάστης (παλλακίδος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου) κλπ. κλπ.

2. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ διάταξις δὲν ἠμπόδιζε τὸν αὐτοκράτορα νὰ διατηρῆ εἰς τὸ ἱερὸν παλάτιον τὴν παλλακὴν Ζωήν, ζωῆς τῆς αὐτοκρατείας.

3. Μάλιστα κατὰ τὸ 1366 «αἱ τὰς οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις τοῦ γάμου ὀρῶσαι διατάξεις...» ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ἀνεξαρτήτως τῆς Βηροκείας ἢ τοῦ δόγματος τῶν εἰς γάμον συνερχομένων.

4. Εἰκονικότης ἐπὶ τοῦ γάμου ἀποκλείεται λόγῳ τῆς ἱερολογίας.

ἐπὶ τοῦ τέως Δικαίου)(¹) γάμος προσώπων μὴ συμπληρωσάντων τὰ ἔτη ταῦτα εἶναι ἄκυρος (1372), τῆς ἀκυρότητος αἰρομένης ἂν ἡ συμβίωσις παρετάθη μέχρι τῆς νομίμου ἡλικίας (18 καὶ 14) (σιωπηρὰ συναίνεσις) (1373) καὶ τῆς ἰσχυροποιήσεως λογιζομένης ἐξ ὑπαρχῆς ὥστε γάμον συνάπτουσι καὶ πρόσωπα περιορισμένης ἰκανότητος πρὸς τὸ δικαιοπρακτεῖν (Γενικαὶ Ἀρχαὶ § 33), ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τοῦ ἀρθροῦ 1352 (κάτωτ. ψηφ. γ+δ) β) ἀπαιτεῖται συναίνεσις τῶν εἰς γάμον συνερχομένων (1350) (ἄλλαις λέξεσιν ὁ γάμος εἶναι σύμβασις)(²), ἡ συναίνεσις δ' αὕτη δηλοῦται ἐνώπιον τοῦ ἱερέως ὑπὸ ἀμφοτέρων τῶν μελλυνύμφων κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου (1367), ἥτις δηλῶσις οὕτω πως γίνεται ἐπισημῶς καὶ δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστή δι' ἄλλου τινὸς τρόπου δηλώσεως, ἀπαιτούμενη διὰ τὸ κύρος τοῦ γάμου ἢ συναίνεσις αὕτη εἶναι ἀνεπίδεκτος ἀντιπροσωπείας ἢ ἄλλου αὐτοπεριορισμοῦ τῆς βουλήσεως (αἰρέσεως, προθεσμίας) ὡς καὶ τοῦ δρου (1350), αἱ τούτων ἀντιστρατευομένων εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ γάμου ἀξίαν. Μὴ ὑπόουσις συναίνεσεως ὁ γάμος εἶναι ἄκυρος, τῆς ἀκυρότητος ὁμοῦ αἰρομένης ἂν ἐπικολούθησε τοιαύτη (συναίνεσις) (1373). Ἀπαιτεῖται γ) ὅπως τὰ μέρη νοῶσι τὸ πραττόμενον ἢ ἐλλείπει τοῦ προσπαιτουμένου τούτου οἱ πρὸς τὸ δικαιοπρακτεῖν ἀνίκανοι (Γεν. Ἀρχαὶ § 33) (128), οἱ μὴ ἔχοντες συνείδησιν τῶν πραττομένων ἢ ἔνεκα πνευματικῆς νόσου στεροῦμενοι τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ (131) συνάπτουσι γάμον ἄκυρον, οἱ δὲ παροδικῶς ἑσπερημένοι τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ δὲν συνάπτουσιν ἔγκυρον γάμον ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ κατάστασις αὐτῶν αὕτη ἢ ἀκυρότης γάμου

1. Ἡ ἡλικία διέφερε παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς καὶ ἐποχαῖς. Ἐν Σπάρτῃ οἱ γάμοι ἔδει νὰ τελῶνται ἐν «σκυαῖς σωματίων» ἀπρητέτω δηλ. ἡλικία 30 ἐτῶν διὰ τὸν ἄνδρα καὶ 18 διὰ τὴν γυναῖκα. Ἐν Ἀθήναις ἰκανὸς ἦτο ὁ περατώσας τὰς σπουδὰς τοῦ καὶ δούς τὸν ὄρκον τοῦ πολίτου, δηλ. 18 ἐτῶν ἄνθρωπος, γυνὴ δὲ ἐτῶν 15. (πρβλ. καὶ Πλάτωνος Νόμοι σ, 785).

2. Γεώματος χάριν παρατίθεμεν σχετικῶς καὶ τὰ ἑξῆς: Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ἀρπαγὴ τῆς γυναικὸς ἦτο ὁ συνήθης τύπος δι' οὐ συνήπτετο ὁ γάμος (!), οἱ δὲ θεοὶ ἐδίδον πρὸς ταῦτα τὸ παράδειγμα (Ζεὺς-Εὐρώπη, Ἄρτεμις-Εὐθυμίων, Πλούτων-Περσεφόνη κλπ.). Οἱ ἄνθρωποι ἐμιμοῦντο τοὺς θεοὺς τῶν, πολλὰκις ὁμοῦ πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων ἀντικαθίστων τὴν ἀρπαγὴν διὰ προκηρύξεως ἀγώνων, ὧν ἐπαθλον ἦτο ἡ κόρη (οὕτως ὁ Ἰκάρος, ὁ Δανάος) αἱ ἀρπαγαὶ ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸν κανόνα ὁ Θησεύς ἀπάγει τὴν Ἀριάδην, τὴν Φαίθραν καὶ αὐτὴν τὴν Ἑλένην (πρὶν ἢ αὕτη συζευχθῆ τῷ ἀτυχεῖ Μενελάῳ) ἢ Μήδεια ἀπάγεται παρὰ τοῦ Ἰάσονος κλπ. Ἡ ἀρπαγὴ ἀποτελεῖ γαμήλιον τύπον, ἐπίσημον μεταφορὰν τῆς γυναικὸς εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον, ἀπέβη συνήθεια γενικὴ, ἥτις ὁμοῦς πολλὰκις ἔφερε καὶ συμφοράς. Ἡ ἐκκλησία ἀντιδρῶσα ἐθεώρησε τὴν ἀρπαγὴν ὡς κώλυμα γάμου, ὅπερ καὶ οἱ αὐτοκράτορες ἐπεκύρωσαν.

Ἄλλος τύπος ἦτο ἡ ἀγορὰ τῆς γυναικὸς καὶ ἐδῶ οἱ θεοὶ εἶχον, φυσικὰ, τὸ προβάδισμα ὁ χυλὸς Ἥφαιστος καταβάλλει «ἔθνα» εἰς τὸν Δία ἵνα λάβῃ σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀφροδίτην, ὧν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ὑπόσχονται μετὰ τὴν συνείρησιν Ἀφροδίτης καὶ Ἀρεῶς (πρβλ. Ἐνοχικόν μου σελ. 37). Ἡ οὕτω πως ἀγοραζομένη ἐν Ὀμήρῳ ἀναφέρεται μετὰ τὸ ὄνομα «ἀλφειοβοῖα» (πολλοὺς βούς προσπορίζουσα τῷ πατρὶ) γνωστὸν ὁμοῦς ὅτι ὁ παμβασιλεὺς τῶν Ἀχαιῶν Ἀγαμέμνων ἠθέλε νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀτυχεῖ του θυγατέρα τῷ Ἀχιλλεῖ «ἀνάδων».

συναφθέντος παρ' ανικάνου πρὸς τὸ δικαιοπρακεῖν αἴρεται ἂν τὸ πρόσωπον καταστάν ἱκανὸν πρὸς δικαιοπραξίαν ἀνεγνώρισεν τὸν γάμον (1373 § 3). Κατὰ τὸ ἄρθρ. 1352 ΑΚ (πρβλ. καὶ ἄρθρ. 129) καὶ ἀνήλικος περιορισμένης ἱκανότητος συνάπτει ἔγκυρον γάμον ἀλλὰ μόνον τῇ συναινέσει τοῦ ἐξουσιαστοῦ πατρὸς ἢ τῆς ἐχούσης τὴν ἐπιμέλειαν μητρός, τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος, ὧν τὴν ἀδειαν δύναται ν' ἀναπληρώσῃ τὸ δικαστήριον δι' ἀποφάσεώς του (ἐκδιδομένης κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν καὶ μετ' ἀκρόασιν τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τοῦ μελλονόμφου, ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι δυνατὴ (βρα καὶ ἄρθρ. 1497 καὶ κατωτ. κεφ. Γ) δ) ἀπαιτεῖται **συναίνεσις ἄλλων τινῶν προσώπων** προκειμένου περὶ γάμου προσώπου ἀνήλικου περιορισμένης ἱκανότητος (1352, 129), ὡς εἴπομεν μικρὸν ἀνωτέρω· μὴ ὑπόσεως τοιαύτης συναινέσεως ὁ γάμος εἶναι ἄκυρος, αἴρεται ὅμως ἡ ἀκυρότης (1373 § 4) ἐὰν ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ ἢ ὁ ἔχων ἐπιμέλειαν τοῦ προσώπου ἢ τὸ δικαστήριον ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον καταστάν ἱκανὸν ἐνέκριναν τὸν γάμον (*).

Ἐρωτᾶται: ἀπαιτεῖται ἱκανότης πρὸς συνάφειαν ὡς προαπαιτούμενον τοῦ κύρους τοῦ γάμου; ὁ ΑΚ δὲν περιέλαβε ταύτην μεταξὺ τῶν προαπαιτούμενων, ἀλλ' ἀπλῶς ὥρισεν αὐτὴν ὑπὸ τὰς ἐν 1446 προϋποθέσεις ὡς λόγον διαζυγίου.

Τέλος, πρὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ τελευταίου προαπαιτούμενου τοῦ κύρους τοῦ γάμου (κωλυμάτων ἀνυπαρξία) παρατηρητέα τὰ ἑξῆς: Τὰ ἄρθρα 1368 καὶ 1369 ΑΚ ἀναγράφουσι διατυπώσεις τινὰς διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, ὧν ὅμως ἡ παράβασις ἐφέλκεται εὐθύνας τῶν ἱερέων οὐχὶ ὅμως ἀκυρότητα τοῦ γάμου· οὕτω διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου ἀπαιτεῖται ἀδεια τοῦ ἐπισκόπου, εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ ὁποίου θὰ τελεσθῇ ὁ γάμος καὶ ἥτις ἀποτελεῖ διαταγὴν τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τὸν ἱερέα πρὸς τέλεσιν τοῦ γάμου, ἐκδίδεται δὲ ἡ ἐν λόγῳ ἀδεια μετὰ προηγουμένην ἔρευναν «ἂν συντρέχωσιν οἱ νόμιμοι ὄροι διὰ τὸν αἰτούμενον γάμον καὶ ἂν προηγήθῃ ἡ γνωστοποίησις» (περὶ τῆς ἀμέσως κατωτέρω) περαιτέρω ἐπὶ σκοπῷ «ἀποφυγῆς διγαμιῶν ἢ ἀκύρων γάμων ἢ ἄλλων κοινωνικῶν ἀτοπημάτων» εἰσῆχθη διὰ τοῦ κώδικος ὁ ἄγνωστος εἰς τὸ ΡΔ ἄλλαχού ὅμως ὑπάρχων θεσμὸς τῆς γνωστοποιήσεως τοῦ γάμου, καθ' ὃν τρόπον ἀναφέρει τὸ ἄρθρον 1369 (πρβλ. καὶ Εἰσ. Ν. 72), ἥτις ὅμως γνωστοποιήσις δύναται νὰ παραλειφθῇ ἕνεκα σπουδαίων λόγων (1370 § 2). Τέλος διὰ τὸ κύρος τοῦ γάμου ἀπαιτεῖται: ε) **κωλυμάτων ἀνυπαρξία**. Κώλυμα γάμου (impedimentum matrimonii) καλεῖται πᾶν γεγονός ὅπερ ἢ ἀντιμάχεται εἰς τὴν σύναψιν τοῦ γάμου ἢ τὸν συναφθέντα γάμον καθιστᾷ ἄκυρον. Τὰ κωλύματα τοῦ γάμου (ἀπαριθμούμενα ἐν τῷ ΑΚ περιοριστικῶς) διακρίνονται εἰς ἀνα-

1. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 73 Εἰσ. Ν. διατηρεῖται ἐν ἰσχύϊ καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ΑΚ τὸ ἄρθρ. 9 τοῦ Ν. 2450/1920 περὶ μέτρων πρὸς περιστολὴν λέπρας καὶ τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ Α.Ν. 651/1937 περὶ καταπολεμήσεως τοῦ τραχώματος καὶ τῆς κληρονομικῆς συφιλίδος, δι' ὧν ἀπαγορεύεται ὁ γάμος μεταξὺ προσώπων πασχόντων ἐκ λέπρας, ἐπιβάλλεται δὲ ἐκθῆσις πιστοποιητικοῦ ὑγείας δι' ἄλλας τινὰς νόσους.

βλητικά (=τά αναβάλλοντα τὴν σύναψιν τοῦ γάμου, μὴ ἐπάγοντα ὁμῶς ἀκυρότητα τοῦ παρά τὸ κώλυμα συναφθέντος γάμου, 1372) καὶ ἀνατρεπτικά (=τά καθιστώντα τὸν τελεσθέντα γάμον ἄκυρον). Ἐναβλητικὸν κώλυμα εἶναι ἔν μόνον (τὸ τοῦ ἀρθο. 1365 μὴ ἐπάγον ἀκυρότητα γάμου, 1372), δηλ. ἡ παράβασις τοῦ δεκαμήνου τῆς ἀγαμίας: ἡ ζωντοχήρα ὀφείλει νὰ μὴ συνάψῃ νέον γάμον πρὸ τῆς παρόδου 10 μηνῶν ἀπὸ τῆς ἀμετακλήτου λύσεως ἢ ἀκυρώσεως τοῦ προτέρου γάμου αὐτῆς, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἀβεβαιότης τῆς γονῆς τῆς ζωντοχήρας τεξάσης ἐν τῷ μεταξύ, αἵρεται τὸ ἀναβλητικὸν τοῦτο κώλυμα. Τὴν περίπτωσιν (οὐχὶ τῆς ζωντοχήρας, ἀλλὰ τῆς χήρας δὲν προβλέπει ὁ κώδιξ, οὐχ ἦτιον τὰ αὐτὰ δεόν νὰ δεχθῶμεν καὶ διὰ ταύτην διὰ τὴν ταυτότητα τοῦ νομικοῦ λόγου¹⁾).

Τὰ ἀνατρεπτικά κωλύματα διακρίνονται εἰς ἀπόλυτα καὶ σχετικὰ ἀναλόγως τοῦ ἔαν κωλύεται ὁ γάμος μετὰ παντός ἢ μεθ' ὀρισμένου προσώπου.

Ἄνατρεπτικά κωλύματα ἀπόλυτα: Τοιαῦτα εἶναι: α) ὁ ὑπάρχων γάμος (1354). Ὑπάρχοντος πρώτου ἔγκυρου γάμου ὁ συναπτόμενος δεύτερος εἶναι ἄκυρος, μὴ ἰσχυροποιούμενος καὶ ἔν ὁ πρῶτος ἐλύθη κατ'ὅτιν θανάτῳ ἢ διαζυγίῳ· ὁ ποινικὸς νόμος (ἀρθρ. 356) κολάζει τὴν διγαμίαν ὡς πρᾶξιν ἀξιοποινον' λυομένου ἢ ἀκυρουμένου δι' ἀμετακλήτου ἀποφάσεως τοῦ ὑπάρχοντος γάμου, δύναιται νὰ συναφῇ ἔγκυρος δεύτερος· ἔάν ὁ ὑπάρχων γάμος εἶναι ἄκυρος τὰ διὰ τοῦ γάμου τούτου συνδεόμενα πρόσωπα (ἀνὴρ καὶ γυνή) δύνανται νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν σύναψιν γάμου καὶ πρὶν ἢ ἀμετακλήτως ἀκυρωθῇ ὁ πρῶτος· β) ὁ προῦπάξας τρίτος (1355). Ἡ ἐκκλησία ἐκπαλαί ἐδείχθη δυσμενῆς καὶ πρὸς τὸν δεύτερον γάμον· ἡ πολιτεία ἐπέτρεψε τοῦτον ὡς καὶ τὸν τρίτον (Βασίλειος ὁ Μακεδών)²⁾, ὃν ἐδέχθη ἐν τέλει καὶ ἡ ἐκκλησία, πλὴν τέταρτος γάμος πάντοτε ἀπηγορεύθη θεωρηθεὶς ἄκυρος· καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον ΑΚ ἀπαγορεύεται ὁ τέταρτος γάμος· ἔάν τις ὁμῶς τῶν τριῶν προηγουμένων ἐκπύρξῃ ἄκυρος (1372) τότε ὁ (φαινομενικῶς) τέταρτος ἐπιτρέπεται· γ) ἡ ἔτεροθρησκεία (1353). Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἀπηγόρευον τὸν γάμον χριστιανῶν μετ' Ἰουδαίων ὡς καὶ μετὰ παντός μὴ χριστιανοῦ, θεωρουμένου τοῦ γάμου ἄκυρου καὶ ἀπαγγελομένης κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου· ὁ ΑΚ ἀπαγορεύει τὸν γάμον μετ' ἄλλοθρήσκων (Μωσαμεθανῶν, Ἰουδαίων) ἀπαγγελλομένης ἀκυρότητος τοῦ τοιοῦτου γάμου (1372). Πρὸς τοὺς τοιοῦτους γάμους δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τοὺς μικτοὺς λεγομένους γάμους, δηλ. τοὺς γάμους μετὰ ἑτεροδόξων, εἰς οὓς δηλ. ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι εἶναι χριστιανοί, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ δόγματος· ἐκ τούτων καλοῦνται σχισματικαὶ οἱ ὀγιῶς περὶ τὰ δόγματα

1. Πρβλ. καὶ Εἰσ. Ν. ἀρθρ. 93.

2. Ὁ υἱὸς τοῦ Βασιλείου Λέων παρεβίασε, καίτοι κυρώσας, τὰς ἀρχαὶς ταύτας ἀπολέσας τὰς συζόγους τοῦ Θεοφανῶ, Ζωὴν τοῦ Ζαούτζα Στυλιανοῦ καὶ Εὐδοκίαν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ νυμφευθῇ τὴν μεθ' ἧς συνέζη Ζωὴν τῆς Καρβωνοφίνης καὶ ἀφορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου προεκάλεσε ἐκκλησιαστικὸν σάλον, ὅστις κατέπαυσε διὰ συνόδου ἀπαγορευσάσης τὸν τέταρτον γάμον.

δοξάζοντες πλὴν ἀντισυνάγοντες δι' αἰτίαν τινά, αἰρετικοὶ δὲ οἱ διαφέροντες κατὰ τὰ δόγματα καὶ τοιοῦτοι ὑπὸ συνόδου κηρυχθέντες ὁ γάμος ὀρθοδόξου τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος μεθ' ἑτεροδόξου εἶναι ἔγκυρος μόνον ἐάν ἱερολογηθῇ ὑπὸ ἱερέως τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας (1367 § 2)· (ἄλλαι ἀπαιτήσεις τοῦ τέως περὶ μικτῶν γάμων Δικαίου καὶ γενόμεναι πρὸς ἄρσιν τούτων ἐπεμβάσεις ἀνάγονται ἤδη εἰς τὴν ἱστορίαν (!). Μὴ ὑπόουης τοιαύτης ἱερολογίας ὁ γάμος εἶναι ἀνυπόστατος. δ) χειροτονία καὶ μοναχικὴ κ ο υ ρ ᾶ (1364)· γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου, διακόνου καὶ ὑποδιακόνου, εἶναι ἄκυρος (1372), ἡ Νεσρά 79 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὀρίζει «καθαιρεῖσθαι τοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμοῦντας»· τὸ κώλυμα αἰρεται ἂν οἱ αὗτοι καθῆρέθησαν, ὅτε μεθίστανται εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν· προκειμένου περὶ ψαλιτῶν καὶ ἀναγνωστῶν (μὴ ὄντων κληρικῶν) δὲν ὑφίσταται κώλυμα. Ἡ μοναχικὴ κουρά καὶ ἡ ἁμολογία παρθενίας ἀποτελοῦσιν ἐπίσης κώλυμα γάμου (1364), οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ πρὸ τούτων χωροθσα δοκιμασία.

Ἀνατρεπτικά κωλύματα σχετικά. α) Σ υ γ γ ἔ ν ε ι α ἔ ξ α ἰ ῤ α τ ο ς (1356)· ὁ γάμος κωλύεται κατ' εὐθείαν μὲν γραμμῇ ἐπ' ἄπειρον, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι καὶ τοῦ τετάρτου βαθμοῦ (πρῶτοι ἐξαδελφοί). β) Σ υ γ γ ἔ ν ε ι α ἔ ξ ἄ γ χ ι σ τ ε ῖ α ς (1357)· ὁ γάμος κωλύεται κατ' εὐθείαν μὲν γραμμῇ ἐπ' ἄπειρον, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ· κατὰ τὸ 1464 § 2 ἡ ἔξ ἀγχιστείας συγγένεια καὶ ἄρα τὸ κώλυμα ἐξασκολεθεῖ καὶ μετὰ τὴν λύσιν ἢ ἀκύρωσιν τοῦ γάμου ἔξ οὗ παρήχθη· περαιτέρω κατὰ τὸ 1358 κωλύεται ὁ γάμος καὶ μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τῶν συζύγων καὶ δὴ ὁ γάμος συγγενοῦς ἐξ αἵματος μέχρι καὶ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων μετὰ συγγενοῦς ἐξ αἵματος μέχρι καὶ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ τοῦ ἑτέρου συζύγου, τὸ δὲ κώλυμα ὑφίσταται καὶ μετὰ τὴν λύσιν ἢ ἀκύρωσιν τοῦ γάμου (soluto matrimonio) ἔξ οὗ παρήχθη, εὐπρεπειᾶς ἕνεκα (!). γ) Σ υ γ γ ἔ ν ε ι α ἔ ξ ἀ ν α γ ν ω ρ ῖ σ ε ω ς

1. Ἐν παρέργῳ μῖρει εἰρήσθω ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι ὑπῆρχον ἀπαγορεύσεις γάμων μετ' ἀ λ λ ο π α δ ῶ ν. Οὕτω Σπαρτιάτης δὲν ἠδύνατο νά νυμφευθῇ Ἀργεῖαν ἢ Κορινθίαν (ἐάν βέβαια οἱ Ἀργεῖοι καὶ Κορινθιοὶ ἦσαν ἀ λ λ ο δ α π ο ἶ (!)).

Ἀθηναῖος ζευγνόμενος ἄλλοδαπῇ ἐτιμωρεῖτο προστίμῳ· αἱ ἐξαπατήσεις τῆς ἀρχῆς ἦσαν συχναί, ἀλλὰ τὰ ἐκ τοιούτων ἀνακαλυπτομένων γάμων τέκνα ἐκλείοντο εἰς τὸ «Κυνόσαργες» γυμνάσιον. Πλὴν ἡ ἀπαγόρευσις πολλὰκις παρωρᾶτο χάριν ὀρισμένων προσώπων καὶ οὕτω καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Κίμων (καίπερ ἐκ τοιούτων γάμων προερχόμενοι) ἐστρατιήγησαν φαίνεται ὅτι ἐπὶ Περικλέους ἡ ἀπαγόρευσις ἤρθη ἐντελῶς, καὶ ἡ Σπάρτη δὲ δὲν ἔμεινε ἀκαμπτος εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν· ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου αἱ τοιαῦται ἐπιγαμίαι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, χρησιμεύουσαι πολλάκις πρὸς προαγωγὴν ἢ ἐνίσχυσιν σκοπῶν πολιτικῶν. Τὸ Βυζάντιον πολλὰς πορευογεννήτους ἐνύμφευσεν μετ' ἄλλοδαπῶν ἵνα παρατείνῃ τὸν βίον του, οἱ δὲ «πενθήροι τῶν ἡγεμόνων τῆς ἀνατολῆς», ὡς ἀπεκλήθησαν οἱ Κομνηνοὶ τῆς Τραπεζοῦντος, καὶ Μωσαμβανοῖς συνέζευξαν Βυγατέρας αὐτῶν διὰ πολιτικοστρατιωτικούς σκοπούς.

2. Πρβλ. καὶ ἀρθρ. 345 καὶ 346 Ποινικοῦ Νόμου (: αἰμομιξία). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ κωλύματα ταῦτα παρατηρητέον γενικῶς ὅτι παρὰ τοῖς ἀρ-

τέκνου (1359). Διά τῆς ἀναγνώρισεως ἐξωγάμου τέκνου παρὰ τοῦ πατρὸς (κατωτ. Κεφ. 3) δημιουργεῖται δυνάμει ρητῆς διατάξεως τοῦ προμηθηθέντος ἀρθροῦ 1359 (πρβλ. καὶ ἀρθρ. 1463 § 2) συγγένεια καὶ συνεπῶς κώλυμα γάμου μεταξύ τοῦ ἀναγνωρισθέντος ἐξωγάμου τέκνου (προϋποτίθεται συνεπῶς ἀναγνώρισις) καὶ τῶν κατιόντων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐξ ἀναγνώρισεως πατέρα ἢ τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς αὐτοῦ ἢ οὕτω πως δημιουργουμένη νομικῆ συγγένεια (πρβλ. ἀνωτ. σελ. 4) ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰ κωλύματα τοῦ γάμου (πρβλ. καὶ ἀρθρ. 1463 § 2). δ) Ἡ υἱοθεσία (1360) δημιουργοῦσα ὡσαύτως, ὑπὸ ὀρισμένους ὄρους, νομικὴν συγγένειαν, δημιουργεῖ κώλυμα γάμου μεταξύ υἱοθετήσαντος ἢ κατιόντων αὐτοῦ μετὰ τοῦ υἱοθετηθέντος, τὸ δὲ κώλυμα ὀφίσταται εὐπρεπέως ἔνεκα καὶ μετὰ τὴν λύσιν τῆς υἱοθεσίας (πρβλ. καὶ ἀρθρ. 1581 § 2, 1588 καὶ ἴδια κατωτ. Κεφ. Γ, II, Υἱοθεσία). ε) Ἄτερα κωλύματα ἀναγράφονται εἰς ἀρθρ. 1361—1363, καθ' ἃ κωλύεται ὁ γάμος τοῦ ἀναδόχου μετὰ τοῦ ἀναδεκτοῦ ἢ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἅτε, διὰ τοῦ βαπτίσματος δημιουργουμένης πνευματικῆς συγγενείας, κωλύεται ὁ γάμος τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τῶν κατιόντων αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐπιτροπευομένου μέχρι τῆς ὀριστικῆς λογοδοσίας, καὶ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν νοσησίου τῆς ἀρφανικῆς περιουσίας ὁ ἀνευ ὀριστικῆς λογοδοσίας γινόμενος γάμος εἶναι ἄκυρος (1372), αἴρεται ὁμως ἡ ἀκυρότης ἐάν ἐπηκολούθησεν ἡ ἔγκρισις τῆς ὀριστικῆς λογοδοσίας τοῦ ἐπιτρόπου (1373) καὶ ὁ γάμος κυροῦται ἀναδρομικῶς· τέλος κωλύεται ὁ γάμος τοῦ μοιχοῦ μετὰ τῆς μοιχαλίδος, προϋποτιθεμένου ὅτι ἔλαβε χώραν καταδικαστικὴ ἀπόφασις· ἐάν συνεπῶς ὁ γάμος ἐλύθη μὲν ἐπὶ μοιχείᾳ ἀλλ' ἀνευ μηνύσεως καὶ καταδίκης τῶν μοιχῶν, κώλυμα δὲν ὀφίσταται.

Κώλυμα ἐκ τῆς μνηστείας, οἷον ἀνέγραφε τὸ τέως Δίκαιον, ὡς καὶ ἐκ τοῦ διοζυγίου, δὲν ἀναγράφονται ἐν τῷ ΑΚ, εἰ καὶ περὶ τοῦ τελευταίου θά ἠδύναντο νὰ ὑπάρξωσιν ἐνδοιασμοὶ τινες· περὶ ἄλλων τινῶν ἐπουσιωδῶν κωλυμάτων ἀπὸ ἄλλους πλὴν τοῦ ΑΚ νόμους καθιερουμένων, δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐνταῦθα λόγος.

χαίσις Ἑλλησι κώλυμα ἐκ συγγενείας δὲν ὀφίστατο, κατ' ἀρχήν, εἰ μὴ μετὰ τὸ ἀνιόντων καὶ κατιόντων· τοιοῦτοι γάμοι τῶν ὄντι ἐθεωροῦντο βδελυροὶ (γάμος Οἰδίποδος καὶ Ἰοκάστης)· γάμοι ὁμως μεταξύ ἀδελφῶν ἐπιτρέποντο (Κίμων καὶ Ἑλληνική καὶ ἐν Ὀδυσ. Κ 5 ἐπ. ἀναφέρεται ὅτι ὁ Αἴολος «θυγατέρας» ἔλαβεν υἱᾶσιν εἶναι ἀκοίτας)· ἐκ φυλετικοῦ πνεύματος ἢ ἐκ λόγων ὕπερφανείας ἢ ἄλλων αἰτίων (διατηρήσεως τῶν κλήρων) συνήπιοντο γάμοι μεταξύ συγγενῶν καὶ οἰκείων, οἱ δὲ Ὀλύμπιοι θεοὶ ἔδιδον τὸ παράδειγμα τοιούτων γάμων.

Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἠπέλιψε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου κατὰ τοιοῦτων συζεύξεων, εἰς τὴν κωλυομένην τάξιν τῶν συγγενῶν προσετίθετο ἕκαστοτε καὶ νέα, αἱ παραβάσεις ἐφείλκοντο ποινὰς βαρείας, ἀλλὰ καὶ αἱ παραβάσεις ἐκ μέρους τῶν «εὐσεβεστάτων, τρισμακαρίστων, θεοφρουρητῶν καὶ θεοπροβλήτων»! αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἦσαν συχναί· ὁ λαὸς ὄλιγον ἐσέβετο τὰς ἀπαγορεύσεις, ὑπὸ τὸ κράτος δὲ ἀνάγκης ὁ κύκλος τῶν κωλυμάτων μεταγενεστέρως ἐμειώθη.

II. Προσωπικαὶ σχέσεις μεταξύ τῶν συζύγων⁽¹⁾. Κατὰ τὸ ΡΔ εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν προσωπικῶν σχέσεων τῶν συζύγων ἐπαιξε σπουδαῖον ρόλον τὸ εἶδος τοῦ συναφθέντος γάμου (αὐστηρὸς ἢ ἐλεύθερος), καὶ αὕτη ἐξελιχθη ἀναλόγως τῆς ἐξελίξεως ἐκείνου. Νῦν αἱ προσωπικαὶ σχέσεις τῶν συζύγων διέπονται πρωτίστως ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς, ἔργον δὲ τοῦ νομοθετοῦ εἶναι ὁ νομικὸς καθορισμὸς τῆς ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς διαμορφωθείσης γαμικῆς σχέσεως· ὁ ΑΚ πραγματεύεται περὶ τῶν προσωπικῶν σχέσεων τῶν συζύγων ἐν ἀρθρ. 1386 ἐπ.⁽²⁾ ἄτινα ρυθμίζουσι τὰ ζητήματα ταῦτα «ἐπὶ τὸ κοινωνικώτερον ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέχρι τοῦδε δίκαιον, χαλαρουμένης ἐν τινὶ μέτρῳ τῆς ἐξουσίας τοῦ συζύγου ἐν τῇ οἰκογενείᾳ». Εἰδικώτερον: 1) οἱ σύζυγοι ἔχουσι κατ' ἀλλήλων ἀξίωσιν ἐπὶ συμβίωσει (1386) προϋποτιθεμένου ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη δὲν ἐμφανίζεται ὡς κατάχρησις δικαιώματος, ἢν καθόλου δὲν θάλπει ὁ ΑΚ. (Ἰατρός διαμένων ἐν τῇ «Σωτηρίᾳ» δὲν δύναται ν' ἀξιῶσῃ ἀπὸ τὴν σύζυγόν του τὴν ἐν ταύτῃ ποραμονήν καὶ τῆς συζύγου), ἀδικαιολόγητος ἄρνησις πρὸς συμβίωσιν ἐπάγεται ἀτέρησιν τῆς διατροφῆς, ἀλλῆ δικαστικὴ κύρωσις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς φύσεως τοῦ γάμου (αἰγ. ἐκ τοῦ ἀρθρ. 1394). Κατὰ τὰ λοιπὰ ὁποῖον εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς τιοαυτῆς ὑποχρεώσεως πρὸς συμβίωσιν δὲν καθορίζεται ἐν τῷ νόμῳ· αὕτη καθορισθήσεται ἐκ τῆς ὑγιεινῆς, ἐπαγγελματικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐν γένει καταστάσεως τῶν συζύγων, οἱ δὲ κανόνες τῆς ἠθικῆς θὰ παίξωσι καὶ ἐν ταῦθα σπουδαῖον ρόλον· 2) ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι ὀφείλουσι πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαῖον σεβασμὸν, ἀγάπην καὶ πίστιν (αἰγ. ἐκ τῶν ἀρθρῶν 1439, 1442) τῶν ὑποχρεώσεων τούτων ἐξαγομμένων τόσον ἐκ διατάξεων τοῦ ΑΚ ὅσον καὶ ἐξ ἄλλων νόμων· οὕτως ἡ παράβασις τῆς περὶ τὸν γάμον πίστεως (μοιχεία) παρ' οἰουδήποτε τῶν συζύγων γενομένη τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δόμου (ἀρθρ. 357) κατ' ἔγκλησιν τοῦ ἐτέρου καὶ ἀποτελεῖ λόγον διαζυγίου (1439) (κατωτ. ἀριθ. IV)⁽³⁾· ἀτιμωτικαὶ ἀγωγαὶ κατ' ἀλλήλων ἀπαγορεύονται, ἐφ'

1. Κατὰ τὸν Εἰσ. Ν. 76 ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ΑΚ οἱ προσωπικαὶ σχέσεις τῶν συζύγων, ἐκ τοῦ γάμου, κρίνονται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Κώδικος καὶ ὡς πρὸς τοὺς πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Κώδικος τελεσθέντας γάμους.

2. Εἰς τὰ ἀρθρα ταῦτα ὁ ΑΚ περιέλαβε καὶ τὴν πρὸς διατροφήν τῶν συζύγων ὑποχρέωσιν, ἢν θεωρεῖ ὡς συνέπειαν τῆς προσωπικῆς σχέσεως μεταξύ τῶν συζύγων.

3. Ἐκ τοῦ Λόγου τοῦ Λυσίου «ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου» εἶναι γνωστὸς ὁ τρόπος καθ' ὃν διεπράχθη ἡ μοιχεία ἢ καταλήξασα εἰς τὸν φόνον· ὁ ἐπ' αὐτοφώρῳ καταλαβανόμενος μοιχὸς (συζύγου ἢ παλλακῆς) ἐφανέτετο ἀποινεῖ ὁ σύζυγος ἠδύνατο νὰ καταδιώξῃ τὸν μοιχὸν καὶ διὰ τῆς «γραφῆς μοιχείας», πολλάκις δὲ τὴν μοιχαλίδα περιήγον ἀνά τὴν πόλιν ἐπὶ ὄνου πρὸς διαπόμπευσιν. Εἰς τὸν κατὰ Νεαίρας λόγον τοῦ Δημοσθένους ἐκτίθενται πολλὰ περὶ ποινῶν τῶν μοιχαλίδων. Παρὰ τοῖς Ἄρσιος ἡ μοιχεία διετάρασσε τὴν ἀγνότητα τοῦ οἴκου καὶ τῶν ἱερῶν, ἀτε διαταράσσουσα τὴν ἀγνότητα τῆς ἐπιγονῆς καὶ παρεσάγουσα εἰς τοὺς οἰκείους τάφους μὴ γνησίους κατιόντας· ἐφ' ᾧ καὶ ἡ μοιχεία ἐτιμωρεῖτο οὐχὶ ὡς ἔγκλημα κατὰ τῆς ἠθικῆς ἀλλ' ὡς τιοιοῦτον κατὰ τῆς θρησκείας. Ἐν Σπάρτῃ κατὰ τοῦ μοιχοῦ

ᾧ ἡ κλοπὴ μεταξύ συζύγων χαρακτηρίζεται ὡς ὑφαίρεσις (Ποινικοῦ Νόμου 378) κολαζομένη ἠπιώτερον, σύζυγοι δὲν ἀναγκάζονται εἰς μαρτυρίαν κατ' ἀλλήλων (Πολ. Δικ. 324 § 6), ἐπὶ διαφορῶν μεταξύ συζύγων δύνανται νὰ συμφηφισθῶσιν αἱ δικαστικαὶ δαπάναι (Πολ. Δικ. 211) κλπ. 3) Ὑπεροχὴ τοῦ ἀνδρός δὲν ἀναγνωρίζεται ἔναντι τῆς γυναικὸς γενικῶς, ἀλλὰ μόνον εἰς εἰδικὰ θέματα (') οὕτως ἐν ἄρθρῳ 1387 ἀναγράφεται ὅτι ὁ ἀνὴρ εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς οἰκογενείας καὶ ἀποφασίζει περὶ ποντὸς ἕπερ ἀφορᾷ τὸν συζυγικὸν βίον ἐν ὁσῶ ἢ ἀπόφασις αὐτοῦ δὲν παρίσταται ὡς κατάχρησις δικαιοῦματος, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι ἡ σύζυγος ὀφείλει ὑπακοὴν εἰς τὸν ἀνδρα, ἀλλῆ δμως, πλὴν τῆς στερήσεως τῆς διατροφῆς, κύρωσις δὲν ὑπάρχει. Πάντως ἡ ἀνωτέρα θέσις τοῦ ἀνδρός ἀναγνωρίζεται εἰς τὸ ὅτι ὁ ἀνὴρ κανονίζει τὴν κοινωνικὴν τάξιν τῆς γυναικὸς, τὴν κατοικίαν ταύτης (ἀναγκαίαν) (55), ἡ γυνὴ φέρει τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀνδρός (1388) ἕπερ διατηρεῖ καὶ ὡς χήρα, ἀποκτᾷ τὴν ἐθνικότητα τοῦ ἀνδρός, τὸ δίκαιον τῆς Ἰθαγενείας τοῦ ἀνδρός ρυθμίζει ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις τὰς προσωπικὰς καὶ περιουσιακὰς σχέσεις τῶν συζύγων (1415) κλπ. ἄφ' ἑτέρου ἐπὶ ὠρισμένων ζητημάτων προσρμοζομένων μᾶλλον

ἐπεβάλλετο ἡ παινὴ τῆς ἐξορύξεως τῶν ὀφθαλμῶν τὰ ἐγκλήματα ὁμοῦ τῆς μοιχείας παρ' αὐτοῖς. Ἰσως λόγω τῆς χαλαρότητος τῶν ἠθῶν, ἦσαν σπάνια. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ Ζάλευκος, τῆ παρακλήσει τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, συγκατετίθη νὰ ἐξορύξῃ ἓνα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μοιχοῦ υἱοῦ τοῦ καὶ τὸν ἑτερον τῶν αὐτοῦ.

1. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ αἱ γυναῖκες καὶ ἐλεύθεραι ἦσαν καὶ «δέσποιναί» προσηγορευομέναι καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον ἰσάνδρους μετείχον καὶ ἀλλαγῶ τῆς Ἑλλάδος αἱ γυναῖκες διέπρεψαν καὶ οὐδὲν ὑστέρουσαν τῶν συζύγων καὶ εἰς τὰ πολιτικά ἀνεμίχθησαν καὶ εἰς ἄλλας ἀσχολίας ἢ Τελείαιλα ἐν Ἀργεῖ, γυναικῶν ἡγουμένη, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν Κλεομένη, ποιήτρια, ἀλλὰ καὶ στρατηγὸς γενομένη. Ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα ἐν Ἀθήναις εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς πλειάδος ἐκείνης τῶν ἐξοχοτήτων, ἡ γυνὴ ἑθεωρεῖτο ἂν κατώτερον καὶ τῷ συζύγῳ ὑποχείριον. Ὁ Πλάτων, ὡς γνωστόν, ἐφρόνει ὅτι ὁ ἀδικὸς ἀνὴρ εἰς τὴν δευτέραν ζωὴν μεταβάλλεται εἰς γυναῖκα, καὶ ὁ Ξενοφῶν ἑθεώρει τὴν γυναῖκα ὑποχείριαν τῷ ἀνδρὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἦν καὶ ὁ Σταγειρίτης (Πολιτ. Α/2: «τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ φύσει τὸ μὲν κρείττον, τὸ δὲ χεῖρον, καὶ τὸ μὲν ἄρχον τὸ δὲ ἀρχόμενον») καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτὴ ἀποτελεῖ κοινὴν ἑλληνικὴν γνώμην ὁ Παῦλος πρεσβεύων ὅτι «οὐδὲν διαφέρει ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς», θέλων ὁμοῦ νὰ προσεταιρισθῇ τὸ ἑλληνικὸν ἐδίδαζεν ὅτι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς εἶναι ὁ ἀνὴρ καὶ ὅτι ταῖς γυναῖξιν προσήκει οἰγῆ. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀκοῖταις imperator (Ἰουστινιανὸς) ὑπέκρινε ταῖς εἰσηγήσεις τῆς Θεοδώρας προσεπάθησε νὰ καταργῆσιν τοὺς νόμους τοὺς εὐνοοῦντας τὴν ἀνισότητα τῶν φύλων, διατάξας μάλιστα ἐν Νεσάρῃ 117 κεφ. 14 ὅτι «εἰ τις τὴν ἰδίαν γαμετὴν μάστιξιν ἢ ξύλοις τυπτήσῃ χωρὶς τινὸς τῶν αἰτίων, ὡς κατὰ τῶν γυναικῶν πρὸς τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν ἄρχει παρεκκλευσάμεθα, γάμου μὲν διάλυσιν ἐκ τούτου γίνεσθαι οὐ βουλόμεθα, τὸν δὲ ἀνδρα τὸν δεικνόμενον χωρὶς ταιαύτης αἰτίας τὴν παντοῦ γαμετὴν τυπτήσῃ, τόσουτον ὑπὲρ τῆς ταιαύτης ὕβρεως ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ διδόναι περιουσίας τῇ γυναικί, ὅσον τὸ τρίτον τῆς πρὸ γάμου ποιῶν δωρεᾶς».

Ὡς ὁμοῦ ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, οὕτω καὶ τὸ Βυζάντιον ἔχει νὰ παρουσιάσῃ γυναῖκας καὶ συζύγους οὐδόπως τῶν ἀνδρῶν ὑστερούσας: τρανὰ παραδείγματα ἢ τὸν Ἰουστινιανὸν σώσασα καὶ τὴν δειλίαν αὐτοῦ διασκεδάσασα Θεοδώρα, ἀλλὰ καὶ ἡ Ζωὴ τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ ἡ Πουλχερία καὶ ἡ Θεοδώρα ἡ ἀντίζηλος τῆς Κασσιανῆς, καὶ ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ καὶ εἰ τις ἄλλη.

πρός τὴν γυναικείαν φύσιν ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ ΑΚ προβάδισμα, οὕτως εἶπεῖν, εἰς τὴν γυναῖκα, οὕτω κατὰ τὸ 1389 (ὄπερ ἴδει). Εἰς τὸ ἐρώτημα ἂν ἡ σύζυγος ὑποχρεοῦται νὰ ἐργάζεται ἐν τῷ οἴκῳ παρέχουσα τὰς ὑπηρεσίας αὐτῆς, ἐδίδετο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τέως Δικαίου ὑπὸ τῆς θεωρίας καταφατικῆ ἀπάντησις· τὸ αὐτὸ δέον νὰ δεχθῶμεν καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ΑΚ ἕνεκα τῆς ἐπιβαλλομένης μείζονος συμβολῆς τῆς γυναικὸς εἰς τὰ βάρη τοῦ γάμου. Περιορισμὸς τις τῆς δικαιοπρακτικῆς ἰκανότητος τῆς γυναικὸς δὲν ἐπέρχεται ἐκ τοῦ γάμου· περὶ τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν γυνὴ θέλει νὰ ἀσκήσῃ ἐμπορικὴν μέτιθι τὰ συγγράμματα τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου.

III. Γάμος ἐλαττωματικός. Ὡς αἱ λοιπαὶ δικαιοπραξίαι οὕτω καὶ ὁ γάμος δύναται νὰ ᾖ ἄκυρος ἢ ἀκυρώσιμος· ἐκτός ὁμως τῶν ἐλαττωμάτων τούτων ὁ γάμος δύναται νὰ ᾖ καὶ ἀνυπόστατος. Εἰδικώτερον: Γάμος μὴ ἔχων τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα ἐγκύρου γάμου καλεῖται ἀ ν υ π ὀ σ τ α τ ο ς (1367), ὡς π.χ. γάμος δύο ἀνδρῶν ἢ δύο γυναικῶν ἢ γάμος ἄνευ ἱερολογίας γενόμενος· ὁ τοιοῦτος δηθεν γάμος οὐδὲν ἀπολύτως ἀποτελέσμα παράγει. Τοῦναντίον ὁ γάμος ὁ ἔσπερημένος τινὸς τῶν ἀνωτέρω σελ. 7 ἔπι. ἔκτεθέντων προσαιτουμένων εἶναι ἀ κ υ ρ ο ς (1372)· ὁ τοιοῦτος γάμος διαφέρει τῶν λοιπῶν ἀκύρων δικαιοπραξιῶν διότι παράγει ἔννομα ἀποτελέσματα (διατροφή, συνοίκησις, κατοικία κλπ.) μέχρι τῆς ἀπαγγελίας τῆς ἀκυρότητος δι' ἀμετακλήτου δικαστικῆς ἀποφάσεως (1376 καὶ 1381) ἥτις ἀνατρέπει τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς· τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ὁμως γεννηθέντα τέκνα δὲν λογίζονται νόθα ἀλλὰ γνήσια (1382)· ἐάν ὁ γάμος ἐκηρύχθη ἄκυρος ἕνεκα ἐξ αἵματος συγγενείας τῶν συζύγων τὰ τυχόν γεννηθέντα τέκνα ἐξομοιοῦνται πρὸς τὰ ἐκουσίως ἀναγνωρισθέντα τοιαῦτα (1382). Ἐν ἄρθρῳ 1373 ΑΚ ἀναγράφονται περιπτώσεις καθ' αἷς ἀίρονται ἀκυρότητες προελθοῦσαι ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως προσαιτουμένων τινῶν τοῦ γάμου καὶ περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω ἐν τῇ ἀναπτύξει ἐκάστου κωλύματος.

Ἐνωτέρω σελ. 6 ἔπι. εἶπομεν διὰ καὶ ὁ γάμος εἶναι δικαιοπραξία, συνεπῶς καὶ ἐπὶ τούτου δύναται νὰ προκύψῃ ζήτημα ἐπενεργείας τῶν παραγωγικῶν τῆς βουλήσεως αἰτίων· οὕτως ἡ βία (ἢ μὲν σωματικὴ καθιστᾷ τὸν γάμον ἄκυρον) ἢ ἀ π ε ἰ λ ἦ, ψυχολογικὴ οὖσα, καθιστᾷ τὸν γάμον ἀκυρώσιμον (διαρρηκτόν), ἀφ' οὗ ὁ δηλῶν προβαίνει εἰς δῆλωσιν βουλήσεως ἣν ἄνευ τῆς ἀπειλῆς δὲν θὰ εἶχε· διὰ νὰ καταστῇ ὁμως ὁ γάμος ἀκυρώσιμος ἕνεκα βίας, δέον ὁ ἕτερος τῶν συζύγων νὰ ἐξαναγκασθῇ εἰς τὴν σύναψιν τοῦ γάμου παρανόμως (ἄρα οὐχὶ συνεπείᾳ π.χ. ὑποβολῆς μηνύσεως ἐπὶ διαφθορᾷ τῆς κόρης) ἢ ἐναντίον τῶν χρηστῶν ἡθῶν (1375) (πρβλ. κατὰ τὰ λοιπὰ καὶ Γεν. Ἀρχὰς § 36α)· ὁ βιασθεὶς ὁμως δύναται παρελθοῦσης τῆς ἀπειλῆς νὰ ἐγκρίνη τὸν γάμον, ὅτε ἡ ἐγκρίσις ἀποτελεῖ παραίτησιν ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς προσβολῆς καὶ ἡ ἀκύρωσις ἀποκλείεται (1375 § 2)· ὁ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον ἐξαναγκασθεὶς εἰς γάμον δύναται, ἐν περιπτώσει ἀκυρώσεως τοῦ γάμου ἢ λύσεως αὐτοῦ διὰ θανάτου τοῦ ἑτέρου συζύγου, ν' ἀσκήσῃ καὶ τὰς περιουσιακὰς ἀξιώσεις, αἵτινες παρέχονται ἐπὶ διαζυγίου εἰς τὸν ἀναίτιον σύζυγον

κατά τοῦ ὑπαίτιου (1384 καὶ 1383). Ὁ δ ὀ λ ο ς καθ' ἑαυτὸν δὲν ἐπενεργεῖ ἐπὶ τὸ κῦρος τοῦ γάμου, πλὴν ἂν ἐκ τούτου προεκλήθη πλάνη παρὰ τῷ ἑτέρῳ, ὅτε ἐνεργεῖ ὡς ἐκείνη. (Πρβλ. καὶ Ποιν. Ν. 355). Τέλος ἡ π λ ἄ ν η καθίστησι τὸν γάμον ἀκυρώσιμον (1374) (λυθείσης οὕτω πῶς ἐπίδος ὑφισταμένης σχετικῶς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ρ.Δ.) ἀλλὰ μόνον διὰ αὐτὴ στρέφεται περὶ τὴν ταυτότητα τοῦ προσώπου τοῦ ἑτέρου συζύγου, εἰς ἣν περιλαμβάνονται καὶ θεμελιώδεις ἰδιότητες τούτου¹ καὶ ἐνταῦθα ἀποκλείεται ἡ ἀκύρωσις ἂν ὁ σύζυγος ἀνεγνώρισε τὸν γάμον (1874 § 2).

Ὡς ἡ ἀκυρότης οὕτω καὶ ἡ ἀκύρωσις τοῦ γάμου ἐπέρχεται δι' ἀμετακλήτου δικαστικῆς ἀποφάσεως (1376+1381) ἐκδιδομένης συνεπεία ἀγωγῆς ἐγειρομένης παρὰ τινος τῶν ἐν ἄρθροισι 1378+1379 ἀναφερομένων προσώπων², πλὴν τούτου ἡ ἀκυρότης ὅσον καὶ ἡ ἀκύρωσις ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ παρεμπιπτόντως ὑπὸ τὰς ἐν ἄρθρῳ 1377 προϋποθέσεις. Ἡ περὶ ἀκύρωσεως ἀγωγή παραγράφεται μετὰ παρέλευσιν 6 μηνῶν ἀφ' ἧς ἡ ἀγωγή κατέστη πατὰ (1380) καὶ ἐν πάσει περιπτώσει ἀποκλείεται μετὰ παρέλευσιν 3 ἐτῶν ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου³ διὰ τὴν γίνῃ ὁμως λόγος περὶ παραγραφῆς τῆς ἀγωγῆς δέον ἢ ἀκύρωσις νὰ ἐπιδιώκεται μόνον διὰ πλάνην ἢ βίαν (1380)⁴.

Παρὰ τὰ προφυλακτικὰ μέτρα τὰ ἐπιτασσόμενα ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 1369 (ἀνωτ. σελ. 9) εἶναι δυνατόν νὰ τελεσθῇ γάμος ὅστις νὰ ἦ διὰ τινὰ λόγον ἀκυρος χωρὶς τὰ μέρη ἢ τὸ ἕτερον τούτων νὰ ἐγνώριζον τὴν ἐλαττωματικότητά⁵ ὁ γάμος τελεσθεὶς ἐν ἀγνοίᾳ ὑπάρχοντος κωλύματος ἢ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἑλλείψεως προαπαιτουμένου τινὸς ἀναγκαίου διὰ τὸ κῦρος τοῦ γάμου, καλεῖται ν ο μ ι ζ ὀ μ ε ν ο ς γάμος⁶ ὁ τοιοῦτος γάμος ἀκυρούμενος ἢ λυόμενος διὰ θανάτου παράγει ὑπὲρ τοῦ καλοπίστου συζύγου κατὰ τοῦ ἑτέρου μὴ καλοπίστου περιουσιακὰς ἀξιώσεις οἷα παράγονται ὑπὲρ τοῦ ἀναίτιου συζύγου κατὰ τοῦ ὑπαίτιου ἐν περιπτώσει διαζυγίου (1383, κατωτ. ἀριθ. IV).

IV. Λύσις τοῦ γάμου. Ἡ λύσις τοῦ γάμου ἐπέρχεται ἢ αὐτοδικαίως ἢ διὰ τοῦ διαζυγίου. Αὐ τ ο δ ι κ α ῖ ω ς τὴν σήμερον λύεται ὁ γάμος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων (τοῦ πολιτικοῦ θανάτου ὡς γνωστὸν καταργηθέντος) καὶ διὰ τῆς μοναχικῆς κούρας⁷ ἢ ἀφάνεια, ὡς εἶπομεν εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχάς, ἀποτελεῖ ἀπλῶς λόγον διαζυγίου, μὴ ἐπάγουσα αὐτοδικαίως τὴν λύσιν τοῦ γάμου.

Δ ι α ζ Ὑ γ ι ο ν καλεῖται ἡ λύσις τοῦ γάμου ἢ ἐπερχομένη διὰ λόγον ἀπάδοντα εἰς τὴν φύσιν τοῦ γάμου καὶ δικαστικῶς βεβαιωθέντα⁸. Τὰ τοῦ διαζυγίου ρυθμίζει ὁ ΑΚ ἐν ἄρθρ. 1438 ἐπ. ^(*) ἄτινα

1. Ἡ ἀκυρότης καὶ τοῦ γάμου εἶναι ἀπόλυτος ἢ σχετικὴ ἀναλόγως τοῦ ἂν δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῇ ταύτην πῶς τις καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς, ἢ ὄρι-
σμένον πρόσωπον¹ πρβλ. 1378 καὶ Γεν. Ἀρχάς § 40.

2. Εἰκονικότης ἐπὶ γάμου δρᾶ ἀνωτ. σελ. 7. σημ. 4 καὶ Γεν. Ἀρχάς § 36.

3. Πρβλ. καὶ τὴν ἐν τέλει τῆς § IV σημ. 1.

4. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 79 Εἰσ. Ν. «ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἀστικοῦ Κώδι-

συμπίπτουσι κατ' ἀρχήν πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ τέως ἰσχύοντος Ν. 2228/1920 καὶ τοῦ ἡμετέρου ΑΚ ἐμμένοντος εἰς τὸ λεγόμενον σύστημα τοῦ ὑπαιτίου κλονισμοῦ καὶ οὐχί τοῦ ἀντικειμενικοῦ τοιοῦτου. Κατὰ τὸ ἀρθρ. 1438 ΑΚ διαζύγιον ἐπιτρέπεται μόνον διὰ τοὺς ἐν ἀρθρ. 1439 ἕως 1446 ἀναφερομένους λόγους, οἵτινες ἀναφέρονται περιοριστικῶς, μὴ δυναμένων νὰ δημιουργηθῶσιν ἄλλων λόγων. Τοὺς λόγους τοῦ διαζυγίου διακρίνομεν εἰς ἀπολύτους (ὅταν ὁ δικαστὴς εἶναι ὑποχρεωμένος ν' ἀπαγγεῖλῃ τὸ διαζύγιον) καὶ εἰς σχετικοὺς (ὅταν οὗτος δὲν ὑποχρεοῦται ἀλλὰ δύναται ἀπλῶς ν' ἀπαγγεῖλῃ τὸ διαζύγιον καίπερ ἀποδειχθέντος τοῦ λόγου)· περαιτέρω τοὺς λόγους τοῦ διαζυγίου διακρίνομεν εἰς ὑπαιτίους καὶ ἀναίτιους, ἀνολόγως τοῦ ἐάν εἶναι ἀποδοτέοι εἰς ὑπαιτιότητα τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων ἢ οὐ. Ἀπόλυτοι λόγοι εἶναι ἡ μοιχεία, διγαμία, ἐπιβουλή τῆς ζωῆς, κακόβουλος ἐγκατάλειψις, ἀφάνεια, ἀνικανότης πρὸς συνάφειαν καὶ λέπρα, σχετικοὶ δὲ ἡ φρενοβλάβεια καὶ ὁ ἰσχυρὸς κλονισμὸς τῆς ἐγγάμου σχέσεως. Ὑπαίτιοι λόγοι εἶναι ἡ μοιχεία, διγαμία, ἐπιβουλή τῆς ζωῆς, κακόβουλος ἐγκατάλειψις καὶ ὑπότιτος ἰσχυρὸς κλονισμὸς τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως, ἀναίτιοι οἱ προελθόντες ἐκ τυχαίου λόγου, π.χ. λέπρα, ἀφάνεια, φρενοβλάβεια. Ἐξετάσωμεν ἤδη ἕκαστον τῶν λόγων τούτων: 1) Μοιχεία (1439). Ἡ μοιχεία, ἡ παράβασις δηλ. τῆς περὶ τὸν γάμον πίστεως, ἀποτελεῖ λόγον διαζυγίου παρ' αἰουδήποτε τῶν δύο συζύγων γενομένη (ἐν ᾧ κατὰ τὸ ΡΔ λόγον διαζυγίου ἀποτελεῖ μόνη ἡ μοιχεία τῆς γυναικός, τοῦ δὲ ἀνδρὸς μόνον ἂν ἐγένετο μετ' ἐγγάμου γυναικός). Ἡ μοιχεία δέον νὰ διαπροχθῇ ἀνευ πλάνης ἢ βίας, δηλ. ἐκουσίως καὶ ἐν γνώσει· ἀπόπειρα μοιχείας δὲν ἀρκεῖ, δυναμένη ν' ἀποτελέσῃ λόγον διαζυγίου κατὰ τὸ ἀρθρ. 1442. Συναίνεσις τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων, εἴτε ρητῇ εἴτε σιωπηρᾷ, αἶρει τὸ πρὸς διαζευξίν δικαίωμα (1439), ἡ συναίνεσις ὅμως δύναιται ν' ἀνακληθῇ, ὁπότε ἐφ' ἑξῆς ἡ μοιχεία ἀποτελεῖ λόγον διαζυγίου. Ἡ αἴτησις διαζευξέως διὰ μοιχείαν ἀποτελεῖ δικαίωμα καὶ οὐχί ὑποχρέωσιν τοῦ συζύγου, πλὴν ἂν πρόκειται περὶ κληρικοῦ, ὅτε ὁ μὴ ζητήσας τὴν διαζευξίν κληρικὸς καθαιρεῖται. Δικαίωμα πρὸς ἐγερσιν ἀγωγῆς ἔχει ὁ σύζυγος ὡς καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἄλλου συζύγου. 2) Διγαμία τοῦ ἑτέρου συζύγου (1439)· ὁ δεύτερος γάμος δέον νὰ ἐγένετο ἐν γνώσει καὶ ἐλευθέρως, συνεπῶς πλάνη ἢ βία αἶρει τὸν λόγον· ἡ μνηστεία διὰ δεύτερον γάμον δὲν ἀρκεῖ· ὁ πρῶτος γάμος δέον νὰ ᾖ ἔγκυρος· ἂν ὁ ἐνάγων συνήνεσε εἰς τὴν διγαμίαν, ἡ περὶ διαζευξέως ἀγωγή ἀποβαίνει ἀσπαράβετος (1439). 3) Ἐπιβουλή τῆς ζωῆς (1440), δηλ. ἐνέργεια τοῦ ἑνὸς στραφομένη ἀμέσως ἢ ἐμμέσως κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου (μεταδοτικαὶ νόσοι) διὰ τὸν λόγον τοῦτον α) ἀπαιτεῖται πρόθεσις ἐπιβουλῆς τῆς ζωῆς τοῦ ἐνάγοντος συζύγου· β) δὲν ἀπαιτεῖται τὸ στοιχείον τῆς ποινικῆς διώξεως καὶ γ) ἀπαιτεῖται γνώσις παρὰ τῷ

κος οἱ λόγοι τοῦ διαζυγίου καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ κρίνονται καὶ ὡς πρὸς τοὺς πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Κώδικος τελεσθέντας γάμους, κατὰ τὰς διατάξεις τούτου».

έναγομένω δι οὕτω ἀπειλεῖται ἡ ζωὴ τοῦ ἐνάγοντος. 4) Κακὸ βουλος ἐγκατάλειψις (1441), τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ αἴρουσα τὴν πρὸς συμβίωσιν ὑποχρέωσιν. Αὕτη δέον νὰ διαρκέσῃ δύο (2) τοῦλάχιστον ἔτη, τὸ tempus τοῦτο νὰ ᾖ *continnuus*, ἡ διατία νὰ ᾖ συμπληρωμένη κατὰ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς καὶ ἡ ἐγκατάλειψις νὰ ᾖ κακόβουλος, νὰ ἐγένετο δηλ. ἐπὶ τῇ προθέσει ἀθειτήσεως τῶν ἐκ τοῦ γάμου ὑποχρεώσεων. 5) Ἀφάνεια τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων (1445) (ἴδρα καὶ Γεν. Ἀρχὰς § 16). Ἡ ἀγωγή ἡ στηριζομένη εἰς ἀφάνειαν δέον νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἀφανείας παρὰ τοῦ ἀρμοδίου Δικαστηρίου (ἴδρα Γεν. Ἀρχὰς § 16). Ἄλλ' ἡ περὶ διαζεύξεως ἀγωγή παρέχει δικαίωμα ἐπανεξετάσεως τῆς ἀφανείας, τὸ δικαστήριον δηλ. δὲν δεσμεύεται ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς κηρυξάσης τὴν ἀφάνειαν. Ἡ ἀγωγή ἀπορρίπτεται ἂν ἐμφανισθῇ ὁ ἀφαντος ἢ ληθῶσι περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις, ὡς καὶ ἂν βεβαιωθῇ δι οὗτος ἀπέθανε, καθ' ὅσον τότε ὁ γάμος λύεται αὐτοδικαίως. 6) Ἀνικανότης τῆς πρὸς συνουσίαν τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων (1446). Αὕτη διὰ νὰ ἀποτελέσῃ λόγον διαζυγίου δέον νὰ ὤπῃρε κατὰ τὴν τέλει τοῦ γάμου, νὰ ἦτο ἀγνωστος εἰς τὸν ἕτερον τῶν συζύγων (αἰτοῦντα τὸ διαζύγιον), νὰ διήρκεσεν ἐπὶ τρία ἔτη (ὡν παρελθόντων ὁ σύζυγος θεωρεῖται κατὰ τεκμήριον ἀνίκατος) καὶ νὰ ὑπάρχῃ καὶ κατὰ τὴν *litis contestatio*. Ἐνταῦθα ἀπαιτεῖται ἀνικανότης πρὸς συνουσίαν καὶ οὐχὶ ἀποχὴ (παράλειψις) ἀπὸ ταύτης, ἧτις δύνανται ν' ἀποτελέσῃ λόγον διαζυγίου κατὰ τὸ ἄρθρ. 1442 (κατωτ. ἀριθ. 9). 7) Ἡ λέπρα τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων (1444), ἧτις ἂν προσηρῃχε τοῦ γάμου δέον νὰ ἦτο ἀγνωστος εἰς τὸν αἰτοῦντα. 8) Φρενοβλάβεια (1443). Αὕτη (ὡς καὶ ὁ ἐπόμενος ὕπ' ἀριθ. 9 λόγος) ἀποτελεῖ σχετικὸν λόγον διαζυγίου ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν τοῦ ὄρου ἔννοίαν. Ἡ φρενοβλάβεια διὰ νὰ ἀποτελέσῃ λόγον διαζυγίου δέον νὰ αἴρῃ τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν συζύγων καὶ νὰ διήρκεσεν ἐπὶ τετραετίαν τοῦλάχιστον, *durante matrimonio* φαινὰ διαλείμματα τοῦ ἀσθενοῦς δὲν διακόπτουσι τὴν τετραετίαν· ἐὰν τὸ διαζύγιον ἐπῆλθε διὰ φρενοβλάβειαν τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων ὁ ὕγιης ὑποχρεοῦται νὰ διατρέφῃ τοῦτον ὡς ἐὰν εἶχε κηρυχθῆ μόνος ὑπαίτιος τοῦ διαζυγίου (1459). 9) Τέλος λόγον διαζυγίου, καὶ δι τὸν συνηθέστερον ἐν τῇ πράξει ἀπαντώντα, ἀποτελεῖ κατὰ τὸ 1442 κλονισμὸς εἰς τὴν σχέσιν τοῦ γάμου προελθὼν ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων τὸσον ἰσχυρὸς ὥστε βασιμὸς ἢ ἐξακολούθησις τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως ν' ἀποβαίῃ εἰς τὸν αἰτοῦντα (δηλ. τὸν ἀνάτιον) ἀφόρητος. Τὸ ἄρθρον 1442 ΑΚ. δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος δι ἐκτός τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων λόγων διαζυγίου πιθανόν νὰ ἐμφανισθῶσι καὶ ἄλλοι οὗς δὲν δύνανται νὰ προῖδῃ ὁ νομοθέτης· διὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ἄρθρον τοῦτο δέον νὰ ὑπάρχῃ ὑπαιτιότης τοῦ καθ' οὗ ζητεῖται ἡ διάζευξις, καθιστάσα ἀφόρητον τὴν συμβίωσιν, καὶ διὰ νὰ γίνῃ λόγος περὶ ὑπαιτιότητος δέον οὗτος νὰ ᾖ καταλογιστός. Ἄλλὰ τὸ 1442 § 2 ὀρίζει δι «δικαίωμα πρὸς διάζευξιν δὲν ὀφίσταται ὑπὲρ τοῦ αἰτοῦντος, ἐὰν ἡ ὑπαιτιότης αὕτη βεβήρη μὲν ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους ἀλλ' ὁ κλονισμὸς τῆς σχέσεως τοῦ γάμου ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν αἰτοῦντα» (π.χ. ὁ

μέθυσος σύζυγος προκαλεί αγανάκτησιν τῆς συζύγου καὶ σκηνάς ταύτης· ἐάν ἐναγάγη διὰ τὰς σκηνάς ταύτας ἡ ἀγωγή του θ' ἀποκρουσθῆ, διότι κυρίως ὑπαίτιος εἶναι ὁ αἰτών· ἡ διάταξις αὕτη ἀποτελεῖ νεωτερισμὸν ἔναντι τοῦ ἀρθρ. 5 τοῦ τέως ἰσχύοντος Ν. 2228, ἡ ἐφαρμογὴ δὲ θ' ἀποδείξη κατὰ πάσαν οὗτος θά ἐπιτύχη ἐν τῇ πράξει. —

Πάντες οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες λόγοι διαζυγίου ἀναγράφονται, ὡς εἶπομεν, περιοριστικῶς καὶ συνεπῶς δὲν δύνανται νὰ δημιουργηθῶσιν ἄλλοι· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1449 ἐάν ὑπάρχωσι γεγονότα, αἵτινα ὁμως δὲν δύνανται καθ' ἑαυτὰ νὰ στηρίζωσιν ἀγωγὴν διαζυγίου, ταῦτα δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς ἐνίσχυσιν ἀγωγῆς ἐπὶ ἄλλων λόγων ἐρειδομένης. Ἐν ἄ γ ω ν εἶναι ὁ ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τινὰ τῶν ἀνωτέρω λόγων. Τὸ πρὸς διάζευξιν δικαίωμα ἀποσβέννυται: 1) διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δικαιοῦχου, ὄν προσωπαγές, 2) διὰ συγγνώμης (1447), ἣτις δύνανται νὰ δοθῆ καὶ σιωπηρῶς καὶ νὰ τελῆ καὶ ὑπὸ αἵρεσιν ἀναβλητικῆν (οὐχὶ ὁμως καὶ διαλυτικῆν) καὶ ἐπιτρέπεται μόνον ἐπὶ ὑπαίτιων λόγων διαζυγίου· τὴν συγγνώμην ἀποδεικνύει ὁ ἐπικαλούμενος ταύτην· αὕτη προτείνεται κατὰ πάσαν στάσιν τῆς δικῆς μέχρι τῆς τελεσιδικίας τῆς ἀποφάσεως, δέον δὲ νὰ ἔχη δοθῆ μετὰ τὸ παράπτωμα ἐν γνώσει τοῦτου καὶ ἐλευθέρως· ἐν ἡ συγγνώμη προταθεῖσα δὲν ἀπεδείχθη παρὰ τοῦ ἐπικαλοθέντος ταύτην τὸ δικαστήριον δικαιούται (ἀλλὰ δὲν ὑποχρεοῦται) νὰ μὴ λάβῃ ταύτην ὑπ' ὄψιν προτεινομένην καὶ αὐθις (1447) καὶ 3) τὸ πρὸς διάζευξιν δικαίωμα ἀποσβέννυται ἀπράκτου παρερχομένης τῆς ἐν ἀρθρῷ 1448 ἀναγραφομένης ἀποκλειστικῆς προθεσμίας (κοί οὐχὶ παραγραφῆς ὡς ὄριζεν ὁ Ν. 2228) καὶ δὴ: ἐάν τὸ πρὸς διάζευξιν δικαίωμα ἐρείδεται εἰς μοιχείαν, διγαμίαν, ἐπιβουλήν τῆς ζωῆς καὶ ὑπαίτιον ἰσχυρὸν κλονισμόν τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀνατρεπτικὴ προθεσμία εἶναι ἐνιαυσία πρὸς ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς ἐπὶ διαζευξί (μὴ ἀρκούσης ἄλλης προκαταρκτικῆς πράξεως), ἀρχομένη ἡ ἐνιαυσία αὕτη προθεσμία ἀφ' ἧς ὁ προσβληθεὶς σύζυγος ἔλαβε γνώσιν τοῦ πρὸς διάζευξιν δικαιώματος, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἡ ἀγωγή δὲν δύνανται νὰ ἔγερθῆ μετὰ πάροδον δεκαετίας ἀφ' ἧς ἐχώρησε τὸ ὡς ἄνω γεγονός. Τῆς προθεσμίας ταύτης οὔσης, ὡς εἴρηται, ἀποκλειστικῆς, δὲν δύνανται νὰ γίνῃ λόγοις περὶ ἀναστολῆς αὐτῆς ὑφ' ἧς προϋποθέσεις χωρεῖ ἀναστολὴ παραγραφῶν οὔτε περὶ διακοπῆς ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἐγέρσεως τῆς ἀγωγῆς, ταύτην δὲ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὁ δικαστὴς καὶ αὐτεπαγγέλτως.

Ὁ αἰτών τὸ διαζύγιον δέον (: πρῶτον στάδιον τῆς διαζευκτικῆς διαδικασίας) (') νὰ ὑποβάλλῃ αἴτησιν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς κατοικίας τοῦ ἀνδρός ὅπως οὗτος πειραθῆ συμβιβασμὸν· μὴ ἐπιτευχθέντος τοιοῦτου ἡ παρελθούσης ἀπράκτου τριμήνου προθεσμίας, ὁ ἐπίσκοπος ἀποστέλλει τὴν αἴτησιν εἰς τὸ δικαστήριον σημειῶν ὅτι

1. Πρβλ. καὶ Εἰσ. Ν. 121 § 3: ἐπὶ διαζυγίου διατηρεῖται (ἐπίσης) ἡ μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Κώδικος κρατούσα διαδικασία.

ἀπέβη ματαία ἢ ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ. Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς αἰτήσεως ἢ τὴν ἀπόδοσιν ἀπράκτου τῆς τριμήνου προθεσμίας ὁ ἐπίσκοπος τῶν διαζύγιον ἐγείρει ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου πρωτοδικείου τὴν περί διαζεύξεως ἀγωγὴν (δεύτερον στάδιον τῆς διαζευκτικῆς διαδικασίας). Κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ διαζυγίου ὄρκος καὶ ὁμολογία ἀποκλείονται, πλὴν ἂν συντελοθῶν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ γάμου ὡς μάρτυρες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι καὶ συγγενεῖς τῶν διαδίκων καὶ οἱ ὑπέρηται, τῆς ἀξιοπιστίας τούτων ἀφιεμένης εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ. Ἐάν τὸ διαζύγιον ἀπηγγέλθη διὰ μοιχείαν, διγαμίαν, ἐπιβουλήν τῆς ζωῆς, κακόβουλον ἐγκατάλειψιν καὶ κλονισμόν τῆς ἐγγάμου σχέσεως, τὸ δικαστήριον ὀφείλει, εἴτε τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἐνάγοντος εἴτε αὐτεπαγγέλτως, ν' ἀναγράψῃ ἐν τῇ ἀποφάσει ὅτι ὁ ἐναγόμενος ὑπῆρξεν ὑπαίτιος τοῦ διαζυγίου (1450). Ἐπειδὴ ὁμως ὑπαιτιότης δυνατὸν νὰ βορῶνῃ καὶ τὸν ἐνάγοντα (ὑπὸ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς τηρήσεως τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 1442 § 2, περί ἧς ἀνωτ' σελ. 19), διὰ τοῦτο αἰτήσῃ τοῦ ἐναγομένου δύναται νὰ κηρυχθῇ συνυπαίτιος καὶ ὁ ἐνάγων ἐάν ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀγωγή τοῦ ἐναγομένου στηριζομένη εἰς λόγον τῶν ἀρθρῶν 1439—1442, δηλ. εἰς ὑπαίτιον λόγον βορῶνοντα τὸν ἐνάγοντα, ἢ ἐάν ἀπεδείχθησαν γεγονότα «μὴ δυνάμενα μὲν καθ' ἑαυτὰ ν' ἀποτελέσωσι λόγον διαζυγίου ἔνεκα λοβοῦσης χώραν συγγνώμης ἢ παρελεύσεως τῆς προθεσμίας, τὰ ὅποια ὁμως καθ' ἑαυτὰ παρῆχον εἰς τὸν ἐναγόμενον δικαίωμα πρὸς διάζευξιν καθ' ὃν χρόνον ἐγεννήθη ὁ καθ' αὐτοῦ λόγος διαζυγίου» (1541).

Διὰ νὰ λυθῇ ὁ γάμος δεόν ἢ ἀπόφασις νὰ γίνῃ ἀμετάκλητος (1438)· μετὰ ταῦτα οὕτῃ διαβιβάζεται ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελέως εἰς τὸν ἐπίσκοπον ὅπως κηρύξῃ οὗτος καὶ πνευματικῶς λελυμένον τὸν γάμον, περαιτέρω δὲ ἡ ἀπόφασις καταχωρίζεται καὶ εἰς τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία (περιθώρια τῆς πράξεως τοῦ γάμου).

Λυθέντος τοῦ γάμου ἡ γυνὴ παύει φέρουσα τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀνδρὸς ἀναλαμβάνουσα τὸ οἰκογενειακὸν αὐτῆς ἐπώνυμον (1452 καὶ 1388), παύει ἔχουσα ἀνάγκαιαν κατοικίαν τὴν τοῦ ἀνδρὸς (arg. ἐκ τοῦ 55), οἱ διαζευχθέντες δύνανται νὰ ἔλθωσιν εἰς νέον γάμον (arg. 1354), ἡ γυνὴ ἀναλαμβάνει τὴν προῖκα αὐτῆς (1426) καὶ ἂν ἀκόμη ἐκηρύχθη μοναδικὴ ὑπαίτια τοῦ γάμου, τὸ τε ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικόν καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἐξαιρέτου δικαίωμα τοῦ ἐπιζώντος συζύγου αἴρονται κλπ. Ὁ σύζυγος κηρυχθεὶς τυχόν μόνος ὑπαίτιος τοῦ διαζυγίου ὑποχρεοῦται εἰς διατροφήν τῆς τέως συζύγου του ἐφ' ὅσον αὕτη ἀδυνατεῖ νὰ διαθρέψῃ ἑαυτὴν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς (οὐχὶ τοῦ κεφαλαίου) ἢ ἐξ ἐργασίας ἣν θὰ ἤδύνατο νὰ μετέλθῃ ἐργασίας οὕσα (1454)· τὴν αὐτὴν πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσιν ἔχει καὶ ἡ σύζυγος ἢ κηρυχθεῖσα μόνη ὑπαίτια τοῦ διαζυγίου ἐφ' ὅσον ὁ σύζυγος ἀδυνατεῖ νὰ διαθρέψῃ ἑαυτὸν (1455)· ἐρχομένου τοῦ δικαιούχου εἰς νέον γάμον παύει ἢ πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσιν τοῦ ὑπαίτιου (1457), ἥτις δύναται νὰ παύσῃ ἂν καὶ ἐκ λόγων ἐπιεικείας ἢ ἐκ τῶν περιστάσεων (π.χ. ἔγινεν εὖπορος ὁ δικαιούχος) ἐπιβάλλεται τοῦτο, περί ὧν γεγονότων κρίνει κυριαρχικῶς ὁ δικαστὴς τῆς οὐσίας (1456).

τό ποσόν τῆς διατροφῆς δύναται καί νά μειωθῆ ἂν αἱ περιστάσεις ἢ λόγοι ἐπεικειάς ἐπιβάλλωσι τοῦτο (1456). Ἐάν τό διαζύγιον ἐπῆλθε διά παραφροσύνην τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων, ὁ ἄλλος ὑποχρεοῦται εἰς διατροφήν ὡς ἐάν ἦτο μοναδικός ὑπαίτιος τοῦ διαζυγίου (1459). Ἡ διατροφή, ἥτις καταβάλλεται κατὰ κανόνα περιοδικῶς, δύναται αἰτήσῃ τοῦ δικαιούχου (ἄρα οὐχί αὐτεπαγγέλτως ὑπό τοῦ δικαστοῦ) νά καταβληθῆ ἐφ' ἅπαξ ἐάν ὑπάρχη σπουδαῖος λόγος πρὸς τοῦτο (1458), ἣν σπουδαιότητα κρίνει ὁ δικαστής. Τέλος ἄλλη συνέπεια τοῦ διαζυγίου εἶναι ἡ τῶν ἄρθρων 1460 καί 1461 (ἄπερ ἴδε). Ἡ ἐπιμέλεια τῶν τέκνων ἀνήκει εἰς τὸν ἀνάτιον τῶν συζύγων (1503), ἐάν δ' ἀμφότεροι ἐκηρύχθησαν ὑπαίτιοι τῆς ἐπιμελείας κανονίζουσι τὰ ἄρθρα 1503 καί 1504 (ἄπερ ἴδε). Τέλος κατὰ τὰ ἄρθρα 1453 ΑΚ ἐάν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ προκαλέσαντος τὸ διαζύγιον ἐπῆλθε βαρεῖα προσβολή εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀναίτιου, τὸ δικαστήριον δύναται νά ἐπιδικάσῃ εἰς τοῦτον εἰς βάρος τοῦ ὑπαίτιου καί ἱκανοποιήσῃν διὰ τὴν ἡθικὴν βλάβην (').

1. Παρ' Ἀ θ η ν α ἰ ο ι ς δέον νά γίνῃ διάκρισις μεταξύ «ἀπολείψεως» καί «ἀποπέμψεως» ἐάν, ὡπερ σπανιώτατον, ἡ γυνὴ κατέλειπε τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, ἐπρόκειτο περὶ «ἀπολείψεως», ἐάν τούταντιον ὁ ἄνθρωπος ἀπέπεμπε τὴν γυναῖκα ἢ πράξις ἐλέγετο «ἀποπέμψις» (Δημοσθ. κατὰ Νεαίρας σ. 1362, 1365 πρὸς Ὀνήτορα ἐξούλης 855). Ἡ ἀπόπεμψις ἦν ἐλευθερία καί ἐπατρέπεται καί ἀνευ λόγου τινός, ὑποχρεοῦτο δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς ἐπιστροφήν τῆς προικὸς καί διατροφήν τῆς ἀποπεμφθείσης (Δημοσθ. κατὰ Νεαίρας 1362). Ἡ ἀπόπεμψις ἔδει νά λάβῃ χώραν ἐνώπιον μαρτύρων, τὰ δὲ τέκνα ἔμενον παρά τῷ πατρὶ ἐάν ἢ γυνὴ ἐνόμιζεν ὅτι ἀδίκως ἀπέπεμπετο ἡδύνατο αὐτῆ ἢ οἱ κηδεμόνες ταύτης νά προκαλέσωσι τὴν λεγομένην «ἀποπέμψις δίκην». Ἐάν ἡ γυνὴ ἐπεθύμει ν' «ἀπολείπῃ» τὸν σύζυγόν της, ἢ ὑπόθεσις καθίστατο δυσχεροτέρα ἢ γυνὴ ὄφειλε νά παρουσιασθῆ αὐτοπροσώπως εἰς τὸν ἀρχοντα καί ἐκθέσῃ τοὺς λόγους ὧν ἕνεκα ἐπεθύμει τὸν χωρισμόν, τοῦ δὲ ἀνδρός ἐναντιουμένου προκαλεῖτο ἡ λεγομένη «ἀπολείψεως δίκη». Ὁ γάμος ἐλύετο ἀτόπως ἐν περιπτώσει ἀμοιβαίας συναινέσεως. Τῆς γυναικὸς μοιχευομένης, αὕτη ἔθεωρεῖτο αὐτοδικαίως διαζευχθεῖσα, ὁ δὲ σύζυγος συνοικῶν μετὰ ταύτης ἔθεωρεῖτο ἀτίμος (Δημοσθ. κατὰ Νεαίρας 1374) (κατὰ τὰ λοιπὰ προβλ. καί ἀνωτ. σελ. 13 σημ. 3). Ἡ γυνὴ μετὰ τὸν χωρισμόν ἐπανήρχετο εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν ἢ εἰς τοιαύτην συγγενοῦς (κυρίου, κηδεμόνος). Καί ἐν Σ π ἄ ρ τ η ἐπατρέπετο ὁ χωρισμὸς ὁ ἄνθρωπος ἡδύνατο ν' ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα καί λόγω ἀπειθείας (Ἡρόδ. Ε/39, σ/61). Ἀπὸ τὸν Διόδωρον Σικελιώτην ΙΒ/18 μανθάνομεν ὅτι κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Χαρώνδα τόσοσιν ὁ ἀποπέμψας σύζυγος ὅσον καί ἡ καταλιποῦσα σύζυγος δὲν ἡδύνατο νά λάβωσι νέον σύζυγον νεώτερον ἢ νεώτερον τῆς χωρισμένης!

Παραδείγματα διαζυγίων ἀνδρῶν ἐξόχων ἐμπίπτοντα εἰς τὰς ἀνωτέρω διατάξεις μαρτυροῦνται τὸ τοῦ Περικλέους, ὅστις διεζεύχθη τὴν σύζυγον καί συγγενὴ του Ἰπποκίχην σ υ ν α ι ν ο ὦ σ α ν, ἵνα συζῆσθαι μετὰ τῆς Ἀσπασίας, νυμφεύσας μάλιστα τὴν Ἰπποκίχην μετ' ἄλλου. Ἡ ἀτυχὴς σύζυγος τοῦ Ἀλκιβιάδου Ἰππαρέτη ἀπῆλθε παρά τῷ ἀδελφῷ ἀποδυσπειθήσασα ἀπὸ τὴν διαγωγὴν τοῦ συζύγου ἐπειδὴ δὲ ὡφελε αὐτοπροσώπως νά ἐγχειρήσῃ εἰς τὸν ἀρχοντα τὴν περὶ ἀπολείψεως ἀναφοράν, ἐπερόθη πρὸς ἐκεῖνον ὁ Ἀλκιβιάδης δὲ συναντήσας ὠδήγησε καί πάλιν εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον, ἐνθα αὕτη μέχρι θανάτου παρέμεινεν.

Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἐπρόθυμισαν τὰ τοῦ διαζυγίου ἐάν δὲ αὐτοὶ οὗτοι παρέβαινον τὰ θεσπισθέντα καί μὲ ποίας προφάσεις εἶναι ἄλλο ζήτημα.

Ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς λόγους διαζυγίου, τοὺς ἐν τῷ κειμένῳ ἔκτε-

Υ. Μνηστεία. Προξενηταί τοῦ γάμου. Διὰ τοῦ περὶ μνηστείας κεφαλαίου (1346 ἐπ.) ἄρχεται τὸ Οἰκογενειακὸν Δίκαιον ἐν τῷ ΑΚ. Μνηστεία καλεῖται «ἡ τῶν μελλόντων γενέσθαι γάμου ὑπόσχεσις» (Ἄρμ. 4.1.1) ἢ ὅπερ ταῦτὸ κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ΑΚ «ἡ σύμβασις περὶ μέλλοντος γάμου» (1346) (κοί περὶ τῆς φύσεως τῆς συμβάσεως καὶ τῶν συνεπειῶν τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτῆς πρβλ. *Lehmann, Deuts. Familienrecht*² σελ. 24 ἐπ.). Ἡ μνηστεία κατὰ κανόνα προηγεῖται τοῦ γάμου, τοῦτο ὁμῶς δὲν εἶναι ἀναγκαῖον· διὰ τὸ κύρος τοῦ γάμου δὲν προϋποτίθεται ἡ ὑπαρξις μνηστείας. Ἡ μνηστεία εἶναι σύμβασις ἄτυπος, τὰ πρὸς γάμον ὁμῶς ἀναγραφόμενα κωλύματα δέον νὰ δεχθῶμεν, εἰ καὶ σιωπῶντος τοῦ ΑΚ, ὅτι εἶναι κωλύματα καὶ διὰ τὴν μνηστείαν ἀφ' οὗ αὕτη φυσιολογικῶς δέον νὰ καταλήξῃ εἰς γάμον (ὅστις θὰ ἦτο ἄκυρος ἔνεκα τοῦ κωλύματος). Ἰκανὸς πρὸς σύναψιν μνηστείας εἶναι καὶ ὁ πρὸς γάμον ἰκανὸς (ἀνωτ. σελ. 7), ἐφαρμοζομένων ἄλλως τῶν διατάξεων τοῦ ἀρθροῦ 1352, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτ. σελ. 7. Ἡ μνηστεία, καθ' ὃ σύμβασις ἄτυπος, δύναται νὰ καταρτισθῇ προφορικῶς ἢ ἐγγράφως, αὐτοπροσώπως ἄλλὰ καὶ δι' ἀντιπροσώπου, καθαρῶς ἢ καὶ ὑπὸ αἵρεσιν· ἰδιαίτερα ἱερολογία διὰ τὴν σύναψιν αὐτῆς δὲν απαιτεῖται, αὕτη κατὰ τὸν καταστατικὸν Νόμον τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἱερολογεῖται ὁμοῦ μὲ τὸν γάμον. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μνηστείας εἶναι ὅτι: α) ἀμφότεροι οἱ μνηστοὶ ὀφείλουσι πρὸς ἀλλήλους σέβας καὶ πίσιν· β) μνηστεία πρὸ τῆς λύσεως ἄλλης δὲν ἐπιτρέπεται· γ) οἱ μνηστοὶ δὲν μαρτυροῦσιν ὑπὲρ ἀλλήλων ὡς ἐξαιρετέοι· κώλυμα γάμου, ἐκ τῆς μνηστείας ἀπορρέον, οἷον ἀνέγραφε τὸ τέως Δίκαιον, ἀγνοεῖ ὁ ΑΚ.

Ἐκ τῆς μνηστείας δὲν τίκεται ἀγωγή πρὸς τέλεισιν τοῦ γάμου (1346), καθόσον ὁ γάμος στηριζόμενος εἰς τὴν ἀγάπην δὲν ἐκβιάζεται, οὐδ' ἐπιτρέπεται ἡ συνομολόγησις ποινικῆς ρήτρας, ἧτις ψυχολογικῶς ἐνεργοῦσα θὰ ἐξεβίαζε τὴν σύνοψιν τοῦ γάμου (1346), τῶν ἐκ τῆς μνηστείας καὶ τῆς λύσεως ταύτης περιουσιακῶν συνεπειῶν καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ ΑΚ καὶ μὴ ἀφιεμένων εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν συμβαλλομένων· ἐκ τῆς λύσεως δηλ. τῆς μνηστείας ἐπέρχονται ὠρισμένοι περιουσιακαὶ συνέπειαι ὀριζόμεναι ὑπὸ τῶν ἀρθρ. 1338 καὶ 1347 καὶ οὕσαι διάφοροι ἀναλόγως τοῦ ἐάν ὑπαίτιως ἢ οὐ ἐλύθη ἡ μνηστεία. Ἡ μνηστεία ἐξεοπιζέται ἵνα ἐπιτυχάνηται ὁ φυσιολογικὸς σκοπὸς αὐτῆς, δηλ. ἡ τέλεισις τοῦ γάμου, δι' ἀρραβῶνος (σύμβολον μνηστείας ὡς ἀποκαλεῖ τοῦτον ὁ ΑΚ 1348) ἢ δωρεῶν. Ἀρραβῶν (ἐξ οὗ καὶ ἡ μνηστεία: ἀρραβῶν, ἀρραβωνιάσματα) εἶναι ἡ μεταβίβασις περιουσιακῶν στοιχείων (οὐχὶ μόνον τοῦ δακτυλίου,

θέντας, παραθέτομεν ἀπὸ τὴν ὑπὸ τοῦ Ν. Βέη γενομένην δημοσίευσιν «ἐκφρασίς κώδικος τῆς μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Καλαμάτας» σελ. 202 ἀριθ. 50, τὰ ἐξῆς: διαβεβαίωσις τοῦ πρῶην Ἀνδρούσης Κωνσταντίνου, ἐξ Ἁγίας Λαύρας τῆ 1 Μαΐου 1809 ὅτι ἡ Παναγιώτα κόρη τοῦ ποτέ Β.Γ. Ἐλαβεν τὴν νόμιμον ἐκκλησιαστικὴν διάζευξιν ἀπὸ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς Α.Κ. πρὸ βάλλουσα «ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποφέρῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν τούτου συνοίκησιν, ἐπειδὴ καὶ τὸ στόμα καὶ γνότα αὐτοῦ εἰσὶ δυσωδέστατα καὶ ἀνυπόφορα» ὡσαύτως καὶ ἄλλα πάθη διάφορα ἔχει....».

ὡς κοινῶς καλεῖται οὗτος) πρὸς ἀ π ὀ δ ε ι ξ ι ν τῆς καταρτισθείσης μνηστείας (δρα Ἐνοχικὸν εἰς ἀρρσβῶνα) καὶ τέλεσιν τοῦ γάμου. Αἱ μεταξύ μνηστήρων δωρεαὶ θεωροῦνται γινόμεναι ob causam futuram καὶ συνεπῶς τελεσθέντος τοῦ γάμου καθίστανται ὀριστικά. Τῆς μνηστείας λυθείσης, δηλ. ματαιωθέντος τοῦ γάμου, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐάν διὰ τὴν ματαιώσιν ἐνεφιλοχώρησε πταίσμα ἢ οὐ, ὁ μνηστήρ ὁ δούς τὸν ἀρρσβῶνα ἢ τὴν δωρεάν δικαιούται ν' ἀναζητήσῃ ταῦτα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ (ἄρα ἐφ' ὅσον σώζονται παρὰ τῷ λαβόντι) (1348 καὶ 908 ἐπ.) (1) ἢ ἀπαίτησις τοῦ ἀρρσβῶνος καὶ τοῦ δῶρου ἐν ἀμφιβολίᾳ (ἐφ' ὅσον δηλ. δὲν συνάγεται ἕτερόν τι) ἀποκλείεται ἐάν ἡ μνηστεία ἐλύθη μὲν ἀναίτιως ἀλλὰ διὰ τοῦ θανάτου ἐνός τῶν μνηστήρων (1348 § 2). Τὸ ἀρθρον 1347 καθιεροῖ ὀρισμέναν περιουσιακὰς ζημίαν εἰς βᾶρος τοῦ ἀνευ σπουδαίου λόγου λύσαντος τὴν μνηστείαν (: κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ 1348 ὅπερ διὰ τὰ δῶρα καὶ τὸν ἀρρσβῶνα δὲν ἐξετάζει τὴν ὑπαιτιότητα, ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀρθρου 1347 προϋποθέτει ὑπαιτιότητα, ἀποκλειομένης τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων αὐτοῦ ἐν ἐξ εὐλόγου αἰτίας ἐλύθη ἡ μνηστεία, ἀργ. 1347) οὕτω κατὰ τὸ 1347 ἐκάτερος τῶν μεμνηστειμένων λύων ἀνευ σπουδαίου λόγου (περὶ οὗ ζητήματος κρίνει ὁ δικαστὴς τῆς οὐσίας) τὴν μνηστείαν ὑποχρεοῦται εἰς ἀποζημίωσιν πρὸς τὸν ἄλλον ἢ τοὺς γονεῖς του ἢ πάντα τρίτον προβάντα εἰς δαπάναν, διὰ τὴν ζημίαν ἣν οὗτοι ὑπέστησαν διὰ παρ' αὐτῶν γενομένης δαπάναν ἢ ἄλλα μέτρα ἅτινα ἔλαβον ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου (ἄρα μόνον διὰ θετικὴν ζημίαν) λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν εἰδικῶν περιστάσεων. Κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ ἀρθρου 1349 ἐπὶ σκοπῷ ταχείας λύσεως τῶν ἐκ τῆς μνηστείας ἀξιώσεων καὶ μὴ μακροημερεύσεως καταστάσεων πᾶν ἄλλο ἢ εὐαρέστων, καθιεροῦται βραχυπρόθεσμος παραγραφή τῶν σχετικῶν, ἀνωτέρω ἔκτεβεισῶν, ἀπαιτήσεων (μετὰ διετίαν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἐλύθη ἡ μνηστεία).

Κατὰ τὸν ἡμέτερον ΑΚ, καίπερ οὐχὶ διὰ ρητῶν διατάξεων πραγματευόμενον τὸ θέμα, ἡ μνηστεία λύεται ἢ αὐτοδικαίως (θάνατος, 1348 § 2) ἢ κοινῇ συναινέσει ἢ μονομερῶς καὶ δι' εὐλογον αἰτίαν (αἰσχρὰ διαγωγὴ τοῦ ἐτέρου, ἀθέτησις τῆς ὀφειλομένης πίστεως κλπ., ἀργ. ἐκ τοῦ 1347) ἢ ἀνευ τισαύτης (1347) τὰ ἐλαττώματα τῆς βουλήσεως (πλάνη, βία, δόλος) ἐπιδρῶσι ἐπὶ τῆς μνηστείας ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου.

Διὰ τοὺς προξενητάς τοῦ γάμου, τὰ πρόσωπα δηλ. τὰ μεσολαβούντα διὰ τὴν σύναψιν αὐτοῦ, ἐν ἀρθρ. 708 ΑΚ ἀναγράφεται ὅτι καὶ ἡ ὑπόσχεσις περὶ παροχῆς ἀμοιβῆς εἶναι ἄκυρος καὶ ἡ τυχὸν δόσις ἀμοιβῆς δὲν αἶρει τὴν ἀκυρότητα, τῶν καταβληθέντων ἀναζη-

1. Ἐπιστολαὶ ἀνταλλαγείσαι μεταξύ μνηστήρων: πρβλ. Ἐνοχικὸν εἰς § 56 καὶ μετιθι καὶ Τριανταφυλλοπούλου: ἡ ἀναφορὰ τῆς Μαντιῶς Μαυρογένους κατὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου (Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1936, σελ. 295 σημ. 1 καὶ κείμενον αὐτόθι).

τουμένων κατά τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ (πλείονα δὴρα εἰς Ἐνοχικὸν § 100) (').

1. Ἐν Ἀθήναις ἡ σπουδαιότερα πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου πράξις ἦτο ἡ «ἐγγύσις» (ἀρραβών), μὲ τὴν ὁποίαν καὶ μόνον εἶχε κύρος τὸ γαμικὸν συμβόλαιον· γάμος δὲνευ «ἐγγύης» γενόμενος ἦτο ἀκυρὸς καὶ τὰ τέκνα νόθα· ἡ ἐγγύη ἐγένετο παρὰ τοῦ «κυρίου» (φυσικοῦ ἢ νομίμου) τῆς μελλονύμφου, ὅστις ἐλάγετο «ἐγγυῶν», καὶ τοῦ μελλογάμβρου (ἐγγυώμενος), παρόντων ὡς μαρτύρων συγγενῶν ἀμφοτέρων τῶν μελλονύμφων· τέκνα γεννώμενα ἐκ γάμου μετ' «ἐγγυήν» συναφθέντος ἦσαν γνήσια (Δημοσθ. κατὰ Στεφ.) καὶ οἱ υἱοὶ ἦσαν «ἰσόμοιροι», διενέμοντο δηλ. ἐξ ἴσου τὴν κληρονομίαν τῶν γονέων, καὶ ἡ γυνὴ οὕσα «ἀστὴ καὶ ἐγγυητὴ» ἦτο νόμιμος σύζυγος. Κατὰ τὴν ἐγγυήν ὠρίζοντο καὶ τὰ «ἔθνα» ἢ ἡ «προῖξ». Ἡ ἐγγυή ἀπῆντα παρ' ἅπασιν ταῖς Ἑλλήσι (ἐν Σπάρτῃ ὅμως ποτὲ αὐτὴ ἀντικαθίστατο διὰ τῆς ἀρπαγῆς τῆς γυναικὸς), ἀπέβαινε ὑποχρεωτικὴ διὰ τὴν μελλονύμφον, ἥτις οὐδόλως ἤρωτάτο περὶ τοῦ μελλογάμβρου, ἠδύνατο ὅμως αὐτὴ—θεωρητικῶς δηλαδὴ—διὰ τῆς «εἰσαγγελίας κακώσεως» νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἀρχόντος τὴν λύσιν τῆς ἐγγυήσεως. Αἱ παρθένοι, πρὸ τῆς τελέσεως τῆς ἐγγυήσεως, ἠμφιεσμένα «κροκατῶν» ἔβουν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀρτεμίδος Βραυρωνίας ὡς μέλλουσαι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν παρθένον θεάν.

Τὰ γαμήλια σύμβολα τὰ χρησιμοποιούμενα κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου ἦσαν πλείονα καὶ ποικίλα· συνήθως ἀναφέρεται ὁ δακτύλιος, ὃν ὡς γνωστὸν καὶ ἡ Φαίδρα ἐνεχείρισε εἰς τὸν Θησέα (ὡς θέλει ὁ Εὐριπίδης)· ἐπίσης ἡ ἔνωσις τῶν χειρῶν, συνήθως δὲ ὁ πατὴρ τῆς νύμφης ἐτίθει τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ γαμβροῦ, καὶ σήμερον δ' ὡς γνωστὸν οἱ νυμφευόμενοι κρατοῦσι κατὰ τὴν στέφιν τὰς χεῖρας ἀλλήλων· ἐπίσης οἱ στέφανοι, προσφιλεῖς κόσμος τῶν προγόνων μας, εἰθίζοντο καὶ κατὰ τοὺς γάμους. Ἡ νύμφη ἔφερε μακρὸν λευκὸν ἱμάτιον ὡς σύμβολον, οὐχὶ ἀγνείας ὡς κοινῶς ὑποτίθεται, ἀλλὰ πλήρους ὑποταγῆς τῷ ἀνδρὶ· σύμβολον γαμήλιον ἐγένετο καὶ τὸ πῦρ (ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου), αἱ δὲ σημεριναὶ λαμπάδες ἀναμνησκούσι τὸ σύμβολον τοῦτο· ἐτίθετο εἰς τὴν ἔστιαν περὶ τὴν ὁποίαν τρεῖς περιήγετο ἡ νύμφη ἐν ρυθμῷ ὀρχήσεως· καὶ ἡ ἐστίασις τῶν συζύγων ἀπετέλει γαμήλιον σύμβολον, ὁ οἶνος δὲ καὶ ὁ ἀρτος ἦσαν, ὡς εἰκόσ, τὰ πρῶτα εὐτόνια καὶ ἡ ἐστίασις ἀπεδείκνυε τὴν νομιμότητα τοῦ συναφθέντος γάμου· τέλος καὶ ὁ καρπὸς ροιᾶς ὃν εἰκονίζεται κρατοῦσα ἐν γαστρὶ ἡ Περσεφόνη ὡς σύμβολον τοῦ μετὰ τοῦ Πλούτωνος γάμου τῆς δὲν ἐξέλιπεν, ὡς γνωστὸν, μέχρι σήμερον.

Πολλάκις πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν τέκνων τῶν οἱ Ἑλλήνες μετεχειρίζοντο μεσάζοντα πρόσωπα, ἰθὺς γυναῖκας τοῦτο τὸ ἔργον μετεροχόμενας καὶ καλουμένας «πρόμνηστριάς ἢ προμνηστριάδας» (Πολυδεύκης Γ/31) ἀπὸ τῶν Πλάτωνα (Θεαίτητος 2/150) ἐξαγομεν ὅτι τὸ ἐπάγγελμα δὲν ἐθεωρεῖτο πολὺ τίμιον, ταυτιζόμενον πολλάκις τῇ προαγωγῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

(ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ. ΠΡΟΙΞ)

Ι. Ἐν γένει. (1397 ἐπ.) Ὁ γάμος καθ' ἑαυτὸν, ἀνευ δηλ. ἰδιαιτέρας συμφωνίας τῶν μερῶν, δὲν ἀσκεῖ ἐπιρροήν τινα εἰς τὰς περιουσιακὰς σχέσεις τῶν συζύγων (1397), οὗτοι ἐξακολουθοῦσι καὶ μετ' αὐτὸν ἔχοντες τὴν περιουσιακὴν αὐτοτέλειαν αὐτῶν ὡς καὶ πρότερον· τοῦτο εἶναι τὸ λεγόμενον προικῶν σύστημα, ὅπερ ἀποδέχεται καὶ ὁ ἡμέτερος ΑΚ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ λεγόμενον σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης, οὗτινος ἀπεντιῶσι πολλαὶ μορφαὶ καὶ καθ' ὅ ὁ γάμος ἐπάγεται κοινότητα τῶν περιουσιῶν τῶν συζύγων. Ἐν ἀρθροῖς ὁμῶς 1402 ἐπ. ὁ ΑΚ ἐπιτρέπει (: jus dispositionalis), ὅπως οἱ μελλόνυμφοι κανονίσωσι τὰς περιουσιακὰς αὐτῶν σχέσεις κατ' ἄλλον τρόπον (καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ προικῶν σύστημα) διὰ συμβάσεως καταρτιζομένης πρὸ τοῦ γάμου (γαμικὸν σύμφωνον) ἐνώπιον συμβολαιογράφου· ἀναφορικῶς πρὸς τὸ γαμικὸν σύμφωνον (ὅπερ συνάπτεται μόνον μεταξὺ τῶν μελλόντων συζύγων) ὁ ΑΚ ὀρίζει διττὴν ἰκανὴν πρὸς σύναψιν τοιοῦτου εἶναι φυσικὰ ὁ ἰκανὸς πρὸς τὸ δικαιοπρακεῖν ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ οἱ περιορισμένης ἰκανότητος ἀνήλικοι δύνανται νὰ συνάψωσι τοιοῦτον ὑφ' ἑς προϋποθέσεις δύνανται νὰ συνάψωσι καὶ γάμον (1352, ἀνωτ. σελ. 7 ἐπ.), διττὴν διὰ τοῦ γαμικοῦ συμφώνου δὲν δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἀπολλαγῆ τῆς ἐκ τοῦ ἀρθρου 1399 ὑποχρεώσεως ὅπως καὶ αὕτη συνεισφέρῃ ὑπὸ ὀρισμένου προϋποθέσεις εἰς τὰ βάρη τοῦ γάμου (1404) καὶ τέλος διττὴν διὰ τοῦ γαμικὸν συμφώνου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραπέμπῃ εἰς ἔξιμα ἢ εἰς νόμον μὴ ἰσχύοντα ἢ ἀλλοδαπὸν (1403). Τὸ ἕπαξ συνταγὴν γαμικὸν σύμφωνον δὲν δύναται νὰ μεταβληθῆ μετὰ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου εἰμὴ μόνον διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου καὶ κατόπιν ἀδείας τοῦ δικαστηρίου (1405) κατασφαλιζομένου οὕτως ἐπαρκῶς τοῦ ἀναλλοιώτου τῶν τοιοῦτων συμφώνων.

Καίτοι ὁμῶς κατὰ τὸ προικῶν σύστημα, ὅπερ ὡς εἴρηται ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ἣν ἀποδέχεται ὁ ΑΚ, ὁ γάμος οὐδεμίαν ἐπάγεται καθ' ἑαυτὸν μεταβολὴν εἰς τὴν περιουσιακὴν αὐτοτέλειαν τῶν συζύγων καὶ ἡ γυνὴ ἐξακολουθεῖ ἔχουσα τὴν περιουσίαν τῆς ὡς καὶ πρότερον, ἐν τούτοις τὰ βάρη τοῦ γάμου φέρει ὁ ἀνὴρ (1308) (opera patrii operii) καὶ συνεπῶς ὀφείλει νὰ διατρέφῃ (τὰ τέκνα καὶ) τὴν σύζυγον καὶ ἂν ἀκόμη δὲν συνειστήθῃ προίξ, καὶ ἂν ἀκόμη αὕτη ἔχει περιουσίαν· τὴν διατροφήν νοητέον ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν περιλαμβάνουσαν καὶ τὴν οἰκίαν, ἔνδυσιν, περιθαλίψιν ἐν περιπτώσει ἀσθε-

νείας κλπ. καί οὖσαν ανάλογον πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν τῶν συζύγων⁽¹⁾. Ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ γάμος ἀποτελεῖ συγκλήρωσιν τοῦ βίου παντός καὶ σχέσιν ἠθικὴν ἐπιβάλλουσαν ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ ἀρωγὴν, διὰ τοῦτο ἐν ἄρθρ. 1399 ΑΚ κηρύσσεται καὶ ἡ σύζυγος ὑπεύθυνη διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου, ὀριζομένου ὅτι ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας τοῦ ἀνδρὸς ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ βάρη τοῦ γάμου ὀφείλει νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς καὶ ἡ σύζυγος ἀναλόγως τῆς περιουσίας τῆς καὶ τῶν πόρων τῆς⁽²⁾.

Ὡς συμπλήρωσις τοῦ ἄρθρου 1399 παρατίθεται τὸ 1400, καθ' ὃ ἐάν ἡ γυνὴ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑποχρεοῦται κατὰ τὸ 1399, οὐδὲν ἦττον ἀναλώσῃ ἐξ ἰδίων διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου ἢ εἰσφέρει δι' αὐτὰ ἐξ ἰδίων εἰς τὸν ἄνδρα, ἐν ἀμφιβολίᾳ (ἐφ' ὅσον δηλ. δὲν συμφωνήθη ἕτερόν τι) λογιζέται ὅτι προέβη εἰς ταῦτα χωρὶς νὰ ἔχη πρόθεσιν ἀποζημιώσεως.

Ἐξαιρουμένων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, μεταξύ τῶν συζύγων ἐπιτρέπονται ἐλευθέρως δικαιοπραξίαι· ἀπαγορεύσις τῶν δωρεῶν μεταξύ τῶν συζύγων οἷαν καθιέρου τὸ Ρ. Δ. δὲν ἀναγράφεται ἐν τῷ ΑΚ⁽³⁾· συνεπῶς καὶ αὗται ἐπιτρέπονται· πλὴν ὁ ΑΚ ἐν ἄρθρ. 1396, δι' οὗ περατοῦται τὸ περὶ προσωπικῶν σχέσεων τῶν συζύγων κεφάλαιον, περιέλαβε τὴν καλουμένην *restitutio munerum* (Μουκιάνειον τεκμήριον), ἐκ τοῦ εἰσαγαγόντος ταύτην εἰς τὸ Ρ. Δ. Κοϊντού Μουκίου Σκαιβόλα, ἦν ὁμοίως περιώρισεν εἰς μόνον τὰ κινητὰ, καθ' ὃ τεκμήριον κινητὰ εὐρισκόμενα εἰς τὴν νομὴν ἢ κατοχὴν ἐνὸς ἢ ἀμφοτέρων τῶν συζύγων τεκμαίρεται ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν δανειστῶν τούτου ὅτι ἀνήκουσι εἰς αὐτόν· τὸ τεκμήριον εἶναι μαχητόν, σκοπεῖ τὴν προστασίαν τῆς τιμῆς τῆς γυναικός, ἥτις δύναται ν' ἀνταποδείξῃ *unde habeat*. Ἀλλὰ κατὰ τὴν § 2 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου 1396 τὰ κινητὰ τὰ προσωρισμένα εἰς προσωπικὴν χρῆσιν τῆς γυναικός καὶ ἰδία ἐνδύματα, κοσμήματα, ἐργαλεῖα κλπ. δὲν ἐπιπίπτουσιν εἰς τὸ μουκιάνειον τεκμήριον, ἀλλ' ὅπως τούναντιον τεκμαίρεται ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους καὶ τῇ πρὸς τοὺς δανειστὰς σχέσει τῶν συζύγων ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν γυναῖκα, τούτων δυναμένων φυσικὰ νὰ πολεμήσωσι τὸ τεκμήριον· ἐξαιρουμένης τῆς περιουσίας ταύτης, ἥτις κατὰ τὸ μαχητόν τεκμήριον τοῦ ἄρθρου 1396 § 2 ἀνήκει εἰς τὴν σύζυγον, πᾶσα ἄλλη περιουσία τῆς γυναικός τεκμαίρεται (κατὰ τὸ ἄρθρ. 115 § 2 Εἰσ. Ν.) ὑπὲρ τῆς ομάδος τῶν δανειστῶν πτωχεύσαντος ἐμπόρου ἀνδρὸς ὡς κτηθεῖσα διὰ χρημάτων τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀνήκουσα εἰς αὐτόν, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποδεικνύεται δι' ἐγγράφου φέροντος βεβαίαν χρονολογίαν πρὸ τῆς ὑπόπτου περιόδου ὅτι ἡ περιουσία αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν γυναῖκα, ἀποκτηθεῖσα οὐχὶ διὰ χρημάτων τοῦ ἀνδρὸς ἢ ἐκ

1. Πρβλ. ὁμοίως καὶ ἄρθρ. 1486 καὶ περὶ τούτου κατωτ. ἐν τοῖς περὶ διατροφῆς.

2. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 78 § 2 Εἰσ. Ν. ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 1399 τοῦ ΑΚ ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ γάμων τελεσθέντων πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ΑΚ.

3. Περὶ τοῦ ἄρθρου 115 § 2 Εἰσ. Ν. ὄρα κατωτέρω ἐν τῷ κειμένῳ.

δωρεάς τούτου πρὸς αὐτήν· ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν πτωχεύσεων τῶν κηρυσσομένων μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ κώδικος καὶ ἐφ' ὅσον καὶ ὁ γάμος τελεῖται μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τούτου· ἐάν συνεπῶς ὁ γάμος εἶχε τελεσθῆ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ΑΚ, ἡ δὲ πτώχευσις ἐκηρύχθη μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ΑΚ, θὰ ἔχωσιν ἐφαρμογὴν τὰ καταργηθέντα ἄρθρα 653 ἕως 659 τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου.

II. ΠΡΟΙΞ. α) Ἐννοια καὶ ἀντικείμενον τῆς προίκος. Προίξ (dos) καλεῖται ἡ περιουσιακὴ ἐπίδοσις ἡ γενομένη παρὰ τῆς γυναικὸς ἢ τρίτου τινὸς ὑπὲρ οὐτῆς πρὸς τὸν ἄνδρα, ad matrimonii opera ferenda, δεκτὴ δὲ γενομένη παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ (1406 § 1). Ἡ προίξ συνίσταται πρὸς τὸν ἄνδρα (1406 § 1), ἀντικείμενον δὲ αὐτῆς δύναται νὰ ᾖ πᾶν περιουσιακὸν στοιχεῖον αὐτοῦ ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ ἀνδρὸς (σύστασις ἐμπραγμάτου δικαίωματος, ἐνοχικοῦ τοιούτου, παραιτήσις ἀπὸ τοιούτων ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ κλπ., οὐχὶ θυιας σύστασις ὑποθήκης ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ ἢ παραιτήσις ἀπὸ ὑποθήκης ὑπὲρ αὐτοῦ, καθ' ὅσον διὰ τούτων δὲν ἐπέρχεται ἐπαύξησις τῆς περιουσίας αὐτοῦ), καὶ ὁλόκληρος ἀκόμη περιουσία δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον προίκος, ὅποτε προίξ εἶναι τὸ ἀπομένον μετὰ τὴν ἀφίρεισιν τῶν χρεῶν (ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰδικὴ καὶ οὐχὶ καθολικὴ διαδοχὴ καὶ ἄρα θεὸν νὰ λάβωσι χώραν τοιαῦται πράξεις, οἷαι ἀπαιτοῦνται δι' ἕκαστον στοιχεῖον περιουσίας, δηλ. ἐπὶ κινητῶν παράδοσις, ἐπὶ ἀκινήτων μεταγραφὴ κλπ.). Περαιτέρω ἀντικείμενον προίκος δύναται νὰ ᾖ καὶ μέλλουσα περιουσία, ἀρκεῖ αὕτη νὰ ᾖ εἰδικῶς καθωρισμένη καὶ οὐχὶ ἀόριστος (1410), ὥστε αὐδεμία νὰ γεννᾶται ἀμφιβολία περὶ ταύτης. Ἡ ἐπαύξησις τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς γίνεται παρὰ τῆς γυναικὸς ἢ τρίτου τινὸς ἀποβλέποντος εἰς τὸ συμφέρον τῆς γυναικὸς (ὅπερ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ γυνὴ λαμβάνει τὴν πρέπουσαν πλησίον τοῦ ἀνδρὸς θέσιν), γίνεται δὲ ἀποδεκτὴ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ (dotis causa) (1406 § 2).

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω δοθέντος ὁρισμοῦ καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ προκύπτοντος σκοποῦ τῆς προίκος (ὡς σκοπούσης τὴν ἀνακούφισιν τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου) συνάγεται ὅτι ἡ προίξ δὲν ἀποτελεῖ δωρεάν πρὸς τὸν ἄνδρα, αὕτη δὲν ἔχει *metam lucrativam causam* (ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἄρθρ. 496 διὰ τὴν δωρεάν), ἀλλ' *operosam causam* ὁ ἀνὴρ δὲν καθίσταται πλουσιώτερος ἀνευ ἀνταλλάγματος ἀλλ' ἀπλῶς ἀποζημιοῦται διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου ἅτινα φέρει αὐτός (τέκνα κλπ. 1406)· συνεπῶς δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 942 (Παυλιανὴ ἀγωγή κατὰ δωρεοδόχου), δὲν ἀνακαλεῖται λόγῳ ἀχαριστίας (505), ἐν γένει δὲν ἐφαρμόζονται ὡς πρὸς τὸν προικολήπτην ἄνδρα αἱ περὶ δωρεᾶς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 496 ἐπ., ὁ προικοδότης εὐθύνεται ἄλλως ἢ ὁ δωρητὴς (1408 καὶ 499) κλπ. κλπ. Ἐάν προικοδότης εἶναι ἡ γυνὴ, ἐάν μὲν αὕτη συνέστησε τὴν προίκα καίπερ γνωρίζουσα ὅτι δὲν ὑποχρεοῦται πρὸς τοῦτο, θεωρεῖται δωρουμένη καὶ συνεπῶς ἀποκλείεται ἡ ἀναζήτησις, ἐάν δὲ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὅτι δὲν ὑποχρεοῦται προέβη εἰς τὴν σύστασιν, ἐκπληροῖ ἠθικὸν καθήκον (φυσικὴ ἐνοχὴ) καὶ συνεπῶς ἀπο-

κλείεται πάλιν ἡ ἀναζήτησις (906). Τούναντιον διὰ τὴν γυναῖκα ἡ σύστασις τῆς προικῆς ἀποτελεῖ δωρεάν καὶ ἂν ἀκόμη αὕτη δὲν συνέπραξε εἰς τὸ προικοσυμφωνῶν ἢ δὲν ἀπεδέχθη συμβολαιογραφικῶς τὴν δωρεάν (τῆς γυναίκας καθισταμένης πλουσιωτέρας κατὰ τὴν ἀξίωσιν ἦν κτᾶται ἀπὸ τοῦ ὅθ' εἰς δπως λυομένου τοῦ γάμου ἀναλήβῃ τὴν προῖκα, 1426, ἢ κατὰ τὴν κυριότητα ἦν, κατὰ τὰς περιστάσεις, κτᾶται ἐπὶ τῶν εἰς προῖκα δοθέντων, πρβλ. κατωτ. ζ'), προϋποτιθεμένου ὅτι αὕτη δὲν συνιστᾶται παρὰ νόμῳ ὑποχρέου προσώπου (1495) καὶ δὲν εἶναι ἀναληπτέα· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1449 παροχὴ περιουσίας γενομένης παρὰ νόμῳ ὑποχρέου πρὸς προίκαις προσώπου εἰς τὸ τέκνον ἀποτελεῖ δωρεάν κατὰ τὸ ὑπερβάλλον τὸ ἐκ τῶν περιστάσεων ἐνδεικνυόμενον μέτρον καὶ συνεπῶς ὡς τοιαύτη ὑπόκειται εἰς μέμψιν ὅταν εἶναι ἀστοργος.

Ἡ προίξις συνιστᾶται διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου (καὶ οὐχὶ διὰ τὸν γάμον, ὡς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ρ. Δ. ἐφρῶναι ὁ Βεσίλιαρη), προϋποθέτει συνεπῶς ἔγκυρον γάμον (τελεσθησόμενον ἢ τελεσθέντα), συνεπῶς τούτου ἀκύρου ὄντος ἢ κηρυχθέντος τοιοῦτου τὰ δοθέντα ἀναλαμβάνονται διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ (!).

1. Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν προῖκα καὶ τὰ περὶ ταύτης κρατοῦντα παρὰ τοῖς Ἕλλησι εἰρησθῶσαν τὰ ἑξῆς. Κατὰ τοὺς ἠρωϊκοὺς χρόνους ὁ ἀνὴρ ἀγοράζει τὴν γυναῖκα παρὰ τῶν οἰκείων αὐτῆς, δίδων τὰ λεγόμενα «ἔδνα» (περὶ ζητήματος γεννηθέντος ἀναφορικῶς πρὸς τὰ «ἔδνα» τὰ δοθέντα τῷ Διὶ παρὰ τοῦ Ἡραίου διὰ τὴν Ἀφροδίτην πρβλ. Ἐναχικόν β 59) (συνήθεια ἣτις ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ Γενέσει, λδ' 2) καὶ ἣς συνηθείας μαρτυρίας κόρισκομεν ἐν Ἰλ. Π 178, 190, Α 242, ὄρα καὶ Ὀδ. Θ 318. Ὁ Ἀγαμέμνων φέρει τὰ παραιτούμενος τῆς λήψεως ἔδνων ἀπὸ τὸν Ἀχιλλεῖα ἂν αὐτὸς ἐλάμβανε οἰανδήποτε τῶν θυγατέρων του.

Ἄλλὰ καὶ οἱ γονεῖς τῆς μελλονόμου εἰδίδουν τῷ μελλογάμβρῳ τὰ λεγόμενα «μείλια» (Ἰλιάδ. Ι 147, εἶδος τι δηλ. προικῶν δῶρων ἐντεῦθεν καὶ ἡ Ἀνδρομάχη καὶ ἡ Πηνελόπη καλοῦνται (Ἰλ. Ζ 394, Ὀδυσ. Ω 294) «ἄλοχοι πολυδωροὶ» σύζυγοι, πολλὰ δῶρα τοῖς συζύγοις ἐνεγκοῦσαι, ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ὑπόσχεται τῷ Ἀχιλλεῖ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν κύριον ἐπὶ τὰς πόλεων, ἐν αἷς ἡ Κορδαμύλη καὶ αἱ Φερραί.

Παρὰ Δωριεῦσι ἡ προίξις, «δωτιή» καλουμένη, ἦτο συνήθης, μάλιστα πολλὰκις αἱ προίξεις ἐκταθεῖσαι καὶ εἰς τὰ ἀκίνητα ἦσαν τῶσαν μεγάλας, ὥστε ἐπῆλθε διατάραξις τῆς κληροῦχίας, πάντα δὲ ταῦτα παρὰ τὰς ἀρχαίκας ἀπαγορεύσεις τοῦ Λυκούργου.

Ὁ Σόλων περιόρισεν τὰς προίκας (ὡς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος) εἰς ἐνδομάτια τινα καὶ σκεύη, «οὐ γὰρ ἐβούλετο μισθοφόρον εὐδ' ὄντιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ' ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότῃ γίνεσθαι...», πλὴν οἱ σολωνεῖοι περιορισμοὶ δὲν ἴσχυσαν ἐπὶ πολὺ καὶ ἐν τοῖς ἑπταχροῖσι μνημονεύονται προίκες καὶ 5 καὶ 10 καὶ 20 ταλάντων! καὶ αὗται δὲ αἱ παρὰ τῆς πόλεως προικισθεῖσαι θυγατέρες τοῦ Ἀριστείδου ἔλαβον 30 μνᾶς ἑκάστη (Πλούταρχ. Ἀριστείδης 27, Λισίνης κατὰ Κτησιφ. 90), εἶναι δὲ ἄλλο τὸ ζήτημα ἂν κατὰ τῶν τοιούτων προικῶν ἤκούοντο πανταχόθεν μουφαί, αἱ ὁποῖαι ὅμως εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν ν' ἀναστελλῶσι τὸν γάμον τοῦ Ἀντωνίου μετὰ τὴν θεάν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν προικοδοτήσιν ἑκείνου ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν ἀγονον νόμῳ μετὰ χίλια τάλαντα !!

Ὁ ἀνὴρ λαμβάνων τὴν προῖκα (κατὰ τὴν «ἐγγύη») ὑπεχρεοῦται εἰς δόσιν ἀσφαλείας περὶ τῆς τυχόν ἐπιστροφῆς αὐτῆς, τὴν λεγομένην «ἀποτίμημα» (Ἀρποκρατίων εἰς λ. Δημοσθένης), ἡ ὁποία βαθυτέραν αἰτίαν εἶχε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ προίξις δὲν ἀνῆκε κατ' οὐσίαν τῷ ἀνδρὶ ἀλλὰ τῇ γυναί-

β) Σύστασις τῆς προικός. Περί τῶν προσώπων ἅτινα εἶναι νόμῳ ὑπόχρεα πρὸς σύστασιν προικός, ὁ ΑΚ πραγματεύεται ἐν ἄρθροισι 1495 ἐπ., ἅτινα περιελήφθησαν εἰς τὸ κεφάλαιον ἐνδέκατον τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δικοίου τὸ πραγματευόμενον περὶ τῶν σχέσεων γονέων καὶ τέκνων καὶ πατρικῆς ἐξουσίας. Πρὸ παντός ὑπόχρεως πρὸς σύστασιν προικός ἀπέναντι τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἡ γυνή, ἀλλὰ καὶ αὕτη μόνον φυσικῶς (naturaliter) οὐχὶ δὲ καὶ νομικῶς ἐάν ἡ γυνή (ἄρα καὶ ἄνωτ. σελ. 27 ἐπ.) συνέστησε προῖκα εἰς τὸν ἄνδρα καίπερ γνωρίζουσα ὅτι δὲν ὑπέχει πρὸς τοῦτο ὑποχρέωσιν, δὲν δύναται νὰ ἀναζητήσῃ διότι θεωρεῖται ὡρομένη· ἂν πάλιν συνέστησε προῖκα ἀγνωσθῶσα ὅτι δὲν ὑποχρεοῦται πρὸς τοῦτο, πάλιν δὲν δύναται νὰ ἀναζητήσῃ τὰ δοθέντα, ἅτε ἐκπληροῦσα ἠθικὸν καθήκον (φυσικὴ ἐνοχὴ) (906). Τοῦναντίον ἡ γυνή ἔχει ἀξίωσιν ἐπὶ συστάσει προικός πρὸς τὸν ἄνδρα: α) κατὰ τοῦ πατρὸς (ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐάν οὗτος ἀσκήσῃ πατρικὴν ἐξουσίαν ἢ οὐ) (1945) προϋποτιθεμένου ὅτι οὗτος εὐπορεῖ καὶ ἐκείνη εἶναι ἄπορος μὴ ἔχουσα περιουσίαν πρὸς ἀνάλογον προίκισιν (') β) κατὰ τῆς μητρὸς

κί. ἥτις ἤδυνάτο ν' ἀπαιτήσῃ ταύτην ἂν «ἀπέλειπε» τὸν συζυγικὸν οἶκον τῆς γυναικὸς θανάτουσς ἢ προῖε περιήρχετο εἰς τὰ τέκνα (Δημοσθένης πρὸς Βοιωτῶν). Ἐάν ὁ ἀνὴρ δὲν ἀπέβιδε τὴν προῖκα εἰς τὴν ἀποπεμφθεῖσαν σύζυγον, ὑπεχρεοῦτο καὶ εἰς τόκους (9 ὄβολοι δι' ἑκάστην μῶν) πρβλ. καὶ Δημοσθένη κατὰ Νικαίρας 1332, «... ἐάν ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα ἀποβιδῶσαι τὴν προῖκα, ἐάν δὲ μὴ ἐπὶ ἐννεα ὄβολοῖς τοκοφορεῖν καὶ αἰτίου εἰς Ὁδεῖον δικάσασθαι ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τῷ κυρίῳ». Περί τῆς ἐνταῦθα μνημονευομένης περιέργου «δίκης αἰτου» σημειούμεν τὰ ἑξῆς: χωρησάσης περιπτώσεως ἐπιστροφῆς τῆς προικός καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀργουμένου ταύτην, ὁ εἰς ἀνάληψιν δικαιούμενος (κύριας, συνήθως, τῆς συζύγου) ἤδυνάτο ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἐπιστροφήν μὲν τῆς προικός διὰ τῆς «δίκης προικός», τὴν ἀπότισιν δὲ τοῦ ἀπειλομένου τόκου (ἐπὶ ἐννεα ὄβολοῖς τοκοφορεῖν, δηλ. 18%) διὰ τῆς «αἰτου δίκης»· «αἰτος» δὲ ἑκαλεῖτο ὁ τόκος ὡς χρησιμεύων πρὸς συντήρησιν τῆς γυναικὸς (Ἰημοσθ. κατ' Ἀφοβῶν Β 839, πρὸς Ἀφοβῶν 854, Ἀρκοκρατίων εἰς λέξιν «αἰτος»). Ἡ αἰτου δίκη διεξήγετο ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος καὶ εἰς τὸ Ὁδεῖον, ὅπου ἦσαν καὶ αἱ αἰταποδῆκαι.

Τέλος ὅτι ἡ προῖε ἦτο τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῆς συζύγου ἀπὸ τῆς παλλακῆς, εἶπαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν· οἱ λαμβάνοντες συζύγουσ ἀποίκους πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὡς ἀνω συνεπειῶν ἐβιδον «τοῖς κυρίοις αὐτῶν» ὁμολογίαν προικός, ἔγγραφον δηλ. ἐν ᾧ ἐβεβαίουν εἰκονικῶς ὅτι ἔλαβον δῆθεν προῖκα (Ἰσαίος: περὶ κλήρου Πύρρου 28 ἐπ., καὶ περὶ παραπλησίου τινὸς συμβαινόντος παρὰ Ρωμαίους διὰ τοὺς στρατιώτας πρβλ. Τριανταφυλλόπουλον: ἡ παπυρολογία καὶ τὰ Ρ. Δικ. ἐν Ἐπιθεωρήσει Κοινωνικῶν καὶ Νομικῶν Ἐπιστημῶν, 1909 σελ. 84).

Παρὰ Βυζαντινοῖς αἱ προίκαι εἶναι παμμέγιστα καὶ ἀντάξια τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν νομῶν· Ἐλένη ἡ Κομνηνὴ νομφεθεῖσα τὸν νόθον τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β' Μαμφρέδου προσπορίζει αὐτῷ ὡς προῖκα τὴν Κέρκυραν μετὰ μέρους τῆς Ἠπείρου· Φίλιππος ὁ Ἄνζου λαμβάνει ὡς προῖκα διὰ τὸν μετὰ τῆς Παλαιολογίνας γάμον τοῦ τῆν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν Μαρία τοῦ Μελισσηνοῦ Κομνηνοῦ, νομφεθεῖσα τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν (ἐκ Φλωρεντίας) Ἀντώνιον, παρέχει αὐτῷ ὡς προῖκα μέρος τῆς Ἰθώμης καὶ Τσακωνίας, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

1. Παρ' Ἑλλῆσι ὁ πατὴρ δὲν ἦτο νόμῳ ὑπόχρεως πρὸς σύστασιν προικός, καὶ συνεπῶς ἤδυνάτο νὰ προικίσῃ τὰς κόρας ἀνίσως· τοῦναντίον ὑπόχρεως ἦν ὁ υἱὸς - ἀδελφὸς ὡς λαμβάνων κληρονομικὸν μερίδιον, καὶ ἐκβιαζόμενος πρὸς προίκισιν διὰ τῆς «εἰσαγγελίας κακώσεως». Τοῦ πατρὸς μὴ ὄντος ὑποχρέου, ἢ τοιοῦτου ἢ ἀδελφοῦ μὴ ὄντος, πρὸς προίκισιν ὑπε-

(1496) ὑπὸ τὰς αὐτὰς προϋποθέσεις (δηλ. οὔσης ταύτης εὐπόρου καὶ τῆς θυγατρὸς ἀπόρου) καὶ μόνον ἂν ὁ πατὴρ ἔχη ἀποβιώσει ἢ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ συστήσῃ προικὰ ἄλλα πρόσωπα, ὡς π. χ. ἀπώτεροι ἀνιόντες ἢ ἀδελφοί, δὲν εἶναι νὰ μὴ ὑπόχρεα πρὸς σύστασιν προικός, ἐκ πλάνης ἢ ὡς προβάνα εἰς ταύτην (διότι δηλ. ἐνόμιζον ἑαυτὰ καὶ νόμῳ ὑπόχρεα) δὲν ἀναλαμβάνουσιν ὡς ἐκπληροῦντα ἠθικὴν ὑποχρέωσιν (906). Ἡ πρὸς προίκισιν ὑποχρέωσις τῶν ὡς ἄνω προσώπων ὑφίσταται ἅπασι μόνον διὰ νεωτέρους γάμους δὲν ὑφίσταται ὑποχρέωσις πρὸς προίκισιν ἐφ' ὅσον διὰ τὸν πρότερον γάμον συνέστη προίξ (1496 § 2). Τὸ πρὸς προίκισιν δικαίωμα τῆς γυναικὸς εἶναι ἄλλως προσωπικὸν καὶ ἀμεταβίβαστον (1498), παραγράφεται μετὰ παρέλευσιν πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου (1498), ἢ δὲ σχετικὴ ἀγωγή αἴτημα θα ἔχη ὁ πῶς συστήθη ἢ ἀνάλογος προίξ πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦ ὑποχρέου προσώπου συμβιβαζομένου μετὰ τοῦ ἀνδρός διὰ ποσὸν ἔλασσον, ἢ ἀγωγή τῆς γυναικὸς ἀποβαίνει ἀπαράδεκτος. Κατὰ ρητὴν διαταξὴν τοῦ ἀρθρ. 1497 ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ δικαιούνται ν' ἀρνηθῶσι τὴν σύστασιν προικός ἂν ἡ θυγάτηρ συνῆψε γάμον ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης συναινέσεώς των (ἄνωτ. σελ. 9 ἀρθρ. 1352) ἀδιαφόρως τοῦ ἐάν μεταγενεστέρως ἐκυρώθη ὁ γάμος κατὰ τὸ 1373 § 4 δι' ἐγκρίσεως ἐκ μέρους τῶν συζύγων ἢ τοῦ δικαστηρίου, ὡς ἐπίσης δικαιούνται (ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ) ν' ἀρνηθῶσι τὴν σύστασιν προικός ἂν ἡ θυγάτηρ ὑπέπεσε ἔναντι αὐτῶν εἰς παράπτωμα δικαιολογῶν κατὰ τὸ 1840 ἀποκλήρωσιν. Ἐξώγαμα ἐκουσίως ἀναγνωρισθέντα τέκνα ἔχουσι τὰ δικαιώματα γνησίων (1537), ἄρα καὶ τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῶν ἀρθρῶν 1495 ἐπ. (προίκισις) τὰ αὐτὰ δικαιώματα ἔχουσι κατὰ τὸ ἀρθρ. 1579 καὶ τὰ θετὰ τέκνα ἔναντι τοῦ υιοθετοῦντος (').

Ἐξεταστέον ἤδη τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον τῆς συστάσεως τῆς προικός. Κατὰ τὸ ἀρθρ. 1406 § 2 ΑΚ προίξ συνιστᾶται διὰ συμβάσεως μετὰ τοῦ ἀνδρός ἢ διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως (1712, 1714). Ἡ περὶ προικός σύμβασις (ἄρα καὶ ἡ ἀποδοχὴ) δεῖν ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ συναφῆ ἐνώπιον συμβολαιογράφου ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀντικειμένου τῆς προικός, ἀποκλειομένου παντός ἄλλου μέσου, τοῦ συμβολαιογραφικοῦ ἔγγραφου ἀπαιτουμένου ad solemnitatem, διὰ τὸ κύρος τῆς σχετικῆς δικαιοπραξίας, ἐφαρμοζομένων κατὰ τὰ λοιπὰ τῶν διατάξεων τῶν

χρεοῦτο ὁ πλησιέστερος ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῆς, ὅστις ἠδύνατο καὶ νὰ ἀπανδρευθῆ τὴν ὄρφανην. Ἐκ τοῦ Δημοσθένους (πρὸς Μακάρτ. 1052, 1668) μανθάνομεν ὅτι ἐτῶν ἐπικλήρων ὄσαι θητικὸν τελοῦσι εἶναι δηλ. πάμπωχοι), ἐάν μὴ βούληται ἔχειν ὁ ἐγγύτατα γένους, ἐκδιδότης, ἐπιδοὺς ὁ μὲν πεντακοσιομέδιμνος δραχμὰς πεντακοσίας, ὁ δὲ ἱππεὺς τριακοσίας, ὁ δὲ ζευγίτης ἑκατὸν πενήτηκοντα... ἐάν δὲ αἱ γυναῖκες πλείους ὦσι μὴ ἐπάναγκες εἶναι πλέον ἢ μίαν ἐκδοῦναι τῷ γένει... ἀπογραφέτω δὲ τὸν μὴ ποιῶντα ταῦτα ὁ βουλόμενος πρὸς τὸν ἀρχοντα»

1. Ἄλλ' ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀρθρῶν 1581 καὶ 1495 δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῆ ὑποχρέωσις τοῦ υιοθετηθέντος πρὸς προίκισιν τῶν κατιόντων τοῦ υιοθετηθέντος, ἅτε μὴ ὑφισταμένης τοιαύτης καὶ διὰ τοὺς κατιόντας γνησίου τέκνου (τοῦ πάππου ἔναντι τούτων).

άρθρ. 1403 § 2 3 έως 1405 των αναφερομένων εις τὰ γαμικά σύμφω-
να, περί των ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω σελ. 25· ὁσάκις εἰς τὸν ἄνδρα
πρόκειται νὰ μεταβιβασθῆ κυριότης ἐπὶ τῶν εἰς προικὰ διδομένων
δέον νὰ λάβωσι χώραν καὶ αἱ διὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος
ἀπαιτούμεναι πράξεις (παράδοσις, μεταγραφή). Ἡ διὰ συμβάσεως
σύστασις προικός δύναται νὰ γίνῃ εἴτε ὁ ὁ σ ε ἰ (πρβλ. καὶ κατωτ.
ψηφ. δ.) (datio dotis), δταν ἄμα τῇ συστάσει τῆς προίκος μεταβιβά-
ζονται τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα εἰς τὸν σύζυγον χωρὶς ὁ συνιστῶν
ν' ἀναλαμβάνῃ ὑποχρέωσιν τινα (ἄμεσος παράδοσις πραγμάτων,
ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως κατὰ τρίτου κλπ.), εἴτε ὁ π ο σ χ ἔ σ ε ἰ (pro-
missio dotis) δταν ὁ προικοδότης ἀναλαμβάνει ὑποχρέωσιν πρὸς πα-
ροχὴν περιουσιακῶν στοιχείων (ὑπόσχομαι τὴν ἐκχώρησιν ἀπαιτή-
σεως, τῆ· σύστασιν προικός ἐκ 2 ἀκινήτων κλπ.), ἅτινα πλέον δίδον-
ται solventi causa, ἐπὶ σκοπῷ ἐκπληρώσεως τῆς ἀναληφθείσης ἐναντι
τοῦ γαμβροῦ ὑποχρέωσεως. Ἐάν εἰς τὸν ἄνδρα καταλείφθῃ
τὴ διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως ἐπὶ σκοπῷ προικός (dotis
causa), ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀποδοχὴ τοῦ καταλειφθέντος
ἀποτελεῖ τὴν σύστασιν τῆς προίκος, ἡ ἀποδοχὴ δὲ αὕτη, μονομερῆς
δικαιοπραξία οὔσα, δέον νὰ γίνῃ ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος ἐνώπιον
συμβολαιογράφου (1407) ὥστε νὰ εἶναι ἀναμφισβήτητος ἡ προικῶνα
ἀπαιτήσις τῆς γυναικός, καὶ ἐντὸς προθεσμίας εὐλόγου τασομένης
πρὸς τὸν ἄνδρα ὑπὸ τῆς γυναικός, καὶ ἥς προθεσμίας ἀπράκτου
παρερχομένης τὸ καταλειφθὲν περιέρχεται ὡς κληροδοτήματα εἰς τὴν
γυναῖκα, ἥτις φυσικὰ δύναται μετὰ τοῦτα νὰ συστήσῃ τοῦτο εἰς τὸν
ἄνδρα ὡς προικὰ, συμβατικῶς πλέον εἰς τὴν ἄνω περιπτώσει τῆς
καταλείψεως τῷ ἄνδρὶ περιουσιακοῦ τινος στοιχείου dotis causa,
ἀντικείμενον τῆς προίκος εἶναι οὐχὶ τὸ καταλειφθὲν, ὁλλὰ τὸ διὰ τῆς
τελευταίας διατάξεως γεννώμενον δικαίωμα κατὰ τοῦ βεβαρημέ-
λου (1995).

Τέλος ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέτρον τῆς προίκος (περὶ οὗ ὁ ΑἰΚ
πραγματεύεται ὡς καὶ περὶ τῶν ὑποχρέων προσώπων ἐν τῷ κεφα-
λαίῳ περὶ σχέσεων γονέων καὶ τέκνων, ἀρθρ. 1495)(¹) παρατηρητέον
ὅτι τοῦτο (μὴ ὑπόδησις ἄλλης συμφωνίας) ὀρίζεται ἀναλόγως πρὸς
τὴν περιουσίαν, τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων καὶ τὴν κοινωνικὴν θέσιν
τοῦ πενθεροῦ, εἰτι δὲ καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν τοῦ
γαμβροῦ, τῆς διαγνώσεως τούτων ἀφιεμένης εἰς τὸν δικαστὴν τῆς
οὔσιας· ἐάν τις ὑπεσχέθῃ προικὰ ἀφηρημένως, ἐν τοιαύτῃ περιπτώ-
σει ἐφαρμόζονται καὶ περὶ τῆς τοιαύτης ὑποσχέσεως αἱ διατάξεις τῶν
ἀρθρων 371—373 ΑΚ (περὶ τῶν εἰδικώτερον ἐν τῷ Ἐνοχικῷ Δικαίῳ)
ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας διατάξεις τοῦ ἀρθρ.
1495, Ἐνταῦθα μνημονευτέον καὶ τὸ ἀρθρ. 1411 (πρβλ. καὶ κατωτ.
ψηφ. δ'), καθ' ὃ ἐάν ἡ datio τῆς προίκος ἔλαβε χώραν πρὸ τῆς συνά-
ψεως τοῦ γάμου, οἱ καρποὶ οἱ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς συλλεγέντες μέχρι
τῆς συνάψεως τοῦ γάμου θεωροῦνται ὡς κεφάλαιον ἐπαυξάνον τὸ
ποσὸν τῆς προίκος, ἐφ' ὅσον οἱ συμβαλλόμενοι δὲν ὤρισαν ἄλλο τι·
ἡ διάταξις δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ καρποὶ χρησιμεύ-

1. Περὶ τούτου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι πρβλ. ἀνωτ. σελ. 28 σημ. 1.

ουσι πρὸς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου, ἐφ' ὅσον δὲ τοιαῦτα δὲν ὀφίστανται, ἅτε μὴ συναφθέντος εἰσέτι τοῦ γάμου, δίκαιον εἶναι οὗτοι νὰ θεωρῶνται ὡς κεφάλαιον αὐξάνον τὴν δοθεῖσαν προίκα, τοῦ ἀνδρὸς ὑπέχοντος καὶ διὰ τούτους τὰς ὑποχρεώσεις ὡς καὶ διὰ τὴν λοιπὴν προίκα.

γ) Εἶδη τῆς προίκος. Σύμφωναν περὶ ταύτης (ἄρα καὶ κατωτ. σελ. 27 ἐπ.). Ἡ προίξ καλεῖται : 1) πατρικὴ ἢ συσταينوμένη παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ officium maternum καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας (ἄρα δὲν εἶναι πατρικὴ προίξ ἢ συσταينوμένη παρ' ἄλλων προσώπων, π.χ. παρὰ τῶν πρὸς πατρὸς ἀνιόντων, ἐκουσίως φυσικά, ὡς ἐπίσης δὲν εἶναι πατρικὴ προίξ ἢ συσταينوμένη μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς ἀλλ' ἔνεκα ἐπιβληθέντος αὐτῷ ἔρου ὑπὸ τρίτου τινός, ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς μὲν ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἰδίας ἀλλ' ἐξ ἀλλοιρίας περιουσίας, π.χ. δι' ἀποποιήσεως καταλειφθείσης αὐτῷ κληρονομίας ὅπως περιέβη εἰς τὸν γαμβρὸν κλπ.) ἔαν ἡ θυγάτηρ εἶναι αὐτεξουσία ἢ ὀπεξουσία, τοῦτο διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς προίκος εἶναι ἀδιάφορον 2) ἡ προίξ καλεῖται ἀπρὸσπόριστος, τοιαύτη δὲ εἶναι ἢ μὴ πατρικὴ, ἄρα ἢ συσταينوμένη παρ' αὐτῆς τῆς γυναικὸς ἢ τῆς μητρὸς ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἀλλ' οὐχὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ officium maternum (π.χ. ἡ θυγάτηρ εἶναι πλουσία) ἢ οὐχὶ ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας. 3) Ἄναγκαία καλεῖται ἡ προίξ ἢ συσταينوμένη παρὰ προσώπου νόμῳ ὑποχρέου (άνωτ. σελ. 29 ἐπ.), πᾶσα μὴ ἀναγκαία προίξ καλεῖται ἐκουσία. Τέλος καλεῖται ἀναληπτέα ἢ ἐκουσία προίξ, ἥς συνεφωνήθη ἢ ἐπιστροφή εἰς τὸν συστήσαντα μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, διε αὕτη ἐπιστρέφει καὶ τέκνων ὑπόντων.

Μεταξὺ τοῦ προικοδότου καὶ τοῦ προικολήτου εἶναι δυνατόν νὰ συναφθῶσι διάφοροι συμφωνίαι, αἵτινες εἶναι ἔγκυροι ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκεινται εἰς (τὸν νόμον ἢ) τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς προίκος, ἢ δὲν περιέχουσι ρήτρας ἐπιβλαβεῖς διὰ τὴν γυναῖκα (: ἄκυρος π.χ. ἡ συμφωνία ὅπως ὁ ἀνὴρ μὴ λαμβάνῃ τοὺς καρποὺς τῆς προίκος, 1429, ὅπως μὴ ἀποζημιωθῇ διὰ δαπάνας ἄλλας ἀπὸ τὰς τοῦ ἀρθροῦ 1428 κλπ.). Ἰδίᾳ ἔαν εἰς τὸν ἀνδρα μετεβιβάσθῃ κυριότης τῶν εἰς προίκα ἐπιδοθέντων (ὅπερ κατὰ νόμον συμβαίνει ἐπὶ κινητῶν χωρὶς ν' ἀποκλείεται ὅπως διὰ συμφωνίας γίνῃ καὶ ἐπὶ ἀκινήτων, 1413 καὶ 1412) τὸ δοθὲν δύναται ν' ἀποτιμηθῇ διὰ συμφωνίας τῶν μερῶν εἰς χρήματα, οὕτως ὥστε ἐν προίκῃ εἶναι οὐχὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ δοθὲν ἀλλ' ἢ ἐν τῷ προικοσυμφῶνῳ συμφωνηθεῖσα ἀποτίμησις τούτου· τοιαύτη συμφωνία εἶναι σύστασις προίκος μετὰ προηγηθείσης πωλήσεως (ἐπὶ πιστώσει τοῦ τιμήματος), ἢ οὕτω πως σύστασα προίξ καλεῖται διατετιμημένη (dos aestimata, aestimatio venditio est) (1), ὁ συνιστῶν ἀφήνει ἀμετακλήτως εἰς τὸν ἀνδρα τὸ δοθὲν ἀντὶ τοῦ συμφωνηθέντος τιμήματος, οὗτος θεωρεῖται ὡς

1. Ἐν τῷ ΑΚ δὲν ἀναφέρεται ρητῶς ἡ διάκρισις διατετιμημένης καὶ ἀδιατιμημένης προίκος, ἐφαρμόζονται ὅμως ἐν ἀρθροῖς 1412 ἐπ. αἱ ὁρμαὶ αὐτῶν κατ' ἄλλον τρόπον· πρβλ. κατωτ. ψηφ. ζ.

ἀγοραστής τῆς προικός, ὑπόχρεως ὢν ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου εἰς ἐπιστροφὴν τῆς ἀποτιμήσεως ἢ σχετικῶς τῆς ἀληθοῦς ἀξίως τοῦ δοθέντος (1413) ἦν τοῦτο εἶχε κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως τοῦ προικοσυμφώνου ('). Ἡ τοιαύτη διατίμησις καλεῖται «διατίμησις λόγῳ πωλήσεως» (*venditionis causa aestimata dos*), εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπάρχει ἀγοραπωλησία γενομένη λόγῳ προικός, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν θεσμῶν ἐφαρμύζονται ἐπὶ τῆς τοιαύτης προικός κανόνες τινές. Ἡ τοιαύτη διατίμησις δέον νὰ ἦ ἴση πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν δοθέντων κατὰ τὸν χρόνον τῆς συστάσεως τῆς προικός· ἂν ἡ ἀξία δὲν προσδιορισθῇ ἢ εἶναι ἀνακριβής, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ προικοσυμφώνου ἀληθὴς ἀξία (1413). Ἐκτὸς ὁμῶς τῆς τοιαύτης διατιμήσεως τῆς λόγῳ πωλήσεως γενομένης ὑπάρχει καὶ ἡ λεγομένη «διατίμησις λόγῳ διατιμήσεως» (*taxationis causa aestimata dos*), ἥτις γίνεται ἀπλῶς πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀξίας τῶν δοθέντων καὶ τῆς ὀφειλομένης ἀποζημιώσεως κατὰ τὴν ἀπόδοσιν, ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας ἀποδόσεως τῆς προικός. Τέλος ἄλλη διατίμησις γίνεται ὑποχρεωτικῶς πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ τέλους χαρτοσήμου· τίς ἐν δεδομένῳ θέματι ὁ σκοπὸς τῆς διατιμήσεως εἶναι ζήτημα ἐρμηνείας, ἐν ἀμφιβολίᾳ τεκμαίρεται γενομένη λόγῳ πωλήσεως.

δ) Νομικὴ πλοκὴ προικός καὶ γάμου. Ἡ προίξ δύναται νὰ συστηθῇ εἴτε πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου (ὅπερ τὸ συνηθέστερον) εἴτε καὶ μετ' αὐτόν, τὸ κύρος δ' αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τελέσεως ἢ σχετικῶς τοῦ κύρους τοῦ τελεσθέντος γάμου. Εἰδικώτερον ἂν ἡ προίξ συνέστη πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου εἶναι ζήτημα ἐρμηνείας τῆς βουλήσεως τῶν μερῶν ἂν ταῦτα ἠθέλησαν τὴν εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ λήπτου μετάστασιν τῶν πραγμάτων ἀμέσως καὶ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου (ὁπότε πρβλ. καὶ ἄρθρ. 1411 καὶ ἀνωτ. σελ. 31) ἢ τὸ πρῶτον ἄμα τῇ τελέσει τούτου. Ἐάν μὴ προκύπτῃ ἕτερόν τι τότε (τῆς προικός συστανομένης πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου), ἂν μὲν ἡ προίξ συνιστᾶται ὁσοεἰς (παραδόσει, 1411) καὶ τὰ ἀντικείμενα παρεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὸν γαμβρόν, ἐν ἀμφιβολίᾳ γίνεται δεκτὸν ὅτι ὁ παραδιδούς ἤθελε νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ λήπτου τὰ πράγματα καὶ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν *causam ob quam* ἐδόθησαν (τὴν μέλλουσαν αἰτίαν δι' ἣν ἐδόθησαν) τὰ ἀντικείμενα, καὶ συνεπῶς μὴ ἐπακολουθησαντος γάμου ἢ σχετικῶς ἐγκύρου γάμου, ταῦτα ἀναζητοῦνται διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ (904), (πρβλ. Κ. Φ ο υ ρ κ ι ὠ τ η ἢ *condictio causa data causa non secuta* § 17)· πάντως τὰ παραδοθέντα γίνονται προίξ ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου. Ἐάν ταύναντιον ἢ προίξ συνιστᾶται ὑποσχέσει, ἐν ἀμφιβολίᾳ γίνεται δεκτὸν ὅτι ὁ συνιστῶν δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ ὀφειλέτης εἰ μὴ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ γάμου, ἥτις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει

1. Περὶ τῶν ἐκμεταλλώσεων αἰτίνας δύναται νὰ γίνωσιν εἰς βάρος τῆς γυναικὸς διὰ τῆς διατάξεως ταύτης δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐνταῦθα λόγος.

ἀποτελεῖ (σιωπηρὰν) αἵρεσιν (si surptiae fuerint secutae) καὶ συνε-
πῶς ἐφ' ὅσον ἤρτηται ἢ αἵρεσις ὁ ὑποσχεθεὶς δὲν γίνεται ὀφειλέτης.

ε) Ὑποχρέωσις ἐκ τῆς συστάσεως τῆς προικός. Ἡ σύστα-
σις τῆς προικός ἀποτελεῖ σύμβασιν ἑτεροβαρῆ. Ὁ συνιστῶν
προῖκα ὑποχρεοῦται, ἐὰν τὰ πράγματα εἶναι κινητὰ, νὰ προσπο-
ρίσῃ εἰς τὸν ἄνδρα κυριότητα (1412, κατ. ψηφ. ζ) ὥστε νὰ δύναται ὁ
προικολήπτης νὰ ἔχῃ ταῦτα, εὐθυνόμενος ἔναντι τοῦ προικολήπτου
διὰ τὰ πραγματικά καὶ νομικά ἐλαττώματα τοῦ πράγματος ὡς ὁ
πωλητὴς πράγματος (1408), περὶ οὗ εἰδικώτερον ἐν τῷ Ἐνοχικῷ Δι-
καίῳ (§ 93) ἐὰν τὰ πράγματα εἶναι κατὰ γένος ὀρισμένα, ὁ ὀφειλέ-
της δύναται φυσικὰ νὰ παράσῃ ἄλλα τῆς αὐτῆς ποιότητος. Ἄν ἡ
προίξ συνεστήθῃ δι' ἐκχώρησεως ἀπαιτήσεως, ὁ συστήσας εὐθύνεται
ὡς πᾶς ἄλλος ἐκχωρητὴς. Περαιτέρω ὁ συστήσας προῖκα εὐθύνεται
(ἐν δὲν ὀρίσθη ἄλλο τι, jus dispositivum) διὰ καρποῦς καὶ τόκου
κατὰ τὸ 1409 ἀνεξαρτήτως ὑπερημερίας καὶ δι' ἀπὸ τῆς τελέσεως
τοῦ γάμου ἂν ἡ προίξ συνέστη πρὸ αὐτοῦ, ἀμέσως δὲ ἅμα τῇ συ-
στάσει τῆς προικός ἂν αὕτη συνέστη μετὰ τὸν γάμον ἢ ἡ κατοβολὴ
τῆς προικός τελεῖ ὑπὸ προθεσίαν τὸ ποσὸν ὀφειλομένου τόκου διὰ
τὴν προῖκα εἶναι τὸ ἐκάστοτε ἰσχύον ποσοστὸν τοῦ νομίμου τόκου
(ἄρθρον 293) τοῦ συστήσαντος τὴν προῖκα καθισταμένου τυχόν
ὑπερημέρου πρὸ τῶν ἄνω χρονικῶν σημείων οἱ καρποὶ καὶ τόκοι τρέ-
χουσιν ἔκτοτε. Ὁ συστήσας προῖκα εὐθύνεται διὰ diligentiam quam
in suis, διότι ὁ προικοδότης δεῖν νὰ μὴ κρίνηται αὐστηρότερον τοῦ
ἄνδρός ὅστις ὑπέχει τὴν αὐτὴν εὐθύνην διὰ τὴν προῖκα (1424). Περὶ
τῆς ἀορίστου ὑποσχέσεως προικός δρᾶ ἄνωτ. σελ. 31.

ς) Ἡ προίξ συνεστῶτος τοῦ γάμου (!). Χωρισμὸς καὶ
ἐναλλαγὴ τῆς προικός. Τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνδρός ἐπὶ τῆς προι-
κός συνεστῶτος τοῦ γάμου ρυθμίζονται ὑπὸ τῶν ἀρθρῶν 1412
ἐπ. ΑΚ, ἅτινα περιέχουσιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ταῦτα ἐπιτρεπτικὸν
Δίκαιον (jus dispositivum), ἰσχύουσι δηλ. ἐφ' ὅσον ἐν τῷ προικοσυμ-
φώνῳ δὲν ὀρίσθησαν ἄλλως τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνδρός ἐπὶ τῆς
προικός. Πρὸς καθορισμὸν τῶν δικαιωμάτων τούτων (καὶ ἐφ' ὅσον
πάντοτε δὲν ὀρίσθη ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ ἄλλο τι) δεῖν νὰ διακρί-
νωμεν ἂν ἀντικείμενον τῆς προικός εἶναι κινητὰ ἢ ἀκίνητα·
ἐπὶ τῶν πρώτων ὁ ἄνθρωπος καθίσταται κύριος, ἐπὶ τῶν δευτέρων κύρια
(ψιλῆ) εἶναι ἡ γυνὴ, τοῦ ἀνδρός ὄντος διαχειριστοῦ καὶ ἐπικαρπω-
τοῦ, καὶ ὑπὸ τὰς ἐξῆς εἰδικώτερον διακρίσεις: 1) Κινητὰ. Ὁ
ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον, ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν ὀρίσθη ἄλλο τι ἐν τῷ προι-
κοσυμφώνῳ, καθίσταται ἀμετάκλητος κύριος τῆς προικός, ἀνεξαρτή-
τως τοῦ προσώπου παρ' οὗ συνέστη ἡ προίξ, ὡς κύριος δ' ἔχει τὰς
προστατευτικὰς τῆς κυριότητος ἀγωγὰς, γίνεται κύριος τῶν καρ-
πῶν διὰ τοῦ ἀποχωρισμοῦ (1064) περαιτέρω προσήκει αὐτῷ ὡς
παντὶ κυρίῳ καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν εἰς προῖκα

δοθέντων δυνάμει θετικής διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 1416 ἐάν μεταξὺ τῶν εἰς προῖκα ἐπιδοθέντων κινητῶν ὑπάρχωσι καὶ τοιαῦτα, ὧν, κατὰ τὰς περὶ ἐπικαρπίας ἰσχυοῦσας διατάξεις, ἀπαγορεύεται εἰς τὸν ἄνδρα ἢ ἐκποίησις (ὡς π. χ. τίτλοι) (1176), οὐδὲν ἦττον καὶ ταῦτα δύνανται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκποιήσῃ (1) κατόπιν συναιδέσεως τῆς γυναικὸς καὶ ἄνευ ἄλλης τινὸς διατυπώσεως. 2) Ἄ κ ι ν ῆ τ α (2). Ἐπὶ τούτων, ἂν μὴ ὠρίσθῃ ἄλλο τι ἐν τῷ προικοσυμφῶνῳ, κυρία παραμένει ἡ γυνή, τοῦ ἀνδρὸς ἔχοντος τὴν διοίκησιν καὶ ἐπικαρπίαν αὐτῶν (1412) ἀνεξαρτήτως τοῦ προσώπου παρ' οὗ συνέστη ἡ προίξις, καὶ χωρὶς νὰ ᾖ ὑπόχρεως εἰς παροχὴν ἀσφαλείας ἐπικαρπωτοῦ (1425) ὁ ἄνθρωπος ὡς διαχειριστὴς τῶν προικῶν ἀκινήτων ἀσκεῖ τὰς προσηκούσας ἀγωγὰς καὶ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίῳ μὴ χρήζων φυσικὰ τῆς συναιδέσεως τῆς γυναικὸς (1415). Τὰ ἀρθρα 1413 καὶ 1414 ΑΚ ρυθμίζουσι τὰ ἐπὶ τῆς προικὸς δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐάν τὰ πράγματα εἶναι κινητὰ ἢ ἀκίνητα. Οὕτως ἐάν μὲν εἰς τὸν ἄνδρα μετεβιβάσθῃ ἡ κυριότης τῶν πραγμάτων (ὅπερ ἐπὶ ἀκινήτων προϋποθέτει ἰδιαιτέραν συμφωνίαν ἐν τῷ προικοσυμφῶνῳ, 1412) ἀντικείμενον τῆς προικὸς καθίσταται ἢ ἐν τῷ προικοσυμφῶνῳ ὀρισθεῖσα ἀξία αὐτῶν (διατιμῆσις, διατετιμημένη προίξις, ἀνωτ. σελ. 32 ἐκ.), μὴ ὀρισθείσης δὲ τοιαύτης ἢ ταυτιμῆς οὐσης ἀνακριβοῦς — περὶ οὗ κυριαρχικῶς ἀποφαίνεται ὁ δικαστὴς τῆς οὐσίας — λομβάνεται ἡ ἀληθὴς ἀξία κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνιάξεως τοῦ προικοσυμφῶνου (1413) ἐάν τούναντίον εἰς τὸν ἄνδρα δὲν μετεβιβάσθῃ ἡ κυριότης (ὅπερ ἐπὶ κινητῶν προϋποθέτει ἰδιαιτέραν συμφωνίαν) ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἄνθρωπος συνεστώτος τοῦ γάμου ἔχει τὴν διοίκησιν καὶ ἐπικαρπίαν αὐτῶν, τῆς (ψιλῆς) κυριότητος ἀνηκούσης εἰς τὴν γυναῖκα ἀνεξαρτήτως τοῦ προσώπου τοῦ προικοδοτοῦ (1414). Τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ ἀνδρὸς ἐπικαρπωτοῦ διέπονται ἀπὸ τὰς περὶ ἐπικαρπίας διατάξεις, ἐφ' ὅσον αὗται δὲν τροποποιοῦνται ἀπὸ τὰς περὶ προικὸς ἰσχυοῦσας τοιαύτας. Ὁ ἄνθρωπος, μὴ ὧν κύριος, δὲν δύναται προδήλως καὶ νὰ ἐκποιήσῃ αὐτά· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1417 ΑΚ (3) (παλαιὸς Ν. 1340|1918) ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὸ προικῶν ἀκίνητον (πρβλ. καὶ ἀνωτ. ψηφ. γ') κατόπιν ἀδείας τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου εἰς ὃ κεῖται τοῦτο καὶ κατόπιν συναιδέσεως τῆς γυναικὸς παρεχομένης διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου ἢ διὰ δηλώσεως αὐτῆς καταχωριζομένης εἰς τὰ πρακτικά καὶ μόνον ἂν ὑπάρχῃ περὶ πτωσις ἀνάγκης (π. χ. διατροφή ἢ νοσηλεία συζύγου, τέκνων κλπ.) ἢ προφανοῦς ὧ-

1. Προδήλως ἐκ' ἀνταλλάγματι ἢ διατύπωσις τοῦ ἀρθροῦ 1416 δὲν καταλείπει περὶ τούτου ἐνδοιασμὸν τινα.

2. Ἐάν ἡ προίξις συνέστηται ἐξ ἀκινήτων εἴτε κύριος εἴτε ἐπικαρπωτῆς εἶναι ὁ ἄνθρωπος δὲν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 1192, εἰ καὶ τοῦτο ἀμφισβητεῖται.

3. Πρβλ. καὶ Εἰσαγ. Ν. 121.

Φελεύας, περί ὧν κρίνει τὸ δικαστήριον. Ἡ ἐκποίησης ἢ ἐπιτρα-
 πείσα διὰ λόγον νόμιμον, καίτοι μὴ ἀληθῆ, κηρύσσεται ἰσχυρὰ (διὰ
 τὴν ἀσφάλειαν τῶν συναλλαγέντων) οὐχὶ ὁμως καὶ ἀντιθέτως (1420).
 Τὸ δικαστήριον παρέχον τὴν ἀδειαν πρὸς ἐκποίησιν δύνανται —
 ἄρα δὲν ὑποχρεοῦται — νὰ τάξη ὄρους ἐξασφαλιστικούς
 τῆς γυναικός, ἐν οἷς καὶ τὸ ἀκατάσχετον τοῦ τιμήματος ἐκ μέρους
 τρίτων· ἐπίσης δύνανται νὰ διατάξῃ ἀκρόασιν τῶν ἐγγυτέρων
 συγγενῶν τῆς συζύγου ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἐφικτὸν (1418). Κατὰ
 τὸ 1419 τὸ ἐκ τῆς ἐκποίησεως τίμημα, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκποίησης ἐγίνε διὰ
 προφανῆ ὠφέλειαν, ὡς καὶ τὸ περισσεύμα ἐκ τῆς λόγω ἀνάγκης γε-
 νομένης ἐκποίησεως, καθίσταται προικῶν (*), τοῦ ἀνδρός πλέον εὐ-
 θυνομένου διὰ τοῦτο. Ἐάν ἡ ἐκποίησης ἐπετρέπη λόγω ἀφείκτου ἀ-
 νάγκης τὸ ἀκίνητον λογίζεται ἀποδοθὲν εἰς τὴν γυναῖκα καὶ λύεται
 ὡς πρὸς τοῦτο ἢ προικῶν ἐνοχῆ (1430), ὁ δὲ ἀνὴρ λυθέντος τοῦ γά-
 μου δὲν ὑποχρεοῦται εἰς ἀπόδοσιν τοῦ τιμήματος· ἐάν ὁμως ἱκανο-
 ποιήσῃ τῆς ἀνάγκης κατέμεινε περισσεύμα, τοῦτο, ὡς εἴπομεν,
 καθίσταται προικῶν, ὅπερ εἶναι καὶ ἀποδοτέον ἐν λύσει τοῦ γάμου
 (1419) κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἀπόδοσις τῆς προικός γενο-
 μένη συνεστῶτος τοῦ γάμου πρὸς τὴν γυναῖκα δὲν ἀπαλλάσσει τὸν
 ἀνδρὰ τῆς πρὸς ἐπιστροφὴν τῆς προικός ὑποχρεώσεως (1430) (*).
 Ἐκποίησης προικῶν ἀκινήτων γενομένη ἀνευ τήρησεως τῶν ἀνωτέρω
 διατυπώσεων εἶναι ἀκυρος (1420) πλησσομένης καὶ αὐτῆς τῆς causa
 τῆς ἐκποίησεως, δηλ. καὶ τῆς σχετικῆς συμβάσεως, ἡ ἀκυρότης αὕτη
 εἶναι ἀπόλυτος, συνεπῶς δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ταύτην καὶ αὐτὸς
 ὁ σύζυγος (καὶ φυσικὰ καὶ ἡ σύζυγος) χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀντιτα-
 χθῆ αὐτῷ ἢ *excertio doli* (*excertio rei venditae et traditae*). Κατὰ τὰ
 λοιπὰ ἡ ἐκποίησης (*) λαμβάνεται ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν εὐρυτέτην ἐν-
 νοίαν περιλαμβάνουσιν τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος, οὐστασιν
 ἐμπραγμάτου δικαίωματος, παροίτησιν ἀπὸ τοιοῦτων κλπ. Ὁ ἀνὴρ
 ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς προικός εὐθύνεται διὰ *culpa levis in concreto*
 (*diligentiam quam in suis*) (1424). Κατὰ τὸ 1262 § 4 ἡ γυνὴ πρὸς ἀ-
 σφάλειαν τῆς προικός αὐτῆς ἔχει γενικὸν τίτλον πρὸς ἐγγραφὴν ὑπο-
 θήκης ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τοῦ ἀνδρός, κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 1326 ἡ ἐξα-
 λειψις ὑποθήκης ἐγγεγραμμένης πρὸς ἀσφάλειαν προικός γίνεται κα-
 τ'οῦτον συναινέσεως τῆς γυναικός καὶ ἀδειας τοῦ δικαστηρίου τοῦ τό-
 που εἰς ὃ τὸ ἀκίνητον καὶ ὑπὸ τοὺς ὄρους τῶν ἄρθρων 1417 καὶ 1418
 (ἀνωτ. σελ. 35 ἐπ.) ἐφαρμοζομένων ἀναλόγως. Περαιτέρω κατὰ τὸ
 1425 ἡ γυνὴ δικαιοῦται ν' ἀξιῶσῃ ἀσφάλειαν παρὰ τοῦ ἀνδρός ἐφ' ὃ-

1. Διὰ τῆς διατυπώσεως τοῦ 1419 παύουν ἐριδες αἰτίνας εἶχον δημιουρ-
 γηθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ν. 1340/1918 λέγοντος... τὸ ἐκ τῆς ἐκποίησεως τίμημα,
 ἢ ἀντὶ τὰ λλάγμα εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς προφανοῦς ὠφελείας κλπ.

2. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι πάντα ταῦτα προϋποθέτουσιν ὅτι ἡ προίξ δὲν
 εἶναι διατετιμημένη (1413) ἢ μᾶλλον δὲν ἀνήκει κατὰ κυριότητα εἰς τὸν ἀνδρὰ,
 καθόσον τότε, ὡς καὶ ὅταν αὕτη εἶναι ἀναληπτέα (ἀνωτ. ψηφ. γ'), δὲν ὑπάρ-
 χει περιορισμὸς πρὸς ἐκποίησιν.

3. Τὰ τῆς ἀναγκαστῆς ἐκποίησεως προικῶν ἀκινήτων ρυθμίζουσι τὰ
 ἄρθρα 1421 καὶ 1422 ΑΚ.

σον υπάρχει βάσιμος φόβος ότι εκ του τρόπου της διαχείρισεως αὐτοῦ κινδυνεύει ἢ προῖξ' περαιτέρω ἢ συνεπῶς τοῦ γάμου σχέσις τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν προῖκα ἐκδηλοῦται καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι δηλ. αὕτη — οὐχὶ δὲ καὶ οἱ τυχόν ὑπάρχοντες δανεισταὶ αὐτῆς, 1436 — δικαιούται ν' ἀπαιτήσῃ δικαστικῶς (ἀπαγορευομένης ἐξωδίκου συμφωνίας, 1431) κατὰ τὴν μικτὴν διαδικασίαν τῶν ἀρθρῶν 676 ἐπ. Πολ. Δικ. (πρβλ. καὶ Εἰσ. Ν. 121 § 2) τὸν χωρισμὸν τῆς προικὸς αὐτῆς, δηλ. τὴν ἀμεσον παρ' αὐτῆς ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως καὶ καρπώσεως τῶν προικῶν (1434), ἂν ἡ προῖξ κινδυνεύῃ ἕνεκα τῆς ἐλαττώσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς ἢ οὗτος διαχειρίζεται κακῶς τὴν προῖκα κατασπαταλῶν ταύτην ἢ βὲν παρήχη τὴν ὀφειλομένην διατροφήν εἰς τὴν σύζυγον καὶ τοὺς καιόντας αὐτῆς ἢ ἀπειλεῖται ἢ παροχὴ διατροφῆς εἰς τὸ μέλλον ἢ τέλος ἐάν ἡ διαχείρισις τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς ἀνετέθη εἰς ἐπίτροπον διὰ διαφόρους λόγους (1431), καὶ τοῦτο ἵνα ἡ γυνὴ ἀσκήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς προικὸς δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐκ τῆς διαχείρισεως καὶ καρπώσεως τρέφονται αὕτη (ἢ σύζυγος), τὰ τέκνα καὶ αὐτὸς ὁ σύζυγος' μάλιστα ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ (ἐμπόρου) συζύγου ἐπέρχεται αὐτοδικαίως χωρισμὸς τῆς προικὸς ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς τὴν πτώχευσιν κηρυκτοῦσης ἀποφάσεως (1432). Ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ τῆς προικὸς ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὰ προικῶν ἀκίνητα κατὰ τὰς περὶ ἐκποιήσεως τούτων διαγραφομένης διατυπώσεις, μὴ ἀπαιτουμένης ἁπλῶς συναινέσεως τοῦ ἀνδρὸς' ἐπίσης δύναται νὰ προβῇ καὶ εἰς τὴν ἐκποίησην τῶν κινητῶν ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀνδρὸς. Ἡ διατάσσουσα τὸν χωρισμὸν τῆς προικὸς ἀποφασίς ἔχει ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς δύναμιν ἀναδρομικὴν, ἀνατρέχουσα εἰς τὸν χρόνον τῆς ὑποβολῆς τῆς σχετικῆς αἰτήσεως (1433). Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τοῦ ἀρθροῦ 1437 διατάσσεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἡ ἄρσις τοῦ χωρισμοῦ τῆς προικὸς, διὰ τῆς ἀποφάσεως δὲ ταύτης ὁ ἀνὴρ ἀποκαθίσταται καὶ πάλιν εἰς τὴν διαχείρισιν καὶ κάρπωσιν τῆς προικὸς.

Ἐνταῦθα μνηστέον, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῶν περὶ χωρισμοῦ τῆς προικὸς ἐκτιθεμένων, καὶ τὸ ἀρθρ. 115 Εἰσ. Νόμου, ὅπερ ἀντικατέστησε τὰ ἀρθρα 653 — 659 τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου τ' ἀναφερόμενα εἰς τὴν πτώχευσιν ἐμπόρου συζύγου καὶ τὰς ἐντεῦθεν συνεπείας ὡς πρὸς τὴν προῖκα (ἐν ᾧ λοιπὸν σύζυγος παντὸς ἄλλου πλὴν ἐμπόρου δύναται νὰ ζητήσῃ χωρισμὸν τῆς προικὸς, ὅστις θὰ λάβῃ χώραν ἂν συντρέχωσιν αἱ μικρὸν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι περιπτώσεις καὶ θ' ἀπαγγελθῇ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως διατασσούσης τὸν χωρισμὸν, ἢ σύζυγος τοῦ ἐμπόρου, χωρὶς νὰ στερῆται τοῦ δικαιώματος τούτου ὑπὸ τὰς ἀνω προϋποθέσεις, ἀπολαύει καὶ τούτου τοῦ προνομίου, ὅτι δηλ. κατὰ τὸ Εἰσ. Ν. 115 καὶ ΑΚ 1432 ὁ χωρισμὸς τῆς προικὸς ἐπέρχεται αὐτοδικαίως ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἀνδρὸς ἐμπόρου). Κατὰ τὸ ἀρθρ. 115 Εἰσ. Ν., μέρος τοῦ ὁποῦ ἀνεπτύχθη καὶ ἀνωτ. σελ. 26 ἐν σχέσει πρὸς τὸ Μαικιάνειον τεκμήριον, τὰ τὴν τύχην τῆς προικὸς ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἐμπόρου συζύγου ρυθμίζοντα ἀρθρα 653 ἕως 659 τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου καταργοῦνται, ἢ δὲ τύχη τῆς προικὸς ρυθμίζεται ὡς ἑξῆς: Τοῦ ἐμπόρου συζύ-

γου τελεσιδίκως εις πτώχευσιν κηρυχθέντος, ή σύζυγος, έπιφύλασσομένης τής διατάξεως του άρθρου 1432 ΑΚ του διατάσσοντος τόν άμεσον και αυτοδικαίως γινόμενον χωρισμόν τής προίκος, αναλαμβάνει τήν διαχειρίσιν και τήν κυριότητα τών παρά τώ άνδρί εύρισκομένων προικίων (έάν τούτα είχον μεταβιβασθή αύτῷ κατά κυριότητα, όποτε είχεν ούτος και τήν διαχειρίσιν, ΑΚ 1412 και 1413 και άνωτ. σελ. 35 έπ.), άπλωσ δέ τήν διαχειρίσιν άν αύτή είχε τήν κυριότητα και ό σύζυγος, μόνον τήν διαχειρίσιν (περίπτωσης άρθρ. 1414) τό αύτό δέ Ισχύει και περί τών έξ έναλλαγής προερχομένων (1413) (δηλ. άνάληψις κατά τας περιστάσεις διαχειρίσεως και κυριότητος ή μόνης διαχειρίσεως) έφ' όσον άποδεικνύεται δι' έγγράφου φέροντος βεβαίαν χρονολογίαν, ότι τό παρά τής γυναικός θαθέν εις έναλλαγήν δέν είχεν άποκτηθή διά χρημάτων του άνδρός, καθ' όσον άλλως τοιούτο δέν αναλαμβάνεται άλλα περιέρχεται εις τήν πτωχευτικήν περιουσίαν.

Πάντων τούτων τήν διαχειρίσιν και κυριότητα αναλαμβάνει ή γυνή «έπιφύλασσομένης τής διατάξεως του άρθρ. 1432», δηλ. από τής τελεσιδικίας τής κηρυττούσης τήν πτώχευσιν άποφάσεως, όποτε συμφώνως τώ άρθρ. 1432 έπέρχεται αυτοδικαίως ό χωρισμός τής προίκος και συνεπώς ούδεις τών δανειστών του άνδρός δύναται πλέον νά θίξη τά αναληφθέντα.

Η γυνή αναλαμβάνουσα τήν προίκα κατά κυριότητα και διαχειρίσιν δύναται νά προβάλη και εις έκποιήσιν τών (τέως) προικίων ύφ' ός διατυπώσεις και επί του χωρισμού του διατάσσόμενου δικαστική άποφάσει (άρθρ. 1435), δηλ. τά μέν άκίνητα κατά τας διατάξεις περί έκποιήσεως προικίων άκινήτων παρά του άνδρός, όσάκις ούτος δέν έχει κυριότητα (άνωτ. σελ. 35) (δηλ. άρθρ. 1417 έπ.), μη όποιου μένης όμως τής συναινέσεως του άνδρός, τά δέ κινητά έκποιεί ή γυνή έντελώς έλευθέρως. Μνηστέον όμως και ένταύθα, ότι και άνωτ. σελ. 27 έλέχθη έν συναφεία προς τό Μουκιάνειον τεκμήριον, ότι δηλ. κατ' άκροτελεύτιον διάταξιν του άρθρ. 115 Εισ. Ν, τά άνωτέρω είρημένα Ισχύουσιν «έπί τών μετά τήν είσαγωγήν του άστικού κώδικος κηρυσσομένων πτωχεύσεων και έφ' όσον ό γάμος τελείται μετά τήν είσαγωγήν τούτου, καθ' όσον μη συντρεχουσών τών προϋποθέσεων τούτων θέλουσιν Ισχύει τά κατοργούμενα άρθρα 653—659 του Έμπορικου Νόμου» (').

1. 'ΑΕΙζει τόν κόπον νά καταχωρισθῆ ένταύθα και ή έν «Βασιλικῷ Νόμῳ Λέντος και Κωνσταντινου» εις Νομοκάνονας τών μετά τήν άλωσιν χρόνων» (παρά Δ. Γκίνη έν 'Επετηρίδι, Έταιρείας Βυζαντινών Σπουδών σελ. 225) περιληφθείσα διάταξις: Μία γυναικα ύπανδρεύθη και έπήρε τήν προίκα της εις τό όσπήτιον του άνδρός αύτης' και έσυνέβη εις τόν άνδρα αύτης συμφορά και ζημία και έπεσεν εις χρέος ή εις άφεντικόν ή εις άλλον τινά άνθρωπον και αύτός απέθανε' εις τούτο όρίζει ό παρών βασιλικός νόμος ότι νά μη έχη άδειαν τινάς από εκείνους όπου έδάνεισαν νά έπάρη κανείς πράγμα από τό όσπήτιον του αποθανόντος έως ού πρώτον νά έπάρη ή γυναικα τήν προίκα αύτης' τότε εί τι μένη νά τό έπάρουν οι δανεισταί καθένας κατά τό χρέος του άνδρός αύτης ήγουν έάν δέν σώνουν τά πράγματα δι' άλλον τό χρέος ό τά πολλά θούς περισσοτέρως του τά όλίγα δανείσαντος λαμβανέτω, ώσούτως και ό όλίγα, όλίγα λαμβανέτω.

Τέλος, δυνατόν μεταξύ τῶν συζύγων νά συμφωνηθῆ συνεσιώ-
τος τοῦ γάμου ὅπως τὴν θέσιν τοῦ προικῶου καταλάβῃ ἕτερον ἀντι-
κειμένον εἴτε τοῦ ἄλλου συζύγου εἴτε τρίτου τινός· τοῦτο καλεῖται
ἐ ν α λ λ α γ ῆ τῆς προικός (1423), ἥτις εἶναι ἰσχυρὰ ἐάν γίνῃ ἐνώ-
πιον συμβολαιογράφου κατόπιν ἀδείας τοῦ δικαστηρίου, προκειμέ-
νου δὲ περὶ ἐναλλαγῆς ἀκινήτου ἐφαρμόζονται αἱ περὶ ἐκποιήσεως
προικῶν ἀκινήτων διατάξεις, περὶ οὗ ἄνωτ. 35 ἐπ.

 Ἡ προίξ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου (1), Ἡ τύχη τῆς προί-
κός μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ρυθμίζεται ἀναλόγως τοῦ ἐάν
ὁ γάμος ἐλύθη διὰ διαζυγίου ἢ διὰ θανάτου·
ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει τὴν προίκα ἀναλαμβάνει πάντοτε ἡ γυνὴ
ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐάν ἐκηρύχθη ὑπαιτία ἢ οὐ τοῦ διαζυγίου, πᾶσα
δὲ ἀντίθετος συμφωνία ἀντικειμένη εἰς διάταξιν δημοσίας τάξεως
(1426) εἶναι ἄκυρος. Ἐάν ὁ γάμος ἐλύθη διὰ θανάτου τότε διακρι-
τέον: ἐάν μὲν ἐλύθη θανάτῳ τοῦ ἀνδρός τὴν προίκα ἀνα-
λαμβάνει ἡ γυνὴ, ἐάν δὲ ἐλύθη θανάτῳ τῆς γυναικὸς τὴν
προίκα ἀναλαμβάνουσιν οἱ κληρονόμοι αὐτῆς· ἐξ ἀδιαθέτου δὲ κλη-
ρονόμος τῆς γυναικὸς εἶναι καὶ ὁ σύζυγος κρατῶν ὡς τοιοῦτος τὸ
 $\frac{1}{4}$ ἢ τὸ $\frac{1}{2}$ τῆς προικός, ἀναλόγως τῶν τάξεων μεθ' ὧν συντρέχει
(1820)· πάντα ταῦτα προκύπτουσιν ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 1426. Ἐάν ὁ ἀνὴρ
εἶχε τὴν διοίκησιν καὶ ἐπικαρπίαν τῶν εἰς προίκα δοθέντων (ἄνωτ.
σελ. 35 ἐπ.) λυθέντος τοῦ γάμου αὐταὶ παύουσιν αὐτοδικαίως καρ-
ποὶ τῶν προικῶν οὗς ὁ ἀνὴρ συνέλεξε συνεσιώτος τοῦ γάμου,
ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη συνέλεξε τοιοῦτους καθ' ὑπέρβασιν τῆς τακτικῆς
ἐκμεταλλεύσεως τῶν προικῶν ἢ ἐκ περιστατικῶν ἐκτάκτων, δὲν
ἀποδίδονται χρησιμεύοντες εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου
καὶ ἀνακούφισιν τοῦ ἀνδρός ἀπὸ τούτων (1429). Ἡ ἀγωγή δι' ἧς λυ-
θέντος τοῦ γάμου ἀναζητεῖται παρὰ τοῦ δικαιοῦχου ἡ προίξ (ἡ actio
de re relictæ τοῦ Ἰουστινιανείου Δικαίου) εἶναι ἀγωγή προσωπικῆ κινου-
μένη κατὰ τοῦ προικολήπτου ἢ τῶν κληρονόμων του, αὐτονόητον
ὅμως ὅτι καθ' ἃς περιπτώσεις ἡ γυνὴ παραμένει κυρία τῶν προί-
κῶν ἔχει καὶ τὰς δορυφορούσας τὴν κυριότητα ἐμπραγμάτους ἀγω-
γὰς. Καὶ ἂν μὲν ἡ ἀποδοτέα προίξ συνίσταται εἰς χρήματα ἢ συνί-
σταται μὲν εἰς ἄλλα πράγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ὅτινα ὅμως μετε-
βιβάσθησαν κατὰ κυριότητα εἰς τὸν ἄνδρα (ἄνωτ. σελ. 35 ἐπ., 1413)
ἢ συνισταμένη ὀρχικῶς εἰς ἄλλα πράγματα, μετεβλήθη εἰς χρηματι-
κὴν τοιαύτην (περίπτωσις π.χ. 1416, 1419 κλπ.), εἰς πᾶσας τὰς περι-
πτώσεις ταύτας ἡ ἀπόδοσις γίνεται μετὰ ἀρόδον ἔτους ἀπὸ τῆς λύ-
σεως τοῦ γάμου, ὀφείλονται ὅμως νόμιμοι τόκοι τοῦ ποσοῦ τούτου
ἀνεξαρτήτως ὑπερημερίας ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου (293), ἡ δὲ
γυνὴ δύναται εἰς δεδομένην στιγμήν ν' ἀξιώσῃ τὴν ἄμεσον καταβο-
λὴν τῶν τόκων ὀλοκλήρου τοῦ ἔτους (1427)· ἐάν ἡ προίξ συνίσταται
εἰς ἄλλο τι (δηλ. οὐχὶ εἰς χρήματα), π.χ. εἰς ἐμπράγματον δικαίωμα,

1. Πρβλ. καὶ ἀρθρα 77 καὶ 78 Εἰσ. Ν. ὅρα καὶ ἄνωτ. σελ. 34 σημ. 1.
Τι συνέβαινε παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνους ὅρα ἄνωτ. σελ. 28 σημ. 1.

τοῦτο εἶναι ἀποδοτέον ἀμέσως, τοῦ κώδικος μὴ διακρίνοντος. Ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνδρός διὰ τὴν ἀποδοτέαν προῖκα ἀνεπύχθη ἀνωτ. σελ. 36 ἐπ. Διὰ τὰς καταβληθείσας δαπάνας ὀρίζεται ἐν ἄρθρ. 1428 ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν ἔχει ἀξίωσιν διὰ τὰς δαπάνας ἐκείνας αἰτινες βαρύνουν τὸν ἐπικαρπωτὴν κατὰ τὰς περὶ ἐπικαρπίας διατάξεις, δηλ. διὰ τὰς δαπάνας τοῦ ἄρθρ. 155 ἐπ. δι' ἄλλας δαπάνας ὁ ἀνὴρ ἔχει δικαίωμα ἀποζημιώσεως (πρβλ. ἄρθρ. 301 ἐπ.).

η) **Παράφερνα** (ἐξῶπροικα). Περιουσία τῆς γυναικός, ἣτις δὲν ἐδόθη παρ' αὐτῆς εἰς τὸν ἄνδρα λόγῳ προικός, ἀποτελεῖ ἐλευθέραν αὐτῆς περιουσίαν διαχειριζομένην παρ' αὐτῆς τῆς γυναικός, ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης ὁ ἀνὴρ δὲν ἔχει δικαίωμα τι πλὴν ἂν ἡ γυνὴ παρεχώρησεν αὐτῷ τοιαῦτα (ἐντολή). Ἐάν ἡ γυνὴ ἀνέθηκεν εἰς τὸν σύζυγον τὴν διαχείρισιν τῆς ἐξωπροίκου αὐτῆς περιουσίας (ἡ ἀνάθεσις δὲ αὕτη δὲν εἰκάζεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ σύζυγος ἔχει εἰς χεῖρας τοῦ ἀντικείμενα τῆς γυναικός) χωρὶς νὰ πρόσθεσῃ καὶ ὄρον περὶ λογοδοσίας τοῦ ἀνδρός διὰ τὴν διαχείρισιν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ εἰσοδήματα ἐκ τῆς διαχειρίσεως δὲν ὑποχρεοῦται ὅπως ἀποδώσῃ ὁ σύζυγος ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ εἰς τὴν σύζυγον, δυνάμενος νὰ διαθέτῃ ταῦτα ἐλευθέρως, ἀποκερδαίνων καὶ τὰ τυχόν ὑπάρχοντα καὶ μὴ ἀναλωθέντα εἰσοδήματα, πλὴν ἂν ἡ γυνὴ ἐγγράφως διέμαρτυρήσῃ κατὰ τῆς διαχειρίσεως (1401) εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ ἀνάθεσις τῆς διαχειρίσεως προϋποθέτει ἱκανότητα πρὸς τὸ δικαιοπρακεῖν, διὰ ταύτην δὲν ἀναγράφεται ὠρισμένος τύπος (ὡς διὰ τὸ προικοσύμφωνον) (πλὴν ἂν συντρέχῃ ἡ περίπτωσις τοῦ ἄρθρου 217 § 2) καὶ εἶναι ἀνακλητὴ ἀνά πᾶσαν στιγμήν (!).

1. Πρὸς περάτωςιν τῶν περιουσιακῶν σχέσεων τῶν συζύγων θὰ ἔδει νὰ γίνῃ λόγος (ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τέως δικαίου) καὶ περὶ τῆς προγάμου δωρεᾶς, πλὴν ἡ παράθεσις διατάξεων περὶ ταύτης ἐν τῷ κώδικι ἐκρίθη περιττή, ἄτε τούτων ἀναπληρουμένων ὑπὸ τῶν περὶ δωρεᾶς διατάξεων καὶ ἄλλων συμφωνιῶν τῶν μελλονόμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

(ΣΧΕΣΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ)

I. Ἐν γένει. Αἱ μεταξύ γονέων καὶ τέκνων σχέσεις διέπονται ὡς καὶ αἱ ἐκ τοῦ γάμου, πρὸ παντός ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς, αἱ δὲ εἰς τὰς σχέσεις ταύτας ἀναφερόμεναι διατάξεις τοῦ ΑΚ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο εἰμὴ πλαισίωσις τῆς ἠθικῆς ταύτης σχέσεως. Ἀπὸ προσωπικῆς ἀπόψεως ἡ μεταξύ γονέων καὶ τέκνων σχέσεις δεικνύται ἐνεργὸς ἐν ταύτῃ, ὅτι βηλ. τὸ τέκνον λαμβάνει τὸ ἐπώνυμον τοῦ πατρὸς (1493), ὁ πατὴρ ἀσκεῖ πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἀνηλίκου τέκνου τοῦ ἀναπληρούμενος ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας αὐτοῦ περὶ τὴν ἐνάσκησιν ὑπὸ τῆς μητρὸς (1500), δικαιούμενος ἀλλὰ καὶ ὑποχρεούμενος ὅπως ἐπιμελήται τοῦ προσώπου τοῦ τέκνου ἔχων καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ σωφρανισμοῦ (πρβλ. 1616 1630 ἀλλὰ καὶ 1502 § 2), (ἴ) ἀνατροφῆς, ἐπιβλέψεως καὶ ἐκπαιδευσεως αὐτοῦ καὶ προσδιορίζει τὴν κατοικίαν αὐτοῦ· περαιτέρω ὁ ἐξουσιαστής πατὴρ διοικεῖ τὴν περιουσίαν τοῦ τέκνου, ἀντιπροσωπεύει τὸ τέκνον εἰς δικαιοπραξίας ἀφορώσας τὴν προσωπικὴν κατάστασιν ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ κλπ. (1501)· περαιτέρω τέκνα μὴ συμπληρώσαντα τὸ 18 ἢ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας δὲν δύνανται νὰ συνάψωσι γάμον ἀνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀσκοῦντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν (1352).

II. Πατρικὴ ἐξουσία. Διὰ νὰ γίνῃ λόγος περὶ πατρικῆς ἐξουσίας δεόν τὸ τέκνον νὰ ᾖ (ἀχειράφειτον) ἀνήλικον. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία δύναται ν' ἀποκτηθῇ διὰ γεννήσεως ἐκ γάμου, διὰ νομιμοποιήσεως καὶ δι' υἱοθεσίας. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸν πρῶτον τρόπον παρατηρητέα τὰ ἑξῆς: μήτηρ εἶναι φυσικὰ ἢ τέ-

I. Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις κακὴ μεταχείρισις τῶν γονέων ὑπὸ τέκνων ἀποτελεῖ ἐν εἶδος τῆς «κακώσεως» εἰδικώτερον «κακῶσις γονέων» ὑπῆρχεν ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ γονεῖς ἐτίπτοντο ὑπὸ τῶν ἀγαρίστων τέκνων τῶν ἢ ὑβρίζοντο ὡπ' αὐτῶν ἢ δὲν συνετηροῦντο ὑπὸ τῶν τέκνων εὐπόρων ὄντων· κατὰ τῶν τοιοῦτων τέκνων ἠγεῖρετο ἡ «δίκη κακώσεως», τὰ τέκνα δὲ κατὰ ταύτην δὲν ἠδύναντο ν' ἀντιτάξωσι ὅτι οἱ γονεῖς τῶν προσηνέχθησαν κακῶς πρὸς αὐτά. Αἱ δίκαι κακώσεως ἐδικάζοντο παρὰ τοῦ ἀρχόντος ἐπωνύμου (Δημοσθ. πρὸς Μακάρτ. 1076). Ἡ ἐπιβαλλομένη ποινὴ εἰς τὸν καταδικαζόμενον ἐπὶ κακῶσι γονέων ἦτο ἡ ἀτιμία (Ξενοφ. Ἀπομν. Β. 2. 13), ἀν' ὅμοιον ἢ κακῶσις συνίστατο εἰς ἐπιθεσίαν χειρῶν (ράπισμα) διετάσσεται καὶ ἡ ἀποκοπὴ τῆς χειρὸς (ποινὴ ἦτις, ὡς γνωστόν, ἐπεβλήθη ἀλλὰ δὲν ἐξετελέσθη κατὰ τοῦ φονέως τοῦ Καποδίστρια, θεωρηθέντος ὡς πατὴρ τῶν Ἑλλήνων).

ξασα, πατήρ δὲ εἶναι ὁ νόμιμος σύζυγος τῆς τεξάσης μητρός (mater est quem purtias demonstrant) (1465), καθιερουμένου οὕτω τεκμηρίου ἀφ' οὗ εἶναι δυσασπόδεικτος ἢ ἐκ τοῦ πατρός σύλληψις ἵνα ἀποφανθῶμεν ἂν συνελήφθη τις ἐν γάμῳ ἀνατρέχονεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως 180 ἡμέρας, ὅσον εἶναι τὸ ἐλάχιστον ἔριον τῆς κυοφορίας, ὡς ἐπίσης 300 ἡμέρας ὅσον εἶναι τὸ μέγιστον ἔριον τῆς κυοφορίας, τὸ διάστημα δὲ τὸ παρεμπίπτον μετοξὺ τοῦ μεγίστου καὶ τοῦ ἐλάχιστου ὀρίου τῆς κυοφορίας εἶναι ὁ πιθανὸς χρόνος τῆς συλλήψεως, ἐὰν δὲ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὑπῆρχε γάμος, τὸ τέκνον κατὰ τεκμήριον ἔχει πατέρα τὸν σύζυγον τῆς τεξάσης μητρός (1465)· τὸ τεκμήριον εἶναι μαχητὸν ὑποκείμενον εἰς ἀνταπόδειξιν, π. χ. ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ συνάφεια τῶν συζύγων ἦτο ἀδύνατος. Τὸ τεχθέν πρὸ τῆς παρελεύσεως 180 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου δὲν ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ τεκμήριον· ἐπίσης τὸ τεχθέν μετὰ πάροδον 300 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου δὲν ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ τεκμήριον (1466), εἰς ἧς προθεσμίας δὲν περιλαμβάνονται ἡ ἡμέρα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ὡς καὶ ἡ τῆς λύσεως ἢ ἀκυρώσεως αὐτοῦ· εἰς τὰ ἄρθρα 1467 ἐπ. ΑΚ ρυθμίζονται ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν σύγκρουσιν δύο τεκμηρίων (δευτερογαμία) καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς πατρότητος (ἴδε τὰ ἄρθρα ταῦτα) (').

Ἡ καταπολέμησις τοῦ τεκμηρίου τῆς γνησιότητος καλεῖται ἀ π ο κ ῆ ρ υ ξ ι ς, ἐν ἄρθρῳ δὲ 1471 ὡς λόγος αὐτῆς ἀναφέρεται τὸ ἐὰν ἀποδείξῃ ὁ σύζυγος ὅτι κατὰ τὴν κρίσιμον ἐποχὴν ἦτο προφανῶς ἀδύνατος ἢ τεκοῦσα σύζυγος νὰ συνέλαβεν ἐξ αὐτοῦ (ἴδιφ ἔνεκεν ἀνικανότητος ἢ ἀποδημίας αὐτοῦ) εἰς ἀποκῆρυξιν δικαιοῦται ὁ τεκμαιρόμενος ὡς πατήρ, ἢ δὲ διαδικασία ταύτης ἀναγράφεται ἐν ἄρθρ. 1472 ἐπ., καθιερουμένης διὰ ταύτην ἐτησίως παραγραφῆς ἀρχομένης ἀφ' ἧς ὁ τεκμαιρόμενος πατήρ ἔλαβε γνῶσιν τοῦ τοκετοῦ (').

Τέκνα μὴ γεννηθέντα ἐν γάμῳ καλοῦνται ἐξ ὠ γ α μ α ἢ ν ὀ θ ἰ α· ταῦτα ἔχουσι μόνον μητέρα καὶ πρὸς μητρὸς συγγενεῖς, οὐχὶ δὲ καὶ πατέρα (1530). Τὰ ἐξώγαμα τέκνα ἢ ἀ ν α γ ν ω ρ ῖ ζ ο ν τ α ι (1532 ἐπ.) ἢ (δεύτερος τρόπος κτήσεως πατρικῆς ἐξουσίας) ν ο μ ῖ μ ο π ο ι ο ὦ ν τ α ι (1556 ἐπ.). Ἡ ἀναγνώρισις εἶναι ἢ ἐ κ ο υ σ ῖ α (γενομένη παρὰ τοῦ πατρός ἢ τοῦ πρὸς πατρός πάππου καὶ διὰ διαθήκης ἢ μονομεροῦς δηλώσεως ἐνώπιον συμβολαιογράφου, 1533) ἢ δ ι κ α σ τ ι κ ῆ (') (γενομένη δι' ἀγωγῆς ἐγειρομένης παρὰ τῆς μη-

1. Ἡ πολυτεκνία δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο ἀρεστὴ τοῖς ἀρχαίοις· ἐκτρώσεις μὲ χρησιμοποίησιν καὶ «θηλοπτερίδος» ἦσαν συχνόταται, ἐν Θήβαις δὲ καὶ Κρήτῃ αὐταὶ ἐγίνοντο φανερά. Τῆς ἐκτρώσεως, ὡς γνωστὸν, ὑπερμύθησαν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπὶ σκοπῷ περιορισμοῦ τῶν βρεφῶν· ταύτην ἐπῆτρεπον ἀπεριορίστως εἰς τοὺς δούλους, χρήσιμους διὰ τὰς ἐργασίας. Ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Σόλων ἐπέτρεπον τὴν βρεφοκτονίαν (ἴσως ἔπειδὴ αἱ ἐκτρώσεις ἦσαν ἐπικίνδυναι διὰ τὴν μητέρα) ἀλλὰ μόνον τῶν ἀναπῆρων βρεφῶν.

2. Ἐν Ἀθήναις ἀποκηρύξεις φαίνεται ὅτι ἐγίνοντο σπανίως· ἐλάμβανον χώραν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἠδύοντο δὲ ν' ὀρθῶσι ἐν περιπτώσει μεταμελείας.

3. Ὑποδιαουμένη εἰς π λ ῆ ρ ῆ δικαστικὴν ἀναγνώρισιν ὅταν αὕτη

τρόσ η τοῦ τέκνου καί στρεφομένης κατά τοῦ πατρός ἢ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ) τὰς λεπτομερείας καί ἀποτελέσματα τῶν ἀναγνωρίσεων τούτων κανονίζουσι τὰ ἄρθρα 1533 ἐπ., 1540 ἐπ. ΑΚ. Ἡ νομιμοποιήσις (legitimiatio) ἀποτελεῖ ἕτερον (δεύτερον) τρόπον κτήσεως πατρικῆς ἐξουσίας καί δημιουργίας σχέσεως γονέως καί τέκνου (1556), προϋποθέτει τέκνον ἐξώγαμον, γίνεται δέ ἢ δι' ἐπιγενομένου γάμου μεταξύ τῶν γονέων (1550) ἢ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐν ἄρθρ. 1556 ἐπ., 1560 ἐπ. ὀριζόμενα· δικαστικὴ νομιμοποίησις δὲν χωρεῖ ἐάν οἱ γονεῖς τοῦ τέκνου εἶναι συγγενεῖς ἐξ αἵματος κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἢ δευτέρου βαθμοῦ ἐκ πλαγίου (1565)· κωλυόμενον μεταξύ τῶν προσώπων τούτων τοῦ γάμου εἶναι ἀδύνατος καί ἡ δι' ἐπιγενομένου γάμου νομιμοποίησις· τέκνον νομιμοποιηθέν δι' ἐπιγενομένου γάμου ἐπέχει τὰξιν γνησίου ἔναντι ἀμφοτέρων τῶν γονέων (1559), νομιμοποιηθέν δέ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπέχει τὰξιν γνησίου ἔναντι τοῦ πατρός (1567). Τέλος τρίτος τρόπος δημιουργίας σχέσεως πατρός καί τέκνου καί πατρικῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ υἱοθεσία (1568) (adoption)· (1) ἰκανός πρὸς τὸ υἱοθετεῖν εἶναι ὁ ὑπερβὰς τὸ 50 ἔτος τῆς ἡλικίας (?), ἰκανὸς πρὸς τὸ δικαιοπρακεῖν (1568), προϋποθετιμένου ὅτι δὲν ἔχει γνησίον κατιόντα, ὅτι ὑπερβαίνει τὸν υἱοθετούμενον κατὰ 18 ἔτη (1574) καί ὅτι δὲν ἔχει υἱοθετήσῃ καί ἄλλον ζῶντα (1570)· συγχρόνως ὅμως δύναται τῆς νὰ υἱοθετήσῃ πλείονας τοῦ ἑνός, δὲν εἶναι ὅμως δυνατὴ ἡ υἱοθεσία παρὰ πλειόνων ζώντων τοῦ υἱοθετήσαντος, ἐκτός μόνον τῆς υἱοθεσίας παρ' ἀμφοτέρων τῶν συζύγων. Ὁ υἱοθετούμενος δέον νὰ μὴ ᾖ ἐξώγαμον τέκνον τοῦ υἱοθετοῦντος (1569), κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως δύναται νὰ ᾖ αὐτεξούσιος ἢ οὐ (1573)· διὰ τὴν παρ' ἐγγάμου υἱοθεσίαν ἢ διὰ τὴν υἱοθεσίαν ἐγγάμου ἀπαιτεῖται καί ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου αὐτοῦ (1573). Ἡ υἱοθεσία τελεῖται καί ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου αὐτοῦ (1573). Ἡ υἱοθεσία τελεῖται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως (πρωτοδικείου) κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν (1576, Εἰσ. Ν. 121), διὰ τούτην ἀπαιτεῖται συναί-

ἔχη ὅλα τὰ ἀποτελέσματα ἐκουσίας ἀναγνωρίσεως, ὅπερ λαμβάνει χώραν εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρ. 1555 (ὅπερ ἴδου, καί ἀτρελή δικαστικὴν ἀναγνωρίσιν ὅταν τὸ τέκνον δὲν ἐξομοιοῦται κατὰ πάντα πρὸς ἐκουσίως ἀναγνωρισμένον.

1. Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις τὸ «θεσθαι υἱόν, εἰσποιεῖσθαι, υἱῶσαι κλπ.» διὰ τοὺς μὴ κεκτημένους νομίμους κληρονόμους ἐθεωρεῖτο αὐτόχρημα καθῆκον ἵνα μὴ ἀκλήρος γένηται ὁ υἱοθετῶν καί ἐρημαθῇ ὁ οἶκος. Ὁ υἱοθετῶν ἐκαλεῖτο «θετῆς» ἢ «ποιητὸς πατήρ», ὁ υἱοθετούμενος ἐκαλεῖτο θετὸς ἢ θέσει υἱός (πρβλ. Ἰσοκρ. Μενεκλ. κλ. 36). Ἰκανὸς πρὸς υἱοθεσίαν ἦτο ὁ ἀνὴρ (οὐχὶ γυνὴ) ἐνήλιξ, ἀνευ γνησίου τέκνου, πολίτης Ἀθηναῖος. Ὁ θετὸς εἶδει νὰ ᾖ πολίτης Ἀθηναῖος, κατὰ προτίμησιν δὲ ἐκ τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν τοῦ υἱοθετοῦντος ἀπαιτεῖτο προσέτι συγκατάθεσις αὐτοῦ (ἐάν ᾖ ἐνήλιξ) ἢ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἐν μετὰ τὴν υἱοθεσίαν ἐγεννῶντο τέκνα, πρὸς ταῦτα ὁ θετὸς ἐπέειχε τὰξιν ἀδελφοῦ. Ἀπέναντι τῆς θετῆς οἰκογενείας ὁ θετὸς ἀπέκτα πάντα τὰ δίκαια πρεσβυτέρου γνησίου τέκνου, διεκόπητο δὲ ὁ συγγενικὸς δεσμὸς πρὸς τὴν φυσικὴν οἰκογένειαν. Ἡ υἱοθεσία ἠδύνατο νὰ λυθῇ κοινῇ συναίνεσει.

2. Ὁ ΑΚ ἀπῆρτησε προβεβηκυῖαν ἡλικίαν πρὸς ἀποφυγὴν καταχρήσεων αἰτινες ἐλάμβανον χώραν κατὰ τὰς υἱοθεσίας.

νεσις τοῦ υιοθετουμένου καὶ αἱ λοιπαὶ προϋποθέσεις τοῦ ἀρθρ. 1577.

Γενομένης τῆς υιοθεσίας τὸ θετὸν τέκνον (καὶ οἱ μετὰ τὴν υιοθεσίαν κατιόντες τούτου) ἐπέχει θέσιν γνησίου ἐναντι τοῦ υιοθετήσαντος ἔχον φυσικὰ καὶ κληρονομικὸν δικαίωμα ἐναντι τούτου, οὐχὶ ὁμῶς καὶ ἀντιθέτως (1579) σχέσις ὁμῶς συγγενείας δὲν παράγεται μεταξύ θετοῦ τέκνου καὶ συγγενῶν τοῦ υιοθετήσαντος (πρβλ. καὶ ἄνωτ. σελ. 12) τὸ θετὸν τέκνον ἔχει τὸ ἐπώνυμον τοῦ υιοθετήσαντος δικαιοῦμενον (ἄρα μὴ ὑποχρεούμενον) νὰ προσθήσῃ καὶ τὸ ἴδιον ἐπώνυμον. Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν φυσικὴν οἰκογένειαν, τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις κατ' ἀρχὴν παραμένουσι ὡς καὶ πρὸ τῆς υιοθεσίας, ἡ πατρικὴ ἐξουσία ὁμῶς τοῦ φυσικοῦ πατρός παύει καὶ ἀντικαθίσταται διὰ τῆς τοῦ θετοῦ (προϋποτίθεται φυσικὰ τὸ υιοθετηθὲν ὡς μὴ ἐνήλικον), ὅστις προηγείται καὶ ἐν τῇ ὑποχρεώσει πρὸς διατροφήν. Ἡ υιοθεσία (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τέως Δικαίον) δύναται νὰ λυθῇ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως συντρεχόντων τῶν ὄρων τῶν ἀρθρῶν 1578 καὶ 1588 (ἄπερ 18ε). Ἀναλόγως τοῦ ἐάν ὁ υιοθετούμενος ἦτο αὐτεξούσιος ἢ ὑπεξούσιος, τὸ ΡΔ διέκρινε τὴν υιοθεσίαν εἰς εἰσποίησιν καὶ κυρίως υιοθεσίαν· ὁ ΑΚ, καίτοι προβλέπει ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις, ἐν τούτοις τὰς ρυθμίζει ἐνιαίως.

III. Λύσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία λύεται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός ἢ τοῦ (ὑπεξουσίου) τέκνου, διὰ τῆς ἀφανείας τούτων (48), διὰ τῆς υιοθεσίας (1584), ὅτε ἡ πατρικὴ ἐξουσία τοῦ ἐξ αἵματος πατρός ἀντικαθίσταται αὐτοδικαίως διὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τοῦ θετοῦ πατρός (πρβλ. ἄνωτ. σελ. 44), διὰ τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ τέκνου, διὰ τῆς χειραφείας (1680), ἐπίσης πρὸς ποινὴν τοῦ ἐξουσιαστοῦ εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἀρθρῶν 1525 καὶ 1526, καὶ Ποινικοῦ Νόμου 345, 346 κλπ. Περὶ τῆς περιπτώσεως τῶν ἀρθρῶν 1587 καὶ 1588 ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω ἐν τέλει τοῦ ἀριθμοῦ II.

IV. Ἀποτελέσματα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ ὑπεξουσίου. Εἶπομεν ἀνωτέρω σελ. 41 ὅτι ὁ ἐξουσιαστὴς πατὴρ δικαιούται καὶ ὑποχρεοῦται σὺν ἄλλοις, ὅπως διοικῇ τὴν περιουσίαν τοῦ τέκνου (1501) καὶ ἀντιπροσωπεῖ (ἐκ τοῦ νόμου) αὐτὸ εἰς πᾶσαν δικαιοπραξίαν ἀφορῶσαν τὴν προσωπικὴν κατάστασιν ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ· ἐφ' ὅσον ὁ ἐξουσιαστὴς πατὴρ ἔχη τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τοῦ τέκνου, ἔχει καὶ τὴν ἐπίκαρπIAN ταύτης (1517) ὡς ἀντίρροπον τῶν δαπανῶν καὶ λοιπῶν φροντίδων· διὰ τὰς δαπάνας τὰς γενομένας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς περιουσίας τοῦ τέκνου ἢ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἔχει καὶ δικαίωμα ἀποζημιώσεως (1516) ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν περιστάσεων ἐδικαιούτο νὰ θεωρηθῇ ταύτας ἀναγκαίας καὶ δὲν εἶναι ἐκ τῶν δαπανῶν ἐκείνων αἰτινες βαρύνουσι τὸν πατέρα ὡς τοιοῦτον (= διατροφή) τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐπικαρπίας στερεῖται ὁ πατὴρ ἀφ' ἧς κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὁμῶς αὐτοῦ τὸ δικαστήριον δύναται νὰ

αναθήση εκ νέου εις τοῦτον τὴν διοίκησιν (1515), ὁπότε συμπαρομαρτεῖ καὶ ἐπικαρπία· ἄφ' ἐτέρου ὁ ἐξουσιαστὴς πατὴρ καὶ ἐπικαρπωτὴς ὑπέχει τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἄρθρων 1519 καὶ 1520, ὡς καὶ τὰς τῶν 1511 καὶ 1509 (ἄπερ ἴδε)· περαιτέρω ὁ πατὴρ δὲν δύναται ἀνευ ἀδείας τοῦ δικαστηρίου νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐπ' ὀνόματι τοῦ τέκνου τὰς πράξεις ἐκείνας αἰτινὲς ἀπαγορεύονται καὶ εἰς τὸν ἐπίτροπον ἀνευ ἀδείας τοῦ δικαστηρίου καὶ ἥτις ἀδεια παρέχεται μόνον ἐν περιπτώσει ἀφεύκτου ἀνάγκης ἢ προφανοῦς ὠφελείας (1512, 1674 ἐκ.).

Ἀναφορικῶς ὁμῶς πρὸς τὴν διοίκησιν τοῦ πατρὸς παρατηρήτέα καὶ τὰ ἑξῆς : ἐν ᾧ κατὰ τὸ ΡΔ ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἦτο καὶ ἀπὸ ἀπόψεως χρόνου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου ἀπεριόριστος, τοῦ πατρὸς παρσμένοντος ἐξουσιαστοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του, ὄντος κυρίου ζωῆς καὶ θανάτου τοῦ τέκνου, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη περιορισμὸν τινὰ καὶ ἀπέκτα ὑπὲρ τοῦ ἐξουσιαστοῦ ὅ,τι περιήρχετο αὐτῷ (οὖν τῷ χρόνῳ ταῦτα ἐξησθένησαν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τῶν χρηματίων, ἐλευθέρως δηλ. περιορισίας τοῦ τέκνου ἐφ' ἧς ὁ πατὴρ εἶχε περιορισμένα μόνον δικαιώματα), ἐν ᾧ, λέγομεν, ταῦτα συνέβαινον κατὰ τὸ Ρ.Δ., κατὰ τὸν ἡμέτερον ΑΚ ἡ σχέσις τοῦ πατρὸς πρὸς τὸ τέκνον δὲν ἔχει τὸν χαρακτῆρα χρονικῶς καὶ οὐσιαστικῶς ἀπεριόριστου κυριαρχίας, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν χαρακτῆρα προστασίας τοῦ ἀδαοῦς τέκνου· συνέπεια τῆς ἀντιλήψεως ταύτης εἶναι τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος (IV) εἰρημένα περὶ τῆς διοικήσεως τῆς περιοσίας τοῦ τέκνου παρὰ τοῦ ἐξουσιαστοῦ πατρὸς ἐπὶ ὠρισμένων ὁμῶς κτήσεων τοῦ τέκνου (ἐλευθέρως περιοσία τοῦ τέκνου, χρημάτια τοῦ Ρ.Δ.) ὁ πατὴρ δὲν ἔχει ποσῶς διοίκησιν οὔτε ἐπικαρπίαν· οὕτω κατὰ τὸ 1507 καὶ 1518 § 2 ἡ διοίκησις τοῦ πατρὸς δὲν ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς περιοσίας τῆς περιορχομένης εἰς τὸ τέκνον εἴτε ἐκ τελευταίας διατάξεως εἴτε διὰ δωρεᾶς ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ὁ πατὴρ μὴ ἔχη διοίκησιν ἢ ἐπικαρπίαν ἐπὶ τῆς περιοσίας ταύτης, ὁπότε ἂν μὴ ὁ διαθέτης ἢ ὁ δωρητὴς ὠρίσῃ τὸν διοικητὴν διορίζει εἰδικὸν ἐπίτροπον τὸ δικαστήριον· κατὰ δὲ τὸ 1518 § 1 περιοσία τοῦ τέκνου ἀπηλλαγμένη τῆς ἐπικαρπίας τοῦ πατρὸς εἶναι πᾶν ὅ,τι κερδαίνει τὸ τέκνον ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας ἢ τῷ ἐδόθη πρὸς ἴδιαν χρῆσιν ἢ ἐλευθέρως διάθεσιν, αἴτινα κατὰ τὸ 135 δύναται τὸ τέκνον (συμπληρώσαν τὸ 14 ἔτος) νὰ διαθέτῃ ἐλευθέρως. Τέλος τὰ ἄρθρα 1522 ἐκ. ρυθμίζουσι τὰ τῆς ἀποσβέσεως τῆς ἐπικαρπίας τοῦ πατρὸς καὶ τὴν εὐθύνην ταύτου.

Διατροφή. Ἄνιόντες καὶ κατιόντες ὑποχρεοῦνται ἐναντι ἀλλήλων εἰς διατροφήν, ἀνεξαρτήτως ὑπάρξεως πατρικῆς ἐξουσίας, ἐφ' ὅσον συντρέχουσιν οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι ὅροι (1476 ἐκ.). Ἡ πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσις προσηθεῖ ἀπορίαν τοῦ ἐνάγοντος ἢ ἀνυπαίτιον ἀδυσμῖαν αὐτοῦ πρὸς διατροφήν ἣν ὁ ἐνάγων ὑποχρεοῦται ν' ἀποδείξῃ, ἔτι δὲ εὐπορίαν τοῦ ἐναγομένου (')· ἄφ' ἐτέρου : α) τέκνον ἀνήλικον ἄγαμον δικαιούται διατροφῆς καὶ ἂν ἀκόμη ἔχη περιοσίαν, ἀλλὰ τὰ ἐκ ταύτης εἰσοδήματα ἢ τὸ προϊόν

1. Ἄλλως ἐπὶ συζύγων· ὅρα ἀνωτέρω σελ. 25.

της εργασίας του δὲν ἐξορκῆ πρὸς συντήρησιν του (1477 § 2) ἡ ἀξίωσις αὕτη ὑπάρχει μόνον ἔναντι τῶν γονέων τοῦ ἀνηλικού, οὐχὶ δὲ κατὰ τῶν λοιπῶν ἀνιόντων· β) δὲν ὑπάρχει ὑποχρέωσις πρὸς διατροφήν κατ' ἐκείνου ὅστις, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι εὐπορος, δὲν εἶναι τόσο εὐπορος ὥστε λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ὑποχρεώσεων νὰ δυναται νὰ παράσχη διατροφήν ἄνευ κινδύνου τῆς (δίας αὐτοῦ διατροφῆς (1478) ὥστε τοῦ ἐναγομένου ἀποδεικνύοντος ὅτι δὲν εἶναι εἰς θέσιν ἄνευ κινδύνου τῆς ἰδίας αὐτοῦ καὶ ἀναλόγου πρὸς τὴν κοινωνικὴν του θέσιν διατροφῆς νὰ παράσχη τοιαύτην εἰς τὸν διαθρεπτέον, αἴρεται ἢ πρὸς διατροφήν ἀξίωσις τοῦ τελευταίου τούτου. Τὰ ἄρθρα 1479 ἐπ. ΑΚ ἀναγράφουσι τὴν σειράν τῶν ὑποχρέων πρὸς διατροφήν, προκειμένου ὁμῶς περὶ ἐγγάμου δικαιοῦχου πάντων τῶν ὑποχρέων προηγείται ὁ σύζυγος (τῶν κατιόντων καὶ ἀνιόντων ἐπικουρικῶς ἐνεχομένων) (1482), κατὰ δὲ τὸ 1586 ὁ υἱοθετήσας προηγείται τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ θετοῦ ἐν τῇ ὑποχρέωσει πρὸς διατροφήν. Ὑπόντων πλειόνων δικαιοσμένων εἰς διατροφήν τὴν σειράν τούτων κανονίζει τὸ ἄρθρον 1483 (ὄπερ ἴδε).

Ἡ διατροφή περιλαμβάνει πᾶν ὃ, τι ἀποιεῖται πρὸς συντήρησιν καὶ θεραπείαν τοῦ σώματος (*diaria vel cibaria*), ἀλλὰ (ὑπόντων ὑποχρέων γονέων) καὶ τὰ ἐξοδα τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ δικαιοῦχου (1484)· ἐξώγαμον ἐκουσίως ἀναγνωρισθέν τέκνον καθίσταται ὑπόχρεον καὶ δικαιοῦχον διατροφῆς (1538) (περὶ τῆς δικαστικῆς ἀναγνωρίσεως ὄρα 1545 ἐπ.), νομιμοποιηθέν τέκνον ἐπέχει τάξιν γνησίου ἔναντι τοῦ πατρὸς καὶ συνεπῶς ἀπολαύει καὶ δικαίωματος διατροφῆς (1567). Τὸ μέτρον τῆς διατροφῆς προσδιορίζεται ἐκ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ δικαιοῦχου (1484) (πρβλ. ὁμῶς καὶ ἄρθρ. 1545) ὑποκείμενον εἰς αὐξομείωσιν ἢ καὶ ἐντελῆ παῦσιν ἐάν ἐπῆλθε μεταβολὴ τῶν ὄρων ἀπὸ τῆς ἐπιδιόκσεως ταύτης (1485) τὸ ποσόν τῆς διατροφῆς ὡς ἀνωτέρω προσδιορίσθη περιορίζεται εἰς τὴν «στοιχειώδη», δηλ. ἀποραιήτως πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίαν, ἐάν ὁ δικαιοῦχος ὑπέπεσεν ἔναντι τοῦ ὑποχρέου εἰς παράπτωμα δικαιολογοῦν ἀποκλήρωσιν τούτου (1436 καὶ 1840). Ἡ διατροφή καταβάλλεται κατ' ἀρχὴν εἰς χρῆμα, εἶναι προκαταβλητέα κατὰ μῆνα ὅπως ἐπιτυχάνηται ὁ σκοπὸς αὐτῆς, διὰ τὸ παρελθόν δὲν ὀφείλεται τοιαύτη (*in praeteritum non vivitur*) πλὴν ἂν συντρέχωσι τὰ στοιχεῖα τῆς ὑπερημερίας (1487, 1489), παραιτήσις διὰ τὸ μέλλον εἶναι ἄκυρος (1490) ἡ ἀξίωσις πρὸς διατροφήν οὕσα προσωποπαγῆς ἀποσβέννυται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δικαιοῦχου ἢ ὑποχρέου πλὴν ἂν πρόκειται περὶ δεδουλευμένης τοιαύτης (1491) (').

1. Πρβλ. καὶ Ποινικοῦ νόμου 358: ὁ κακοβούλως παραβιάζων τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἐπιβεβλημένην ὑποχρέωσιν αὐτοῦ πρὸς διατροφήν... τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

(ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ, ΚΗΔΕΜΟΝΙΑ, ΑΝΤΙΛΗΨΙΣ)

Διὰ τῶν περὶ ἐπιτροπείας, κηδεμονίας καὶ ἀντιλήψεως διατάξεων (1589 ἐπ.) ὁ ΑΚ ὀλοκληρῶνει τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν τῶν ἀνικάνων προσώπων τῶν μὴ τελούντων ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν. Τῆς ἐπιτροπείας ὁ ΑΚ διακρίνει τρία εἶδη, τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἀνηλίκων (1589—1665), τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἀπηγορευμένων (1686—1700) καὶ τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἀπόντων (1701—1704), περὶ ἐκάστης τῶν ὁποίων γενήσεται λόγος ἀμέσως κατωτέρω. Ὑπὸ κηδεμόνα τελοῦσιν οἱ χειρᾶφειτοι ἀνήλικοι (1686—1685) καὶ ὑπὸ ἀντίληψιν τὰ πρόσωπα τοῦ ἀρθρ. 1705. Εἰς τὸ περὶ ἐπιτροπείας κλπ. κεφάλαιον (14 τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δικαίου) ὁ ΑΚ ἀποδίδει κατ' ἀρχὴν τὸ δίκαιον τοῦ τῶς ἰσχύοντος Νόμου ΧΠΘ/1861 (Γαλλικὸν Δίκαιον) μὲ μικρὰς πορᾶλλαγάς.

Ἡ ἐπιτροπεία (*tutela*) ὠρίζετο κατὰ τὸ Ρ.Δ. ὡς *jus ac potestas in capite libero ad tuendum eum, qui propter aetatem se defendere nequit*, δηλ. ὡς δίκαιον καὶ ἐξουσία κατὰ ἐλευθέρως κεφαλῆς διδομένη καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς ἐπινοημένη διὰ τὸ ἀτελές τῆς ἡλικίας μὴ δυναμένης ἑαυτῇ προϊστάναι. Πᾶσαι αἱ πρὸς τὴν *tutela* σχετικαὶ διατάξεις τοῦ Ρ.Δ. εἶχον καταργηθῆ ὑπὸ τοῦ Ν. ΧΠΘ/1861 (ὅστις εἶχε καταργῆσαι πᾶσας τὰς εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ ἀναγομένας διατάξεις), ὅν πάλιν κατήργησαν τὰ ἀρθρα 1589 ἐπὸμ. ΑΚ (!).

1. Τὰ κρατοῦντα περὶ ἐπιτροπείας εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἐπραγματεύθη παρ' ἡμῖν ὁ Μομφερᾶτος¹ εἰς εἰδικὴν πραγματείαν (Ἐπιτροπεία καὶ κηδεμονία κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον, ἱστορικὴ καὶ συγκριτικὴ μελέτη—παράρτημα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπετηρίδος τοῦ ἔθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου, Ἐν Ἀθήναις 1917) (βλ. καὶ Τόουση Οἰκογενειακὸν Δίκαιον σελ. 573).

¹Ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ κατ' Ἀφῶβου ἐπιτροπῆς Α' λόγου τοῦ Δημοσθένους «ἐπιτροπός» λέγεται πᾶς ὁ ἐπιφορτισμένος μὲ ἔργον τι, κυρίως ὅμως ἡ λέξις ἐν τῷ ἀττικῷ Δικαίῳ σημαίνει τὸν κηδεμόνα ὀρφανῶν. Τοιοῦτοι ἐπιτροποι εἴτε διαωρίζοντο διὰ τῆς διαθήκης τοῦ πατρὸς, εἴτε ἀμέσως ἐκ τοῦ νόμου (πλησιέστεροι ἐκ τῶν συγγενῶν), οἵτινες ὅμως ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ ἀρχόντος) εἴτε διαωρίζοντο ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ ἀρχόντος ἐάν δὲν ὀτρῆγέ τις τῶν προηγουμένων. Καθῆκον τῶν ἐπιτρόπων ἦτο ἡ προστασία τοῦ ὀρφανοῦ καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς γήρας ἢ προστασία, ἐφ' ὅσον αὐτὴ παρέμεινεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου, περιλαμβάνετο μεταξύ τῶν καθηκόντων αὐτῶν, Ὁ ἐπιτροπὸς παρίστανε ἐπὶ δικαστηρίοις τὸν

Αἱ περί ἐπιτροπείας διατάξεις τοῦ ΑΚ εἶναι δημοσίαις τὰς ξεῶς, τὸ λειτουργημὰ δὲ τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι ὑποχρεωτικόν, κατὰ κανόνα ἀμισθον καὶ ἀμεταβίβαστον (1655)· εἰς μόνον ἐπιτροπὸς ὑπάρχει ὅστις διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν τοῦ ἐπιτροπευομένου καὶ ἐκπροσωπεῖ αὐτὸν κατὰ πᾶσαν πρᾶξιν ἀφορῶσαν τὴν προσωπικὴν κατάστασιν ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ (1631)· παρὰ τὸν ἐπίτροπον καὶ ἐπίσκοπῳ μείζονος προστασίας τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνηλίκου ὀρίζεται παρεπίτροπος καὶ συγγενικὸν συμβούλιον (1606, 1612), διορισμὸς ἐπιτρόπου ὑπὸ αἵρεσιν ἢ προθεσμίαν εἶναι ἀκυρὸς· αὗται εἶναι γενικαὶ ἀρχαὶ ἐφαρμοζόμεναι ἐπὶ πάσης ἐπιτροπείας. Εἰδικώτερον:

α) Ἐπιτροπεία ἀνηλίκων. Ὑπὸ ἐπιτροπείαν τελοῦσιν οἱ ἀχειράφειτοι ἀνήλικοι οἱ μὴ τελοῦντες ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, ὡς καὶ οἱ τελοῦντες μὲν ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, ὧν ὁμῶς ὁ ἐξουσιαστής πατὴρ ἀδυνατεῖ ν' ἀσκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ δὲ μήτηρ δὲν ζῆ ἢ ἀδυνατεῖ ν' ἀναπληρώσῃ τὸν πατέρα (1589). Κατὰ τὸ ἀρθρ. 1617 ΑΚ ἐάν θανόντος τοῦ πατρὸς ὑπάρχωσι τέκνα ἀνήλικα, ἢ ἀρχὴ ἢ συντάξασα τὴν ληξιαρχικὴν πρᾶξιν θανάτου ὡς καὶ ὁ ἐφημέριος τῆς ἐνορίας ὑποχρεοῦνται ν' ἀναγγεῖλωσι τοῦτο ἀμελλητί (δηλ. ἀνευ ὑπαίτιου βραδύτητος) εἰς τὸν εἰρηνοδίκην, ὅστις, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, προεδρεύει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἡ ἐπιτροπεία τῶν ἀνηλίκων ἐπάγεται ἢ ἐκ τοῦ νόμου (μητρός) (1590) ἢ ἐκ τελευταίας διατάξεως (1599) ἢ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως (δοιή, 1602) κατὰ σειράν προηγείται ἢ τῆς μητρός (νόμιμος), ζῆται ἢ ἐκ τελευταίας

ἐπιτροπευόμενον, καὶ κατέβαλλε τὰς βαρυνούσας αὐτὸν εἰσφοράς. Ὡς πρὸς τὴν διαχειρίσιν τῆς περιουσίας ὁ ἐπίτροπος ὤφειλε νὰ συμμορφῶται πρὸς τὰς τυχόν ὑπαρχούσας δεδηγίας τοῦ θανόντος, ἄλλως ὤφειλε νὰ διαχειρίζηται αὐτὴν ἐπιφελῶς διὰ τὸν ἐπιτροπευόμενον καὶ ἠδύνατο «οἶκον μισθοῦν», νὰ ἐκμισθῶνῃ πρὸς τὸν προσφέροντα τὰ πλείονα (τῆ παρεμβάσει τοῦ ἀρχόντος, Δημοσθ. κατ' Ἀφόβου Β.) (ἢ ἐκμισθῶσις ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ κατὰ τμήματα) δανεισμὸς τῶν χρημάτων ἐγίνετο μόνον ἐπὶ ὑποθήκῃ, ναυτοδότησει ἀπληροῦντο, ὁ δὲ ἀρχὸν ἐπώπτευσεν περὶ τούτων. (Δημοσθένης πρὸς Ὀνήτορα Ἐξούλης 865). Τὸν παραβαίνοντα τὰ καθήκοντα ἢ τῆς «εἰσαγωγῆς κακώσεως» (Ἰσαῖος, περὶ τοῦ Ἁγίου κλήρου). Τοῦ ὀρφανοῦ δεκαογέλλας κακώσεως» (Ἰσαῖος, περὶ τοῦ Ἁγίου κλήρου). Οἱ κληρονόμοι τοῦ ἐπιτρόπου ὑπάρχοντος ἐλλείμματος ὁ ἐπίτροπος ἐνήγετο παρὰ τοῦ τέως ἐπιτροπευομένου διὰ τῆς γραφῆς ἐπιτροπῆς, τὸ δικαίωμα τοῦ δὲ παρεγράφετο μετὰ πενταετίαν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἐπιτροπῆς. Οἱ κληρονόμοι τοῦ ἐπιτρόπου ῥηθύνοντο ἐναγόμενοι διὰ δικῆς βλάβης. (Γνωστοὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ Δημοσθένους κατὰ τῶν σφετεριστῶν τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἐπιτρόπων του). Κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἠγείρετο καὶ ἡ «μισθώσεως δική», ὁσάκις οὗτος εἶχεν ἀμελήσει νὰ διαχειρισθῇ ἐπιφελῶς τὴν περιουσίαν τοῦ ἐπιτροπευομένου, δηλ. νὰ ἐκμισθῶσῃ ἢ τοκίσῃ ταύτην. Καὶ ἡ δικὴ αὕτη ἦτο δημοσία (εἰσαγομένη παρὰ παντός καὶ πρὸ τῆς ἐνηλικιωσέως τοῦ ἀνηλίκου) ἢ ἰδιωτικὴ (εἰσαγομένη παρὰ τοῦ τέως ἐπιτροπευομένου. Οἱ μισθωταὶ ὀρφανικῆς περιουσίας παρεῖχον ἀσφάλειαν (ἀποτίμημα) δι' ὑποθήκης ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν κτημάτων. Πλείονα ὄρα παρὰ Μομφερράτω ἐνθ' ἄνωτ. καὶ τοῖς παρ' αὐτῷ ἀναφερομένοις.

διατάξεως, ακολουθεῖ ἡ τῶν ἀνιόντων (νόμιμος 1601) καὶ τέλος ἡ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως.)

αα) Ἡ ἐπιτροπεία τῆς μητρὸς χωρεῖ αὐτοδικαίως (ἐκ τοῦ νόμου) ἐν ἡ περιπτώσει ὁ πατὴρ ἐξέπεσε τῆς πατρικῆς ἐξουσίας (ἀνωτ. σελ. 44 ἀρθρ. 1525) ἢ ἀπέθανεν ἢ ἐκηρύχθη ἀφαντος· ἐάν ἡ μήτηρ εἶναι ἀνήλικος καὶ δὲν δύναται ἐκ τούτου νὰ ἦ ἐπιτροπος, διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου προσωρινὸς ἐπιτροπος μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τῆς μητρὸς (1602). Ἡ ἐπιτροπεία τῆς μητρὸς εἶναι ἀναγκαῖα, οὐδενός, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, δυναμένου ν' ἀποκλείσῃ ταύτην· ὁ πατὴρ ὅμως ἐφ' ὅσον ἀσκεῖ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν δύναται, πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τέκνων, καὶ ἀν κρῖνῃ τὴν μητέρα ἐστερημένην τῆς ἀναγκαίας πείρας, νὰ διορίσῃ (ἔνα) σύμβουλον εἰς τὴν ἐπιτροπὴν μητέρα, τοῦ διορισμοῦ γινομένου διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως ἢ διὰ δηλώσεως ἐνώπιον εἰρηνοδίκου ἢ συμβολαιογράφου (1591)· ἐάν ὁ πατὴρ ἐξέπεσε τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, δὲν δικαιούται νὰ διορίσῃ σύμβουλον διὰ τὴν μητέρα, ὅν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύναται νὰ διορίσῃ τὸ δικαστήριον αἰτήσῃ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνηλίκου καὶ μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου (1592)· τὸ λειτουργήμα τοῦ συμβούλου δὲν εἶναι ὑποχρεωτικόν, ἀποποιούμενον δὲ τούτου καλεῖται ὁ μετ' αὐτὸν διωρισμένος ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἄλλως οὐδεὶς δικαστικὸς σύμβουλος ἀποποιούμενος ἀντικαθίσταται ὁμοίως παρ' ἄλλου· σύμβουλος δὲν δύναται νὰ διορισθῇ ὁ ὢν καὶ παρεπίτροπος, ἔργον δὲ τοῦ συμβούλου εἶναι νὰ συναινῇ εἰς πάσας τὰς πράξεις τῆς μητρὸς τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, τῆς συναινέσεως διδομένης πρὸ ἢ κατὰ τὴν πρᾶξιν· ὁ πατὴρ δύναται νὰ περιορίσῃ τὰς πράξεις καθ' ὅς εἶναι ἀναγκαῖα ἢ συναινέσεως τοῦ συμβούλου εἶναι ἄκυροι, ἢ ἀκυρότης εἶναι σχετικὴ (μόνον ὑπὲρ τοῦ ἀνηλίκου) καὶ ὑπὸ τὴν πρόϋπόθεσιν ὅτι ὁ συναλλαγείς μετὰ τῆς μητρὸς ἐτέλει ἐν δόλῳ, ἐγγώριζε δηλ. ὅτι ὑπῆρχε σύμβουλος οὗ δὲν ὑπῆρχε συναινέσεως (1593)· Ὁ σύμβουλος εὐθύνεται εἰς ἀποζημίωσιν ἐάν ἐκ δόλου ἢ βαρείας ἀμελείας συνήνεσεν εἰς πράξεις ἐπενεγκούσας ζημίαν εἰς τὸν ἀνήλικον (1593), εὐθύνεται δηλ. δι' ἐπιμέλειαν τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου· τὸ λειτουργήμα αὐτὸ παύει μετὰ τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς.

Ἐάν ἡ ἐπιτροπος μήτηρ ἐπιθυμῇ νὰ συνάψῃ δεύτερον γάμον ὀφείλει προηγουμένως νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ δικαστηρίου τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπου διὰ τὸ ἀνήλικον (1595), ἐξακολουθεῖ δὲ ἐπιτροπεύουσα μέχρις οὗ τὸ δικαστήριον ἢ διατηρήσῃ ταύτην εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἢ προβῇ εἰς διορισμὸν ἄλλου ἐπιτρόπου καὶ οὗτος ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν· παραλείπουσα ἢ μήτηρ τὴν ἐκ τοῦ ἀρθρ. 1595 ὡς ἀνω ὑποχρέωσιν ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τῆς ἐπιτροπείας (1596), αὕτη δὲ καὶ ὁ νέος σύζυγος εἶναι εἰς ὀλόκληρον ὑπεύθυνον καὶ διὰ τὴν πρὸ τοῦ γάμου καὶ διὰ τὴν διαρκούντος αὐτοῦ διαχείρισιν· ἐάν τὸ δικαστήριον διετήρησε τὴν μητέρα εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἢ ἐκπεσοῦσαν ταύτην τὴν διώρισεν ἐκ νέου, ὑποχρεοῦται νὰ διορίσῃ συνεπίτροπον τὸν νέον σύζυγον (μοναδικὴ περίπτωσις ἀσκήσεως ἐπιτροπείας ὑπὸ

δύο) εὐθιγόμενον εἰς ὀλόκληρον μετὰ τῆς μητρός. Ἐάν τὸ δικαστήριον διορίσῃ ὡς ἐπιτροπον ἐκ νέου τὴν μητέρα, τότε ἡ ἐπιτροπεία αὐτῆς εἶναι δοτὴ παυσούσης τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρός παύει καὶ ὁ συνεπιτροπος (1598), ὅστις παύει ὡν τοιοῦτος λυομένου καὶ τοῦ μετὰ τῆς ἐπιτρόπου μητρός γάμου· κατὰ τὸ 1598 ἡ ἐπιτροπεία τῆς μητρός παύει αὐτοδικαίως καὶ ἐάν παύσῃ ἡ συνεπιτροπεία τοῦ νέου συζύγου ἢ αὐτὸς ἀπαλλαγῇ αὐτῆς δι' οἰονδήποτε λόγον ἐκτός φρενοβλαβείας. Πρὸς ἀπισθήσιν τῆς ὑποβολῆς ἢ ἀποβολῆς τέκνου καὶ ἀλλοιώσεως τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς τὸ ἄρθρ. 1594 (πρβλ. καὶ νέου Ποινικοῦ Νόμου ἄρθρ. 354) προβλέπει τὸν διορισμὸν ἐμβρυωρῶν ἐάν ἡ γυνὴ εἶναι ἔγκυος κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς· τὸν ἐμβρυωρὸν διορίζει τὸ δικαστήριον αἰτήσῃ παντὸς ἔχοντος ἔννομον συμφέρον καὶ κατόπιν γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου· ἀποστολὴ τοῦ ἐμβρυωρῶν εἶναι δωρεὰ, ἐπαγρυπνίῃ ἐπὶ τοῦ κυοφορουμένου καὶ λαμβάνη συντηρητικὰ μέτρα διὰ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, συνεπῶς δύναται οὗτος νὰ ἐπισκέπηται κατ' οἶκον τὴν γυναῖκα, νὰ παραστῇ κατὰ τὸν τοκετὸν καὶ ἐν γένει προβαίη εἰς ἐνεργείας τεινούσας εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ διορισμοῦ του.

ββ) Ἐάν δὲν ὑπάρχη μήτηρ ἢ ἐάν αὕτη δὲν δύναται νὰ ἔχη τὴν ἐπιμέλειαν τῶν τέκνων τῆς (περίπτωσις ἄρθρ. 1628) ὁ ἐξουσιαστής πατὴρ δύναται νὰ διορίσῃ ἐπιτροπον διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως (1599) ἢ διὰ δηλώσεως ἐνώπιον εἰρηνοδίκου ἢ συμβολαιογράφου (1600)· ἀρμόδιος εἶναι πᾶς εἰρηνοδίκης ἢ συμβολαιογράφος, τοῦ νόμου μὴ διακρίνοντος. Τὸ αὐτὸ δικαίωμα διορισμοῦ ἐπιτρόπου ἔχει καὶ ἡ μήτηρ ἐάν αὕτη εἶναι ἐπιτροπος μὴ ὑπάρχοντος τοῦ πατρὸς ἢ ἂν ὑπάρχη μὲν πατὴρ ἀλλ' ἡ μήτηρ ἀναπληροῖ τοῦτον εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν· ὁ ὑπὸ τῆς μητρός γενόμενος ὡς ἄνω διορισμὸς ἀτονεῖ ἐάν ἀρθῇ τὸ κώλυμα καὶ ὁ πατὴρ ἀνακτήσῃ τὴν ἐνασκήσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ὡς ἐπίσης ὁ ὑπὸ τοῦ πατρὸς γενόμενος διορισμὸς ἀτονεῖ ἐάν ἡ μήτηρ ἀνακτήσῃ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιμέλειας τῶν τέκνων τῆς. Ἐάν παρὰ τῶν γονέων ὠρίσθησαν πλείονες ἐπιτροποι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ δικαστήριον ὀρίζει κατ' ἐλευθέρων κρίσιν ἕνα ἐκ τούτων ὡς τὸν ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπον (1600 § 2).

γγ) Ἡ ἐπιτροπεία ἐπάγεται αὐτοδικαίως εἰς τοὺς ἀνιόντας τοῦ ἀνηλικίου ἐάν δὲν ζῆ ἢ δὲν ἔλαβεν χάωσαν διορισμὸς ἐπιτρόπου ἐκ τελευταίας διατάξεως (1601)· ἐάν ἐπομένως ἡ μήτηρ ζῆ, ἀλλὰ π.χ. ἀπηλλάγη, παρητήθη, ἐπαύθη τῆς ἐπιτροπείας, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θά χωρήσῃ ἐπιτροπεία τῶν ἀνιόντων, ἀλλὰ δοτὴ (κατωτ. ψηφ. 58) χωρησάσης ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις ἐπιτροπείας ἀνιόντων, αὕτη ἐπάγεται κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: πρῶτον καλεῖται ὁ πρὸς πατρός πάππος, ἐν ἔλλειψι τούτου ὁ πρὸς μητρός, καὶ τούτου μὴ ὑπάρχοντος καλεῖται ἡ μὴ ἔλθοῦσα εἰς νέον γάμον πρὸς πατρός ἢ πρὸς μητρός μάμμη (1601)· τῆς μάμμης ἐπιτρόπου γενομένης ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ ταύτης αἱ γνωσταὶ διατάξεις (1595 ἐπ.) αἰ

αναφερόμενοι εις την θέλουσαν να έλθη εις δευτερον γάμον μητέρα. Έάν ο κληθείς εις την έπιτροπείαν αποποιηθῆ ταύτην η άπηλλάγη αύτης, η παρητήθη, η έπαύθη, χωρεί δοτή έπιτροπεία (1602).

55) Έάν δέν ύπάρχη έπιτροπος μήτηρ η εκ τελευταίας διατάξεως ουτε άνιόντες του άνηλικου ύπάρχωσιν, η ύπήρχε μέν έπιτροπος αλλά άπηλλάγη, παρητήθη η έπαύθη, έν τιαύτη περιπτώσει διορίζεται έπιτροπος παρά του δικαστηρίου (δοτή έπιτροπεία 1602) άρμόδιον δικαστήριον είναι τὸ τῆς κατοικίας του άνηλικου, τὸν δέ διορισμόν δύναται να ζητήσῃ μετά προηγουμένη γνωμοδότησιν του συγγενικοῦ συμβουλίου πᾶς συγγενῆς η πᾶς έχων έννομον συμφέρον η και ὁ εισαγγελεύς εις έπειγουσας περιστάσεις ὁ εισαγγελεύς δύναται να ζητήσῃ τὸν διορισμόν προσωρινοῦ έπιτρόπου. Δοτὸς έπιτροπος διορίζεται και εις την περιπτώσιν (1589, § 2) καθ' ην ὁ πατήρ άδυνατεῖ ν' άσκήσῃ πατρικὴν έξουσίαν, η δέ μήτηρ είτε δέν ζῆ είτε άδυνατεῖ ν' αναπληρώσῃ αὐτόν αλλά και κατά πᾶσαν περιπτώσιν καθ' ην ὁ νόμος όρίζει περί διορισμοῦ έπιτρόπου η ειδικῶ έπιτρόπου, νοεῖται τοιοῦτος δοτὸς (1605) κατά τὸ 1604 δοτὸς έπιτροπος διορίζεται εις μόνον, ανεξαρτήτως του πᾶσα είναι τὰ άνηλικά, άν δμως ταῦτα έχωσι συγκρουόμενα συμφέροντα διορίζεται ειδικὸς έπιτροπος δι' έκαστον τῶν έχόντων αντίθετον συμφέρον.

Αναφορικῶς πρὸς την έπιτροπείαν τῶν έξωγάμων παρατηρητέον ὅτι τὸ άνηλικὸν έξωγάμον τελει πάντοτε ὑπὸ έπιτροπον, μία έπιτροπεία τούτων ύπάρχει, δηλ. η δοτή (ἔτε μή ὑπαρχούσης ἐπ' αὐτῶν πατρικῆς έξουσίας, νομίμου δέ μή οὔσης δυνατῆς ἔτε μή ὑπαρχουσῶν τῶν προϋποθέσεων ταύτης), έπιτροπος δύναται να διορισθῆ και η μήτηρ του τέκνου, ὡς και ὁ πατήρ άν ἔλαβε χώραν έκουσία η δικαστικὴ αναγνώρισις (1662) η έπιμέλεια του έξωγάμου ανήκει εκ του νόμου εις την μητέρα, του δικαστηρίου δυναμένου κατά τὰς περιστάσεις να διατάξῃ άλλως, ὅτι η μήτηρ διατηρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς επικοινωνίας μετά του τέκνου, συγγενικὸν συμβούλιον ἐπὶ τούτων δέν ύπάρχει, καθήκοντα δέ τούτου εκτελεῖ ὁ ειρηνοδίκης) κατά τὰ λοιπὰ εφαρμόζονται αἱ διατάξεις περί έπιτροπείας άνηλικῶν (1665). Εἶπομεν άνωτ. σελ. 48 ὅτι παρά τὸν άνηλικὸν διορίζεται παρεπιτροπος (1606), δατις διορίζεται ὑπὸ του πρωτοδικείου τῆς κατοικίας του άνηλικου τῆ αίτήσεως του έπιτρόπου (1608) μετά γνωμοδότησιν του συγγενικοῦ συμβουλίου, και δατις ἐπὶ δοτῆς έπιτροπείας διορίζεται ὁμοῦ μετά του έπιτρόπου. "Αν ὁ έπιτροπος δέν ἔμεριμνησε περί διορισμοῦ παρεπιτρόπου, τὸ δικαστήριον δύναται (ἄρα δέν ὑποχρεοῦται) μετά γνωμοδότησιν του συγγενικοῦ συμβουλίου να παύσῃ τὸν έπιτροπον (1608 § 2) ἔργον του παρεπιτρόπου είναι να έπιτηρῆ την διαχείρισιν του έπιτρόπου και αναπληροῖ τούτον πρὸς επικήρυσιν τῶν πράξεων εκείνων εις ἅς τὰ συμφέροντα του άνηλικου συγκρούονται πρὸς τὰ του έπιτρόπου η τῆς συζύγου τούτου η συγγενοῦς αὐτοῦ εκ τῶν έν άρθρῳ 1607 αναφερομένων. Ὁ παρεπιτροπος διορίζεται ὡς ειρηται

πάντοτε υπό του δικαστηρίου, ὁ δ' ἐπίτροπος οὐδέποτε γνωμοδοτεῖ περὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ (1609), παρεπίτροπος διορίζεται ὁ ἱκανὸς νὰ ἦ καὶ ἐπίτροπος, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν συγγενικὴν γραμμὴν εἰς ἣν ἀνήκει καὶ ὁ ἐπίτροπος, πλὴν ἂν ὁ ἐπίτροπος εἶναι ἀμφιθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ ἀνηλίκου (1609). Οἱ λόγοι ἀπαλλαγῆς, παραιτήσεως, πάσεως, ἀνικανότητος τοῦ ἐπιτρόπου ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ παρεπιτρόπου (1611) τὴν παῦσιν ὁμῶς τοῦ παρεπιτρόπου δὲν δύναται νὰ προκαλέσῃ ὁ ἐπίτροπος, ὅστις δὲν δύναται νὰ ἦ καὶ μέλος τοῦ πρὸς τοῦτο συγκαλουμένου συγγενικοῦ συμβουλίου, καὶ ὁ λόγος τούτου εἶναι πρόδηλος (δὲν δύναται νὰ ἔχη γνώμην διὰ τὸν ἐλεγκτὴν του). Τὸ ἔργον τοῦ παρεπιτρόπου παύει ὅταν παύσῃ καὶ ἡ ἐπιτροπεία, οὐχὶ δὲ καὶ ὅταν αὐτὴ σχολάσῃ, ὅποτε ὁ παρεπίτροπος ὑποχρεοῦται ὅπως ἀμελλητὶ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν νέου ἐπιτρόπου (1610) ἂν ὁ νέος ἐπίτροπος ἀνήκῃ εἰς τὴν αὐτὴν εἰς οἷαν καὶ ὁ παρεπίτροπος γραμμὴν, λαμβάνει χώραν ἀντικατάστασις τοῦ παρεπιτρόπου (1609 § 2) ὁ παρεπίτροπος εὐθύνεται ὡς καὶ ὁ ἐπίτροπος, δηλ. διὰ πᾶσαν ζημίαν προξενηθεῖσαν εἰς τὸν ἀνηλικὸν ἕνεκα πταισματος περὶ τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων του (παρεπιτρόπου) (1634).

Τὸ σπουδαιότερον ὄργανον τῆς ἐπιτροπείας εἶναι τὸ συγγενικὸν συμβούλιον (1612 ἐπ.), ὅπερ σκοπὸν ἔχει διττόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐπιτηρῇ τὸν ἐπίτροπον ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποφαίνεται περὶ τῶν σπουδαιότερων ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὸν ἀνηλικὸν. Τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἐβρέθει εἰς τὸν τόπον τῆς κατοικίας τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνηλίκου (1612), ἐὰν ὁμῶς ὁ ἐπίτροπος ἔχη κατοικίαν διάφορον τῆς τοῦ πατρὸς τοῦ ἐπιτροπευμένου ἢ ἂν μεταφέρῃ ἄλλοῦ τὴν κατοικίαν του, αἰτῆσαι αὐτὸ δύνάται νὰ ὀρισθῇ παρὰ τοῦ μέτρου τοῦδε ἀρμοδίου πρωτοδικείου ὡς τόπος κατοικήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἢ κατοικία τοῦ ἐπιτρόπου (1614), ἵνα οὕτω πως μὴ ἀναγκάζηται ὁ ἐπίτροπος εἰς ποραιτήσεις καὶ ἐν γένει ἀποφεύγηται ἡ ἐξασθένησις τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐπιτρόπου. Τὸ συγγενικὸν + συμβούλιον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν εἰρηνοδίκην ὡς πρόεδρον καὶ ἀπὸ τοὺς 6 πλησιεστέρους συγγενεῖς τοῦ ἀνηλίκου λομβανομένους ἐξ ἡμισείας ἀπὸ τὴν πατρικὴν καὶ μητρικὴν γραμμὴν + καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀγχιωτέων λαμβάνονται οἱ κατ' εὐθείαν γραμμὴν παντὸς βαθμοῦ, ἐκ δὲ τῶν ἐκ πλαγίας γραμμῆς μέχρι καὶ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ, προτιμωμένου ὁμῶς ἐν ἰσοβαθείᾳ τοῦ ἐξ αἵματος συγγενοῦς· οἱ ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀνιόντες τοῦ ἀνηλίκου καλοῦνται πάντες ἀνεξαρτήτως ἀριθμοῦ (1612) μὴ ὑπαρχόντων τῶν ὡς ἄνω συγγενῶν ἢ τῆς κλήσεως καὶ παρουσίας τούτων οἴσης ἀνεπίκτου, καλοῦνται φίλοι τῶν γονέων τοῦ ἀνηλίκου (1613). Ἰκανοὶ νὰ εἶναι μέλη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου εἶναι οἱ καὶ πρὸς τὸ ἐπιτροπεύειν ἱκανοὶ ἢ + μῆτηρ ὁμῶς καίτοι ἀνήλικος δύνάται νὰ εἶναι μέλος αὐτοῦ· ὁ ἐπίτροπος καὶ παρεπίτροπος μετέχουσιν ἀνευ ψήφου, πλὴν ἂν εἶναι μέλη τοῦ συμβουλίου· ἐπίσης δικαιούται νὰ παρίσταται καὶ ὁ ἀνήλικος ὁ συμπληρώσας τὸ ἴσον ἔτος ἀλλ' ἀνευ ψήφου. Πᾶν μέλος δύναται νὰ πρᾶσῃ καὶ δι' εἰδικοῦ πληρεξουσίου, ἕκαστος δὲ τούτων μόνον ἐν μέλος δύναται ν' ἀντιπροσωπεύσῃ (1615), πρὸς ἀποφυγὴν μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ

πάντοτε ἐπαρκῆς ἐλεγχος ἢ παράβασις τῶν διατάξεων τούτων (ἄρθρ. 1612—1616) δύνανται νὰ ἐπαγάγῃ ἀκυρότητα τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως ἐφ' ὅσον τὸ δικαστήριον κρίνει ὅτι τοῦτο συμφέρει εἰς τὸν ἀνήλικον (1621). Τὰ μέλη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἐνέχονται εἰς ἀποζημίωσιν διὰ πᾶσαν ἐκ δόλου ἢ ἀμελείας παράβασιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἐφ' ὅσον φυσικὰ ἐκ ταύτης προὔξεν ἡ ζημία εἰς τὸν ἀνήλικον (1620) ὁ ΑΚ ἐν σειρά ἄρθρων (1616—1619) καθορίζει τὸν τρόπον τῆς συγκλήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, τὸν τρόπον καθ' ὃν καταρτίζονται αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ, καὶ ὑποδεικνύει ἴδις διὰ τὸν προεδρεύοντα εἰρηνοδίκην τρόπους ἐνεργείας (τὰ ἄρθρα ταῦτα νὰ ἀναγνωσθοῦν ἐκ τοῦ κώδικος μὴ χρῆζοντα εὐρυτέρας ἐξέτασεως). Περὶ τῆς γενομένης διασκέψεως συντάσσεται ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου ἔκθεσις, τὸ λεγόμενον **διὰ σκεμμά** αὐτοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου (ἢ βούλευμα ἢ γνωμοδότησις), ἐν ᾗ ἀναφέρεται καὶ ἡ γνώμη τῶν μειοψηφούντων. Περαιτέρω ὁ ΑΚ ἐν ἄρθρ. 1622—1628 πραγματεύεται περὶ τῶν λόγων ἀνικανότητος, παύσεως, ἀπαλλαγῆς καὶ παραιτήσεως τοῦ ἐπιτρόπου· οἱ λόγοι αὗτοι μὴ χρῆζοντες ἰδιαιτέρας ἀναγνώσεως ἀναγνωσθήτωσαν ἐκ τῶν σχετικῶν ἄρθρων, μὲ τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις: "Ἄρθρ. 1622 ἀριθ. 9: ὁμολογουμένως κακῆς διαγωγῆς εἶναι ἐκείνοι (μὴ ἐξαιρουμένης οὕτε τῆς μητροῦ) ὧν ὁ βίος προσβάλλει τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ ἐπισύρει τὴν κατάκρισιν τῆς κοινωνίας· ἀπλατῶς ἀταξία περὶ τὸν βίον μὴ λαμβάνουσαι εὐρυτέραν δημοσιότητα δέν συνιστοῦν τὸν λόγον τοῦ μνησθέντος ἄρθρου ('). "Ἄρθρ. 1623: λόγοι ἀνικανότητος ἐμφανίζονται μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιτροπείας συνιστοῦν λόγον παύσεως ἐκ τῆς ἐπιτροπείας, ἥτις εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρ. 1622 ἀριθ. 2, 3, 5 καὶ 8 ἐπέρχεται αὐτοδικαίως, εἰς πᾶσαν δ' ἄλλην περίπτωσιν ἢ παθίσι ἀπαγγέλλεται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ παρεπιτρόπου ἢ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ ἀνήλικου μέχρι καὶ τοῦ τετάρτου βαθμοῦ ἢ τοῦ εἰσαγγελίως (1623)· οἱ λόγοι ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας εἶναι καὶ λόγοι παραιτήσεως ἐφ' ὅσον ἀναφανῶσι μετὰ τὴν ἔναρξιν ταύτης (1626). Ἐξεταστέον ἤδη τὰ ἔργα τοῦ ἐπιτρόπου: ὁ ἐπίτροπος ἀναλαμβάνει τὰ ἔργα του εὐθὺς ὡς λάβῃ γνώσιν τοῦ ὅτι ἐκλήθη εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, π.χ. διὰ κοινοποιήσεως τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως, ἢ διὰ γνωστοποιήσεως τῆς διαθήκης κ.λ.π· ἐν δ' πρὸς ὃν ἐπήχθη ἡ ἐπιτροπεία ἔχη λόγον ἀπαλλαγῆς ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ μὲχρις οὗ ἡ περὶ ἀπλλαγῆς αὐτοῦ αἴτησις γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου (1635)· ἂν εἶναι ἀνίκανος πρὸς τὸ ἐπιτροπεύειν δέν ὑπέχει εὐθύνην τινὰ μὴ ἀναλαμβάνων, ἀναλαβὼν δέ εὐθύνεται ὡς δικηγότης ἄλλοτριῶν. Ὁ ἐπίτροπος ἀναλαμβάνων τὴν ἐπιτροπείαν δύναται (ἄρα δέν εἶναι τοῦτο ἀναγκαῖον) μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου νὰ ὀφηρεωθῇ

1. Περὶ τῶν διαφορῶν αἰτινες ὑπάρχουσι μετὰ τοῦ αὐθροῦ 49 τοῦ Ν. ΧΠΘ περὶ ἐπιτροπείας καὶ τοῦ ἄρθρ. 1662 ΑΚ (ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς πτωχεύσαντας (ἄνδρα ἢ γυναῖκα) ἄρα τὰ ἄρθρα ταῦτα.

εις παροχήν ασφαλείας, άρνούμενος δέ η άδυνατών να παράσχη ταύτην άντικαθίσταται. 'Ο έπίτροπος κληθείς εις την έπιτροπείαν πρώτιστον έργον έχει να ζητήση την σφράγισιν και να συντάξη άπογραφήν της περιουσίας παρουσία του παρεπιτρόπου· περαιτέρω συγκαλεί διά του εφηνοδίκου τό συγγενικόν συμβούλιον ίνα τοϋτο γνωμοδοτήση περί του προσώπου του παρεπιτρόπου, περί της έτησίας δαπάνης διά την συντήρησιν και έπιμέλειαν του προσώπου του άνηλικου και της περιουσίας αυτού (1638) και περί αύξήσεως ένδεχομένως ταύτης, όφείλει να καταστήση παραγωγή τά εις χείρας του μετρητά τά μετά την άφαίρεσιν των απαιτούμενων δαπανών και μέχρι τότε ύποχρεούται να καταθέση τά χρήματα επί όνόματι του άνηλικου έντόκως εις ασφαλή Τράπεζαν (1640), ώς έπίσης ύποχρεούται να καταθέση και τους τίτλους δημόσια χρεώγραφα, όμολογίας η μεταχάς άνωνόμων έταιρειών η τιμαφή.

Αναφορικός προς τας πράξεις διαχειρίσεως του έπιτρόπου παρατηρητέα τά έξης: Κατά τό 1631 ΑΚ ό έπίτροπος άντιπροσωπεί τόν άνηλικόν κλπ.· έφ' όσον ό νόμος όμιλεί περί αντιπροσωπείας, είναι αϋτονόητιον δι' ό έπίτροπος δέν δύναται να έπιχειρήση πράξεις άνεπιδέκτους έκπροσωπήσεως (διαθήκη, γάμος), ταύτως έπιχειρεί αϋτοπροσώπως ό άνήλικος άν έχη την απαιτούμενην Ικανότητα και άνευ της συναινέσεως του έπιτρόπου (περί του γάμου όμως δρα 1352 και άνωτ. σελ. 7 έπ.). 'Ως η διοίκηση του πατρός ούτω και η του έπιτρόπου δέν εκτείνεται και επί της περιουσίας του άνηλικου της αναφερομένης έν άρθρ. 1632 και 1633, ητις διοικείται καθ' άν τά άρθρα ταύτα διαγράφουσι τρόπον.

Εν τή διαχειρίσει της περιουσίας του άνηλικου διακρίνομεν αα) πράξεις άς έπιχειρεί μόνος ό έπίτροπος (π.χ. 1642, συντηρητικά πράξεις, καταβολή χρεών, είσπραξις όφειλομένων, άρθρ. 1644 κλπ.)· ββ) πράξεις, άς έπιχειρεί ό έπίτροπος μετά γνωμοδοτήσιν του συγγενικού συμβουλίου και άδειαν του δικαστηρίου, π.χ. άρθρ. 1647 1648, πρβλ. όμως και 1649)· γγ) πράξεις δι' άς άρκει η γνωμοδοτήσις του συγγενικού συμβουλίου (άρθρ. 1651) και δδ) πράξεις αίτινες ούδόλως δύνανται να έπιχειρηθώσι (π.χ. δωρεά άρθρ. 1643, κτήσις απαιτήσεως κατά του έπιτροπευομένου δι' έκχώρησεως άρθρ. 1645, χρησιμοποίησις περιουσίας δι' ίδιον λογαριασμόν 1646 κλπ.). Πάσα πράξις έπιχειρουμένη παρά του έπιτρόπου μετά τήρησιν των έπιβαλλομένων διατυπώσεων θεωρείται ώς πρῆξις αϋτού του άνηλικου· τούναντίον πράξεις έπιχειρηθείσαι άνευ των διατυπώσεων των τασσομένων υπέρ του άνηλικου είναι σχετικώς άκυραι, την άκυρότητα δύναται να επικαλεσθῆ ό άνήλικος και οι καθολικοί η ειδικοί διάδοχοι τούτου και αϋτός ό έπίτροπος (1652). Κατά τό άρθρ. 1262 § 3 ΑΚ τίτλον έκ του νόμου προς άπόκτησιν ύποθήκης έχουσιν οι ύπό πατρικήν έξουσίαν η έπιτροπείαν τελούντες επί των άκινήτων του πατρός η έπιτρόπου διά την ύπ' αϋτών διαχειριζομένην περιουσίαν ώς και διά τας έκ της διαχειρίσεως ταύτης απαιτήσεις.

Όσον άφορῶ εις την περάτωσιν της έπιτροπείας σημειωτέα τά έξης: η έπιτροπεία η παύει η σχολάζει· παύει διά της ένηλικιω-

σεως του ἀνηλίκου, διά του θανάτου αὐτοῦ ὡς καὶ διά τῆς χειραφεσίας τούτου, σχολάζει διά του θανάτου τοῦ ἐπιτρόπου, διά τῆς παύσεως, ἀνικανότητος, ἀπαλλαγῆς ἢ παραιτήσεως τούτου· εὐνόητον, ὅπερ ἄλλως τε ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, ὅτι περατωθείσης τῆς ἐπιτροπείας συμπερατοῦται καὶ ἡ παρεπιτροπεία καὶ ἡ συνεπιτροπεία. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἐπιτροπείας ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ λογοδοτήσῃ περὶ τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ (1656) καὶ νὰ παραδώσῃ τὴν ὕπ' αὐτοῦ διοικηθεῖσαν περιουσίαν· λογοδοσίαν ὀποχρεοῦται νὰ δίδῃ ὁ ἐπίτροπος καὶ διαρκούσης τῆς ἐπιτροπείας κατ' ἔτος, πρὸς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ παρεπιτρόπου· περατωθείσης τῆς ἐπιτροπείας ἡ λογοδοσία δίδεται εἰς τὸν τῶς ἐπιτροπευόμενον, πᾶσα δὲ ἀγωγή κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ παραγράφεται μετὰ 10 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐνηλικιώσεως ἢ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνηλίκου (1659) τῆς παραγραφῆς ταύτης ἐξαιρεῖται τὸ κατάλοιπον, δηλ. πᾶν ποσὸν ὀφειλόμενον ὅφ' ἧς ἡμέρας περατωθῆ ἡ λογοδοσία. Τὰ ἄρθρα 1660 καὶ 1661 (ἄπερ ἴδε) ρυθμίζουσι πράξεις τοῦ ἐπιτρόπου καὶ ὀποχρεώσεις αὐτοῦ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐπιτροπείας. Αἱ δασάναι αἱ ἀναγκαιούσαι διά τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπιτροπείας βαρύνουσι τὴν ὀρφανικὴν περιουσίαν, τούτας δὲ ζητεῖ ὁ ἐπίτροπος κατὰ τὸς περὶ ἐντολῆς ἀρχάς (1654) τὸ λειτουργήμα τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι (ὀποχρεωτικὸν καὶ) ἄμισθον, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον δὲ νὰ τὰ εἰσπράττει (ἄρα δὲν ὀποχρεοῦται) κατὰ τὰς περιστάσεις αἰτήσῃ τοῦ ἐπιτρόπου νὰ ὀρίσῃ ἄμοιβὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν διαχειριζομένην ὀρφανικὴν περιουσίαν καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου καταβολομένους κόπους· ἡ ἀμοιβὴ αὕτη δὲν εἶναι μισθὸς ἀλλ' ἀποζημίωσις.

Ἐν συναφεῖᾳ πρὸς τὸς περὶ ἐπιτροπείας ἀνηλίκων διατάξεις δέον νὰ λεχθῶσι τινὰ καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐπιμελείας τῶν ἀνηλίκων· τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ὀνῆκει εἰς τὸν ἐπίτροπον, ἀλλ' αὐτοδικαίως εἰς τὴν μητέρα κατὰ τὸ 1628 ΑΚ ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ὀπάγεται εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἀνικανότητος πρὸς ἐπιτροπείαν· τί περιλαμβάνει ἡ ἐπιμέλεια αὕτη ὀρίζει τὸ 1502 § 1 τὴν ἐπιμέλειαν διατηρεῖ ἡ μήτηρ καὶ ἂν ἔλθῃ εἰς νέον γάμον, πλὴν ἂν τὸ δικαστήριον ἀναθέσῃ ταύτην εἰς ἄλλον κατόπιν γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου· ὁ ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ προσώπου τοῦ ἀνηλίκου δικαιούται νὰ λάβῃ διά τοῦ δικαστηρίου καὶ σωφρονιστικὰ μέτρα· οὐδεὶς τῶν γονέων δύναται νὰ στέρησῃ τὸν ἄλλον τῆς ἐπιμελείας τοῦ τέκνου, ὁ δ' ἐπιθνήσκων γονεὺς δύναται διά διατάξεως τελευταίας βουλήσεως νὰ ὀρίσῃ εἰς ποῖον θὰ περιέλθῃ ἡ ἐπιμέλεια· ἡ μήτηρ (ἐπιβιοῦσα) ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο μόνον ἂν ἀνήκῃ εἰς ταύτην ἡ ἐπιμέλεια· ἂν δ' ἐπιθνήσκων γονεὺς δὲν ὀρίσῃ πρόσωπον, ὀρίζει τὸ δικαστήριον γνωμοδοτήσῃ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου (1629). Περὶ τῆς ἐπιμελείας ἐξωγάμων δρᾷ ἄρθρ. 1663 ἐπ.

β) Ἐπιτροπεία ἀπηγορευμένων(1). Τῆς ἀπαγορεύσεως διακρίνομεν δύο εἶδη, τὴν νόμιμον καὶ τὴν δικαστικὴν· εἰς

1. Πρβλ. καὶ ἄρθρ. 7 τοῦ Α. Ν. 1845/51 (Κώδ. Θεμ. 1951 σελ. 542 ἐπ.) ὅπερ ὀπερβαίνει τὰ ἐσοκλήματα!

νόμιμον απαγόρευσιν τίθενται οἱ καταδικασθέντες εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν (κάθειρξις, θάνατος), ὑπὸ δικαστικὴν δὲ απαγόρευσιν τίθενται ὅσοι ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπιμελῶνται ἑαυτῶν ἢ τῆς περιουσίας των εἴτε ἔνεκα διαρκοῦς πνευματικῆς νόσου ἀποκλειούσης τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ, εἴτε ἔνεκα σωματικῆς ἀναπηρίας (ἰδὲ α, διότι εἶναι ἐκ γενετῆς κωφοὶ ἢ τυφλοὶ ἢ ἀλαλοὶ. Ἐπιτροπὸν τοῦ νομίμως ἀπηγορευμένου καὶ παρεπίτροπον διορίζει τὸ δικαστήριον (δοτὴ ἐπιτροπεία) (1700), κατὰ τὰ λοιπὰ δὲ ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῆς νομίμου ἀπαγορεύσεως αἱ διατάξεις περὶ δικαστικῆς τοιαύτης. Ὑπὸ δικαστικὴν απαγόρευσιν δύναται νὰ τεθῆ καὶ ὁ διατελῶν ἤδη ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν ἢ ἐπιτροπείαν ἢ κηδεμονίαν ἀνήλικος (1687). Τὴν απαγόρευσιν ἀπαγγέλλει τὸ πρωτοδικεῖον τῆς κατοικίας τοῦ πάσχοντος αἰτήσιν παντὸς συγγενοῦς, τοῦ συζύγου, ἐπιτρόπου, κηδεμόνος τοῦ πάσχοντος ἢ τοῦ εἰσαγγελέως, τὴν αἴτησιν συνοδεύει γνώμοδοτῆρις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀπαγορεύσεως (1689). Κατὰ τὸ 1690 τὸ συγγενικὸν συμβούλιον συντίθεται ὡς καὶ διὰ τὸν ὑπὸ ἐπιτροπείαν ἀνήλικον, καλοῦνται δὲ εἰς αὐτό, ἀνευ ὁμῶς μετοχῆς εἰς τὴν διάσκεψιν καὶ χωρὶς νὰ γνώμοδοτῶσιν, ὁ σύζυγος τοῦ ἀπαγορευτέου καὶ ὁ αἰτῶν τὴν απαγόρευσιν ἵνα παράσχωσι πληροφορίας· ἄλλος τις π.χ. δανειστῆς δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν απαγόρευσιν· ἐὰν ἡ πνευματικὴ νόσος δὲν ἀποκλεῖῃ ἐντελῶς τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ καὶ ὑπάρχῃ κατάστασις διαφορουμένων φρενῶν, τὸ δικαστήριον δύναται ἀντὶ τοῦ μείζονος (τῆς ἀπαγορεύσεως) νὰ διατάξῃ τὸ ἔλασσον, δηλ. νὰ διορίσῃ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα· τοῦτο λοχεῖ καὶ ἐπὶ σωματικῆς ἀναπηρίας ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ πλήρης ἀδυναμία τοῦ ἀναπήρου ἐπιμελείας ἑαυτοῦ ἢ τῆς περιουσίας του (1691). Τὸ δικαστήριον κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως διαδικασίας δύναται νὰ διορίσῃ προσωρινῶς διαχειριστὴν, αὐτῆς ἢ ἐξουσία περιλαμβάνει πᾶν συντηρητικὸν μέτρον περὶ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἀπαγορευτέου (1692) τὸ λειτουργημὰ τοῦ προσωρινοῦ διαχειριστοῦ παύει ἅμα τῷ διορισμῷ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τῇ τελεσιδικίᾳ τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως. Ἀπὸ τῆς δημόσιας ἐξουσίας τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως ὁ ἀπαγορευθεὶς καθίσταται ἀνίκανος πρὸς τὸ δικαιοπρακεῖν (1693), ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας δὲ ταύτης ὁ ἀπαγορευθεὶς τελεῖ ὑπὸ ἐπιτροπείαν. Καὶ ἡ ἐπιτροπεία τοῦ δικαστικῶς ἀπηγορευμένου εἶναι δοτὴ (1694), ἀλλὰ κατὰ τὸ 1696 ὅταν πρόκειται περὶ γυναικὸς ἀπαγορευθείσης ἢ ἐπιτροπεία ἐπάγεται αὐτοδικαίως εἰς τὸν σύζυγον αὐτῆς (νόμιμος)· οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποβιώσαντος πάσχοντος δύναται νὰ προσβάλλωσι τὰς παρ' αὐτοῦ ἢ πρὸς αὐτὸν ἐπιχειρηθείσας μὴ χαριστικὰς δικαιοπραξίας ὡς γενομένας παρὰ φρενοβλαβοῦς εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἀρθροῦ 1695 (ὑπερ ἴδε). Κατὰ τὸ 1698 καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἀπηγορευμένων (νόμιμον ἢ δικαστικὴν) ἐφαρμόζονται αἱ περὶ ἐπιτροπείας ἀνηλικῶν διατάξεις ἐφ' ὅσον δὲν ὀρίζεται ἄλλο τι, αἰρεται δὲ ἡ απαγόρευσις ἅμα ἐκλείψωσι τὰ προκαλέσαντα αὐτὴν αἴτια, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου, ἀκολουθουμένης (ἴδὲ ὅσον ἀφορᾷ τὰ δικαιούμενα πρόσωπα) τῆς αὐτῆς διαδικασίας.

γ) Ἐπιτροπεία ἀπόντος. Ἐάν ἐνήλικος εἶναι ἀπὼν καὶ ἀγνώστου διαμονῆς, ἡ δὲ περιουσία του ἔχη ἀνάγκην ἐπιμελείας, ἡ ἐάν εἶναι μὲν γνωστή ἡ διαμονὴ του ἀλλ' οὗτος ἐμποδίζεται νὰ ἐπανέλθῃ, τὸ δικαστήριον διορίζει, τῇ αἰτήσῃ παντὸς ἔχοντος συμφέρον, ἐπιτροπὸν (δοτὴ ἐπιτροπεία) πρὸς διοίκησιν τῆς περιουσίας του (1701). Ὑπάρχοντος ἀντιπροσώπου τοῦ ἀπόντος δὲν διορίζεται ἐπιτροπὸς πλὴν ἂν ἐκ τῶν περιστάσεων ἐπιβάλλεται ἀνάκλησις τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀντιπροσώπου καὶ συνεπῶς ἀναπλήρωσις τοῦ δημιουργουμένου αὐτῷ κενοῦ· ἐπιτροπὸς δύναται νὰ διορισθῇ καὶ δι' εἰδικὴν μόνον ὑπόθεσιν (1702), αἶρεται δὲ ἡ τοιαύτη ἐπιτροπεία ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν δικαιοδοσίαν ἐάν ἐξέλιπον τὰ αἷτια τὰ προκαλλέσαντα τὸν διορισμὸν ἢ ἐάν ὁ ἀπὼν ἀπέθανε· αὐτοδικαίως δὲ (δηλ. ἀνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως) αἶρεται ἡ ἐπιτροπεία ἂν ὁ ἀπὼν ἐκπρὸχθη ἀφαντος. Κατὰ τὸ 1704 ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας ἀπόντων ἐφαρμόζονται κατὰ τὰ λοιπὰ αἰ. διατάξεις περὶ ἐπιτροπείας ἀνηλίκων.

δ) Κηδεμονία· χειραφέτων. Ὑπὸ κηδεμονίαν τελοῦσιν οἱ χειραφετοὶ ἀνήλικοι (1666). Ἡ χειραφεσία χωρεῖ εἴτε αὐτοδικαίως εἴτε τῇ δηλώσει τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου αὐτοδικαίως χωρεῖ ἡ χειραφεσία διὰ τῆς συνάψεως γάμου (1667)· ἂν ὁ γάμος εἶναι ἀκυρὸς οὐδὲν ἦτον ὁ ἀνήλικος μέχρι τῆς δικαστικῆς βεβαιώσεως τῆς ἀκυρότητος λογίζεται χειραφετος· ὁ πατὴρ δύναται νὰ χειραφετήσῃ τὸν ἀνήλικον τὸν συμπληρώσαντα τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἂν δὲ ὁ ἀνήλικος διατελῇ ὑπὸ ἐπιτροπείαν δύναται νὰ χειραφετήσῃ αὐτὸν ἢ μῆτηρ κατόπιν ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ προϋποτιθεμένου πάλιν ὅτι οὗτος συνεπλήρωσε τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του (1668)· ἡ χειραφεσία παρὰ τῶν γονέων γίνεται δι' ἀπλῆς δηλώσεως τούτων ἐνώπιον (οἰουδῆποτε) Εἰρηνοδίκου δημοσίᾳ συνεδριάζοντος. Τὸ συγγενικὸν συμβούλιον συγκαλούμενον παρὰ τοῦ (ἀρμοδίου) εἰρηνοδίκου τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἀνηλίκου, τοῦ ἐπιτροπῶν αὐτοῦ, ἢ τῶν μέχρι καὶ τοῦ 4ου βαθμοῦ ἐξ αἵματος συγγενῶν αὐτοῦ, δύναται νὰ χειραφετήσῃ τὸν ἀνήλικον ἐφ' ὅσον οὗτος συνεπλήρωσε τὸ 18ον ἔτος, προϋποτιθεμένου ὅτι οὗτος εἶναι ὀρφανὸς μητρὸς καὶ τελεῖ ὑπὸ ἐπιτροπείαν· τὸ συγγενικὸν συμβούλιον χειραφετεῖ τὸν ἀνήλικον δι' αὐτοῦ τοῦ βουλευμάτος αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τούτου προεδρεύει ὁ εἰρηνοδίκης. Ἐξώγαμα τέκνα συμπληρώσαντα τὸ 18ον ἔτος χειραφετοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐπιτροπῶν, τῶν λεπτομερειῶν ἐκτιθεμένων ἐν ἄρθρ. 1684 καὶ 1685 ΑΚ. Χειραφεσία ἐκ τελευταίας διατάξεως δὲν ὑπάρχει.

Χειραφετηθέντος κατὰ τὰ ἄνω τοῦ ἀνηλίκου ἡ κηδεμονία ἐπάγεται εἴτε ἐκ τοῦ νόμου εἴτε ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως· κηδεμονία ἐκ τελευταίας διατάξεως δὲν ὑπάρχει (1670). Ἐκ τοῦ νόμου καλεῖται εἰς τὴν κηδεμονίαν αὐτοδικαίως ὁ πατὴρ· περὶ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν κηδεμονίαν καλούμενων προσώπων (μῆτηρ κλπ.) ὡς καὶ περὶ τῶν λόγων ἀνικανότητος, ἀπαλλαγῆς, παύσεως τούτων, ἐφαρμόζονται αἱ ἀντίστοιχοι περὶ ἐπιτροπείας διατάξεις. Ἀνήλικος γυνὴ ἐφ' ὅσον

είναι όρφανή πατρός τελεί υπό την κηδεμονίαν του συζύγου της. Καθ' ός περιπτώσεις τά συμφέροντα του χειραφέτου συγκρούονται προς τά του κηδεμόνος ή της συζύγου αυτού ή συγγενούς αυτού κατ' εθεταία γραμμήν έξ αίματος ή έξ άγχιστείας, τό δικαστήριον διορίζει ειδικόν κηδεμόνα κατόπιν γνωμοδοτήσεως του συγγενικού συμβουλίου (1672). Ο κηδεμών δέν αντιπροσωπεύει τόν χειράφετον άνήλικον ώς ό έξουσιαστής πατήρ ή ό έπίτροπος, άλλ' έργον αυτού είναι νά συναινής άπλώς εις τάς παρά του χειραφέτου έπιχειρουμένας πράξεις, καί δη σόχι εις πάσας, άλλ' εις όσας ό νόμος άπαιτεί δια τό κύρος αυτών την συναίνεσιν (1) ούτως ό χειράφετος δέν δύναται νά δεχθή (όσάκις αυτός δέχεται ταύτην) την λαγοδοσίαν του έπιτρόπου άνευ συναίνεσεως του κηδεμόνος. έάν ό κηδεμών ήτα καί έπίτροπος διορίζεται δια την συναίνεσιν παρά του δικαστηρίου ειδικός κηδεμών γνωμοδοτήσει του συγγενικού συμβουλίου (1671)· επίσης ό χειράφετος άνήλικος δέν δύναται άνευ της συναίνεσεως του κηδεμόνος νά έπιχειρή τας πράξεις τάς αναφερομένας έν άρθρ. 1676 καί 1677. Εις άλλας πράξεις πλην της συναίνεσεως του κηδεμόνος ό χειράφετος προς έπιχειρήσιν αυτών χρήζει καί άδειας του δικαστηρίου προηγουμένης γνωμοδοτήσεως συγγενικού συμβουλίου, ώς π.χ. άρθρ. 1678. Τέλος άλλας πράξεις (όλίγας) έπ' ούδενί λόγω δύναται νά έπιχειρήσ η χειράφετος (καί άρα ούδεις δύναται νά γίνη λόγος περί συναίνεσεως του κηδεμόνος ή άλλων διατυπώσεων), ώς π.χ. δωρεάν (1673) κύρωσις της παραβάσεως των διατυπώσεων τούτων αναγράφεται έν άρθρ. 1683 (σχετική άκυρότης), όπερ ίδε. Πάσας τάς λοιπάς πράξεις ό χειράφετος δύναται νά έπιχειρήσ η μόνος, ώς π.χ. άρθρ. 1674 καί 1675. Σπουδαίον δια τόν χειράφετον είναι τό άρθρον 1681 ΑΚ : ό άνήλικος ό συμπληρώσας τό 18ον έτος της ηλικίας του καί χειραφετηθείς κατά τινα των άνωτέρω έκτεθέντων τρόπων δύναται νά έμπορευήται τηρών τάς διατυπώσεις του Έμπορικού Νόμου, όποτε (κατά τό 1681) έμπορευόμενος ούτος δέν χρήζει της συναίνεσεως ούδενός καί πλάσματι του νόμου (per fictionem juris) λογίζεται ένήλικος ώς προς τάς πράξεις τάς άφωρώσας την έμφορίαν. Τέλος τά άρθρα 1679 καί 1680 αναφέρονται εις την άνάκλησιν της χειραφεσίας καί τάς συνεπείας ταύτης, ή έκ του γάμου έπερχομένη χειραφεσία ούδέποτε ανακαλείται καί άνλυθη ό γάμος· ή δια δηλώσεως γενομένη χειραφεσία ανακαλείται υπό των προβάντων εις ταύτην, ή δ' άνάκλησις γίνεται ώς καί η χειραφεσία αύτή· του νόμου μη αναφέροντος (ώς τό παλαιόν άρθρ. 107 του Ν. ΧΠΘ') τούς λόγους δι' ούς χωρεί άνάκλησις της χειραφεσίας, έπεται ότι αύτη άφίεται εις την εύλογον κρίσιν του χειραφετήσαντος : Άνακληθείσης της χειραφεσίας ό άνήλικος υποβάλλεται πάλιν υπό την πατρικήν έξουσίαν έάν ζή ό πατήρ του, άλλως υπό έπιτροπειαν· μέχρι δε της ένηλικιώσεως αυτού δέν έπιτρέπεται νέα χειραφεσία, πλην τοιαύτη γενομένη δια γάμου (1680). Λόγοι πού-

1. Η συναίνεσις παρέχεται πρό της έπιχειρήσεως της πράξεως ή κατ' αύτην, έάν ό κηδεμών άρνηται την συναίνεσιν του άποφασίζει τό δικαστήριον επί τη αίτήσει του χειραφέτου (1682).

σεως της χειραφείας δέν αναφέρονται έν τῷ νόμῳ· αὐτονόητον δμως ὅτι ὁ θάνατος τοῦ χειραφέτου καί ἡ ἐνηλικίωσις αὐτοῦ ἐπάγονται τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο.

ε) Δικαστική ἀντίληψις. Ὑπὸ δικαστικὴν ἀντίληψιν τίθενται οἱ ἔχοντες διαφορομένους τὸς φρένας, οἱ ἔνεκεν σωματικῆς ἀναπηρίας (κωφοί, ἀλαλοί, τυφλοί) εὐρισκόμενοι ἐν μερικῇ ἀδυναμίᾳ ἐπιμελείας ἑαυτῶν καί τῶν ὑποθέσεων τῶν, οἱ ἄσωτοι οἱ ἐκθέτοντες ἑαυτοὺς ἢ τὴν οἰκογένειάν των εἰς κίνδυνον στερήσεως καί ὅσοι ἔνεκα μῆθης καθ' ἑξίν ἢ τοξικομανίας ἀδυνατοῦσι νά ἐπιμεληθῶσι τῶν ὑποθέσεων τῶν ἢ ἐκθέτουσιν ἑαυτοὺς ἢ τὴν οἰκογένειάν των εἰς τὸν κίνδυνον τῆς στερήσεως ἢ θέτουσιν ἐν κινδύνῳ τὴν ἀσφάλειαν ἄλλων (1705)· ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ δικαιούμενα ὅπως αἰτῶνται τὸν διορισμὸν ἀντιλήπτορος πρόσωπα καί τὴν ἀκολουθητέαν διαδικασίαν ἐφαρμόζονται αἱ γνωσταὶ περὶ δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως διατάξεις· ἀλλὰ καί τὸ δικαστήριον δύναται οἰκοθεν, ἀπορρίπτει τὴν περὶ ἀπαγορεύσεως αἴτησιν, νά διορίσῃ ἀντιλήπτορα. Ὁ ἀντιλήπτωρ ἔργον ἔχει νά συναινῇ εἰς τὰς πράξεις τοῦ ὑπὸ ἀντίληψιν τελούντος τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 1707, τῆς συναινεσεως αὐτοῦ παρεχομένης πρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς πράξεως ἢ καί κατ' αὐτὴν· ἐάν ὁ ἀντιλήπτωρ ἀρνήται νά συναινέσῃ, ἀποφασίζει τὸ δικαστήριον ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ τελούντος ὑπὸ ἀντίληψιν. Κατὰ τὸ ἀρθρον 1709 (σχετικὴ ἀκυρότης) αἱ πράξεις τοῦ ὑπὸ δικαστικὴν ἀντίληψιν αἱ ἐπιχειρηθεῖσαι ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης συναινεσεως τοῦ ἀντιλήπτορος εἶναι (σχετικῶς) ἄκυροι, τὴν δ' ἀκυρότητα προτείνει μόνον ὁ ἀντιλήπτωρ καί αὐτὸς ὁ ὑπὸ ἀντίληψιν τελῶν ὡς καί οἱ καθολικοὶ καί ἐιδικοὶ αὐτοῦ διάδοχοι. Ὁ ἀντιλήπτωρ, ὡς καί ὁ κηδεμὸν, μὴ διαχειριζόμενος περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου, δέν ὑπόκειται εἰς λογοδοσίαν. Εἶναι αὐτονόητον, καίπερ τοῦ νόμου σιωπῶντος, ὅτι αἰρομένων τῶν αἰτίων ἄτινα προεκάλεσαν τὴν ἀντίληψιν, αὕτη αἴρεται ἐφαρμοζομένων καί ὡς πρὸς τὴν ἄρσιν τῶν διατάξεων περὶ ἄρσεως τῆς δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως (1706).

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Γενικά παρατηρήσεις	Σελ. 3
Συγγένεια	4

Κεφάλαιον πρῶτον

(Γάμος καὶ μνηστεία)

Ὁρισμός καὶ σύναψις τοῦ γάμου. Κωλύματα τούτου	6
Ἀνατρεπτικά κωλύματα ἀπόλυτα	10
Ἀνατρεπτικά κωλύματα σχετικά	11
Προσωπικαὶ σχέσεις μεταξύ τῶν συζύγων	13
Γάμος ἐλαττωματικός	15
Λύσις τοῦ γάμου	16
Μνηστεία. Προξενηταί	22

Κεφάλαιον δευτέρον

(Περιουσιακαὶ σχέσεις τῶν συζύγων. Προίξ)

Ἐν γένει	25
Προίξ. Ἐννοια καὶ ἀντικείμενον	27
Σύστασις τῆς προίκος	29
Εἶδη τῆς προίκος. Σύμφωνα περί ταύτης	32
Νομικὴ πλοκὴ προίκος καὶ γάμου	33
Ἐπιχρεώσεις ἐκ τῆς συστάσεως	34
Ἡ προίξ συνεστῆτος τοῦ γάμου. Χωρισμός καὶ ἐναλλαγή	34
Ἡ προίξ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου	39
Παράφερνα	40

Κεφάλαιον τρίτον

(Σχέσεις γονέων καὶ τέκνων)

Ἐν γένει	41
Πατρικὴ ἐξουσία	41
Λύσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας	44
Ἀποτελέσματα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ ὑπεζουοῦ	44
Διατροφή	44

Κεφάλαιον τέταρτον

(Ἐπιτροπεία, Κηδεμονία, Ἀντίληψις)

Ἐπιτροπεία ἀνηλίκων	Σελ. 48
Ἐπιτροπεία ἀπηγορευμένων	» 55
Ἐπιτροπεία ἀπόντος	» 56
Κηδεμονία χειραφέντων	» 57
Δικαστικὴ ἀντίληψις	» 59

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

- Σελ. 6 στίχ. 8 ἐκ τῶν ἄνω τῆς σση. 3. ἀντί «ἐν γάμῳ» γραπτέον «τοῦ γάμου»
Σελ. 14 στίχ. 12 ἐκ τῶν κάτω σημειῶσ. Ἡ Νεσρά 117 κτθ. 14 ἡ ἀναγνωσθῆ ἀρθῶς ὡς ἐξῆς.
Εἰ τις τὴν ἴδιαν γαμητὴν μαστιζὴν ἢ ξόλοις τυπτήσῃ χωρὶς τιῶς τῶν ἀ-
λειψόμεθα, γάμου μὲν διάλυσιν ἐκ τούτου γίνεσθαι οὐ βουλούμεθα, τὸν δὲ
ἀνδρα τὸν δεικνόμενον χωρὶς ταισούτης αἰτίας μαστιζὴν ἢ ξόλοις τυπτήσαι
τὴν ἑαυτοῦ γαμητὴν τσαούσαν ὀκίρ τῆς ταισούτης ὕβρεως ἐκ τῆς ἄλλης αἰ-
τοῦ διδόναι περισσοῦς τῆ γυναικὶ καὶ συνουσίῳ τοῦ γάμου, ἔσον τό ἐπί-
τον τῆς πρὸ γάμου ποιῆ διαρεῖς.